

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ФАКУЛЬТЕТИ
UNIVERSITY OF TSUKUBA**

**ЖАПОНИЯ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ: СЫРТҚЫ САЯСАТ ЖӘНЕ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық семинары

**ЯПОНИЯ – ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Международный семинар студентов и молодых ученых

**JAPAN - CENTRAL ASIA: CURRENT ISSUES IN FOREIGN POLICY
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

International Seminar for students and young scientists

Almaty - Tsukuba 2012

УДК 378:327
ББК 74.59+67.4
Г 39

*Рекомендовано к печати
Ученым Советом факультета международных отношений
КазНУ имени аль-Фараби 03 мая 2012*

Редакция: д.и.н., проф. Губайдуллина М.Ш. (ответственный редактор),
к.и.н., доц. Балаубаева Б. М.

Рецензенты: д.и.н., проф. Кукеева Ф.Т.

Г 39 Япония – Центральная Азия: актуальные вопросы внешней политики и международных отношений: сборник докладов и выступлений студентов и молодых ученых – участников международного семинара в Цукубском университете и в КазНУ им. аль-Фараби / Отв. ред. М.Ш. Губайдуллина, ред. Б.М. Балаубаева. – Алматы – Цукуба, 2012. – 96 с.

ISBN 979-501-257-492-1

В сборнике опубликованы тезисы и доклады студентов, магистрантов, докторантов, молодых ученых, принимавших активное участие в двух научных форумах. Это международный семинар «Проблемы региональной безопасности в Центральной Азии: международно-правовое обеспечение», проводившийся в Японии совместно с Центральноазиатской программой Цукубского университета (Цукуба, 28 февраля – 9 марта 2012). Международный семинар «Япония в международном политическом процессе: внутренние и внешние аспекты» проводился в рамках ежегодной научной конференции «Мир науки» КазНУ им. аль-Фараби (Алматы, 23 – 26 апреля 2012). О международном сотрудничестве Казахстана и Японии, КазНУ и университета Цукубы, о методике научного исследования и др. в статьях проф. Т. Дадабаева, проф. М. Губайдуллиной, доц. Б. Балаубаевой. Книга предназначена студентам, преподавателям вузов, интересующимся Японией и Центральной Азией, международными отношениями и внешней политикой.

Издается за счет гранта МОН РК «Лучший преподаватель вуза 2011 года»
профессора Губайдуллиной М.Ш.

ISBN 979-501-257-492-1

**УДК 378: 327
ББК 74.59+67.4
Г 39**

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Губайдуллина М.Ш.</i> <i>Международное сотрудничество с университетом Цукубы (центральноазиатская программа)</i>	5
<i>Timur Dadabaev</i> <i>Methodology of writing and publishing academic papers</i>	8
ЦУКУБСКИЙ ФОРУМ «ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ».....	11
Short-Stay Program for Kazakh National University Delegation.....	11
<i>Губайдуллина М.Ш.</i> <i>«Диалоги» в рамках инициативы «Центральная Азия плюс Япония»</i>	15
<i>Dilroba Arsumetova</i> <i>Are states an irrelevant feature of global governance?</i>	19
<i>Shokirjon Mahmudov</i> <i>The Role of Key States in Promoting New Regional Integration</i>	23
<i>Zhasira Yedigenoova</i> <i>Security and features of terrorist threats in Kazakhstan</i>	27
<i>Gabit Makhatov</i> <i>The problem of model selection Afghan settlement: prospects of the SCO.....</i>	29
<i>Ernat Abilkasym</i> <i>The economic cooperation within the Shanghai Cooperation Organization framework.....</i>	31
<i>Anastassiya Kargina</i> <i>Sustainable development of Kazakhstan: Clean energy</i>	33
<i>Amir Begaliev</i> <i>Constraction of international nuclear bank in Kazakhstan in the context of non-proliferation policy.....</i>	36
<i>Эльмира Юнусова</i> <i>Энергетические интересы Европейского Союза в Центральной Азии: взгляд из Германии</i>	37
<i>Елдар Аянбаев</i> <i>Некоторые вопросы гармонизации таможенного законодательства в рамках Таможенного союза</i>	42
<i>Kristina Dyaokokina</i> <i>Factors of rapprochement between Kazakhstan and Russia in terms of establishment of customs and integration space: overview</i>	48
<i>Интервью М. Губайдуллиной М.Ш. о Цукубе и первых впечатлениях о Японии «Центральная Азия под японским прицелом» (АИФ, Кириница Ю.)</i>	50
МЕЖДУНАРОДНЫЙ СЕМИНАР «ЯПОНИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ: ВНУТРЕННИЕ И ВНЕШНИЕ АСПЕКТЫ».....	53

Балаубаева Б.М. Қазақстан Республикасы мен Жапония арасындағы қарым қатынастардың басым бағыттары	53
Иванова М. Азиатский вектор внешней политики РК: состояние и пути активного вовлечения в азиатские структуры безопасности	56
Ли Ю. Шестисторонние переговоры по ядерной программе КНДР в рамках диалога «Восток-Запад»	59
Имашева А. Жапон дәстүрлі мәдениеті – азиялық мәдениеттердің қойнауы ретінде.....	63
Мергенбаев Р. О воспитании и устойчивой системе этико-эстетических норм и принципов (эссе)	67
Абдезова А. Жапония дәстүрлі мәдениетінің өміршеңдігі.....	69
Әмірқұлова А. Жапонияның ғылыми жетістіктеріне сараптама.....	71
Мамбетали А. Жапонияның қазіргі кездегі басқару жүйесі.....	73
Нуралиева С. Қазіргі кездегі Жапония Конституциясының негізгі мәселелері	75
Сейтбек А. Жапония саяси партияларының биліктегі үлесіне салыстырмалы сараптама	78
Сапобекова А. Жапонияның экономикалық дағдарыспен күрес жолдары.....	80
Қыстаубай А. Жапонияның энергетикалық саясаты.....	82
Турсынғалиев Н. Жапониядағы терроризмнің тарихи ретроспективасы.....	85
Кабдулинова А. Қазіргі кездегі Жапонияның Куриль аралдарына қатысты саясаты.....	87
Шакеева Б. 2011 ж. көктемдегі Фукусимадағы жағдайдан кейінгі Жапонияның энергетикалық саясаты.....	89

Международное сотрудничество с Цукубским университетом (центральноазиатская программа)

В течение 2007–2012 годов факультет международных отношений сотрудничает с университетом Цукубы в сфере послевузовского образования – на уровне магистратуры и докторантуры, а также осуществляет совместные научные проекты. Обучение в магистратуре в рамках центральноазиатского проекта университета Цукубы вполне доступно для выпускников нашего факультета, поскольку занятия проводятся ведущими лекторами из Японии, Великобритании, Швеции, США др. стран на английском языке. В настоящее время расширен состав обучающихся. К примеру, стипендиальную программу докторантуры в Японии осваивает докторант PhD Сабина Инсебаева.

С целью реализации академической мобильности 8 магистрантов ФМО специальностей «международные отношения» и «международное право» участвовали в течение недели в проектном обучающем семинаре (с 28 февраля по 9 марта 2012 г.), руководители программы со стороны КазНУ – проф. Губайдуллина М.Ш., со стороны Цукубы – проф. Дадабаева Т.

В программу семинара «Проблемы региональной безопасности в Центральной Азии: международно-правовое обеспечение» входило выполнение двух кредитов, соответствующих учебному плану элективных дисциплин магистратуры 1-го курса. Данный курс включал занятия (лекции и семинары) ведущих японских и зарубежных специалистов (профессоры университета Цукубы, университета Нагайо, Токийского университета, Лондонского университетов).

Профессор Лондонского университета София Гарман (Harman, City University London) Harman) дала интенсивный курс с нашими студентами по следующим темам - «Глобальное управление (global governance): основные акторы, подходы, понятия»; «Институты глобального управления: ООН и Бреттон-Вудская система (Всемирная торговая организация, Всемирный банк, Международный валютный фонд)», «Экономическое сотрудничество стран ЦА, регионализм и гражданское общество». Профессор университета Нагойя Асука Кавано (Asuka Kawano) продолжил интенсивный курс, также дал ценные рекомендации по написанию магистерских диссертаций.

С большим интересом прошли практические занятия в рамках семинара «Международные отношения и региональная безопасность: правовое регулирование» с преподавателями Цукубского университета – проф. Т. Дадабаевым, асс. проф. Шийою Акифуми (Shioya Akifumi) и проф. Лесли Ткач-Кавасаки (Lesli Tkach-Kawasaki). Студенты выполнили

запланированный объем исследовательской работы, которая завершилась презентацией индивидуального задания в рамках круглого стола.

В Цукубе магистранты ФМО работали в исследовательском и образовательном Центральноазиатском Центре, где были предоставлены все условия для образовательного и исследовательского процесса. Знакомство с университетской системой образования было дополнено посещением начальных и средних школ Цукубы, которые являются неотъемлемой частью единого образовательного процесса в Японии.

Приведу типичное мнение о данной программе одного из магистрантов ФМО: «Качество данной образовательной программы была на высоком уровне. Организаторы сделали все необходимые условия для учебы. Мы обменялись опытом обучения в Цукубе и в Японии с иностранными магистрантами, которые там учатся, посещали лекций профессоров, консультировались у преподавателей Университета Цукубы. Я выступил на английском языке с докладом по теме своей магистерской диссертации, мне были сделаны критические замечания ведущими профессорами, но в очень корректной форме, я получил рекомендации и ценные советы по дальнейшей работе над своим исследованием. Это было великолепное испытание. Я начал понимать систему образования в университете Цукубы... Мне очень понравилась организация Академического семинара в Университет Цукубы. Я получил очень много приятных впечатлений от поездки. Спасибо организаторам!» (Ернат Абилкасим).

Кроме того, для студентов на университетском автобусе была организована поездка в Токио, где посетили образовательные учреждения столицы Японии, в частности запомнился визит в Токийский университет и знакомство с уникальной библиотекой университета.

В Парламенте Японии студентов познакомили с историей, политической системой и гражданскими ценностями этой страны, а в министерстве образования Японии проф. Губайдуллина М.Ш. и проф. Балакаева Л.Т. провели переговоры с руководителем департамента образования и науки по вопросам дальнейшего углубления сотрудничества.

В ходе пребывания японские коллеги организовали ряд встреч с президентом и вице-президентом университета Цукуба по вопросам углубления сотрудничества, в частности, открытия Ресурсного и исследовательского кабинета Центральноазиатской программы Цукубского и Токийского университетов на ФМО «Цукуба – аль-Фараби».

Во время поездки в Цукубский университет магистранты ФМО посетили методологический семинар-тренинг проф. Тимур Дадабаева по написанию научной работы, научные труды этого ученого с большой охотой публикуют известные журналы мира по общественным наукам (область международных отношений и политологии).

Подобные семинары были проведены и для преподавателей и молодых ученых ФМО весной 2012 г. Важно понять форму и уметь структурировать научную работу, включая статьи, для того, чтобы ее опубликовали в цитируемых изданиях.

Интересующий всех вопрос о путях совершенствования качества научных статей и возможностях опубликования в зарубежных изданиях с высоким импакт-фактором был предметом методологического семинара для преподавателей, магистрантов и докторантов Т. Дадабаева на ФМО.

Говоря о японских стандартах написания научных работ, отличных западных, была сделана оговорка, что проблема публикации не зависит от национальных традиций.

Необходимо придерживаться, прежде всего, научного подхода к изучаемой теме, академического стиля. В международном сообществе ценится как идея, так оригинальные эмпирические данные, которые используются в данной статье, и соответственно, уровень анализа этих данных.

На семинаре «Публикация научных статей с высоким импакт-фактором: Проблемы показателя удельного цитирования журналов» обсудили логическую цепочку процесса выхода публикации на международный уровень, начиная с выбора способов и правильной оценки журнала (например, по шкале SCOPUS, уровни IMPACT-фактора и т.п.), до ведения переговоров с издателем и рецензентами и окончательного решения редактора об опубликовании статьи. Участники семинара разбирали такие вопросы о том, как создавать и развивать портфолио научных публикаций; Как редактировать статью для академических журналов; Как вести корреспонденцию с академическими журналами импакт-фактора и многие другие. Приобретенная и освоенная методика является важным шагом для продуктивной исследовательской работы, для совершенствования качества научных исследований, для их опубликования в научно-значимых изданиях в Казахстане и в мире.

Ниже мы приведем наиболее важные рекомендации, которые были предложены Т. Дадабаевым на семинаре по организации научной работы, о выборе различных зарубежных издательств и их требованиях к научным публикациям.

Methodology of writing and publishing academic papers

Structure of the talk:

- Why to publish internationally?

The role of internationally published papers?

Evaluation of the journals? How to choose the right journal? How to publish internationally?

What is academic paper, how to frame the academic paper?

- Writing a proper article

-What is the structure of the paper?

- Communicating with the journals

-How to sending a paper?

-Review and what is expectation of reviewers?

-Reviews of reports and what to do with them?

I Why to publish internationally?

-The role of internationally published papers?

(1) Different ways of evaluation of journals (ex: SCOPUS, Impact factor; Tier 1, Tier 2, Tier 3);

(2) Discipline based ones vs. Specialized ones; (Discipline based ones are the ones focusing on contribution to the field while specialized ones focus rather on smaller fields of study and not the whole field)

(1) Roles in academic promotion (ex: annual evaluation of academic activity; a step in the promotion to the tenured position or full professorship)

(2) Wider audience vs. national academic community (ex: South Korea, Japan, USA)

(3) Integration into academic community (ex: publication of research results;)

(4) Contribution to the academic discourse (contribution to the formation of knowledge about the subject of the study)

II. How to publish internationally?

-What is academic paper/article?

(1) Intellectual dilemma (suggest what is the problem in the field/particular case and why understanding of this case is important)

(2) Original research (original empirical evidence/data; original theory supported by the existent empirical evidence; re-interpretation of theory and empirical data in different manner;)

(3) Properly placed argument in the body of existent academic literature (see what is written, suggest what is not existent and offer your own argument)

(4) Proper methodology: Results supported by the argument, argument supported by the data, data supported by empirical research and comparison of original research to the existent literature (how A connects to B and how B connects to C)

-How to frame the academic paper?

(1) Place it in the discipline (place it within the theory;)

(2) Place it in the knowledge of the subject (region, case study;)

(3) Indicate how the stated goal of the paper contributes to either

III. Writing a proper article: Structure

1. *Introduction*. The introduction lays out the specific research questions, the context of the argument and provides its brief overview.

2. *Theoretical framework*. This section lays out the theoretical framework that guides the analytical exercise of the article

3. *Background*: Brief description of the facts and the historical processes, the actors, the problems, and the facts which are relevant to the topic of the paper. Be careful to provide only those pieces of information which are relevant to your analysis.

4. *Analysis*. This section applies the theoretical framework of the essay on the empirical knowledge central to the topic of the theme.

5. *Conclusion*. This section summarizes your findings and whatever other conclusions you derived from the research.

6. *Bibliography*

III-1. Writing a proper article: Structure

- Introduction.

What do you write about?

Why? Why now? What is the main research question?

What are additional questions which help you answer the main research question?

How are you going to answer these questions (what is your methodology)?

How answering the main question help us understand the broader disciplinary/regional problems?

What happens if we lack these answers?

How are you going to structure your paper?

III-2. Writing a proper article: Structure

Theoretical framework.

- What are existing theories which explain the phenomenon

- How do they explain?

- What are their deficiencies?

- Which one do you think is the closest in explaining the phenomenon you attempt to deal with?

- How does your empirical evidence support the theory that you consider to be the closest to explaining your intellectual dilemma?

IV. Communicating with the journals

- How to send a paper?

Send to the editor

Author Center On-line submission

In-house initial consideration

Assigning of the Executive Editor

Assigning of the reviewers

Reviews of two/three anonymous reviewers

Initial responses of the reviewers

Judgment of the Executive Editor

Improvement of the text

Second review by the EE or reviewers

Final decision by EE

Final decision by Chief Editor

IV-1. Communicating with the journals (continued)

Review and expectation of reviewers:

-Is the paper original?

-Does its main argument suggest anything new?

-Are the main arguments logical and are they supported by the facts, data and secondary sources?

-Does it have proper methodology to answer the questions it claims it aims to answer?

-Does the paper relate to the existing body of literature on this subject?

-Will it be of any interest to the specialists in the field?

-Will it be of any interests to the wider audience in the same/similar disciplines?

IV-2 Communicating with the journals (continued)

Reviews of reports and what to do with them?

-Take the comments as the way to improve the article

-Deal with each problem pointed out in review

-Write to the EE about how you dealt with each problem

-Accept the points that you can and explain the why you can not accept some other comments pointed by reviewers

Some other recommendations

- Write in simple and clear manner
- Use short sentences
- Use proper standards set by the journal
- Follow the style of referencing
- Expect your paper to be reviewed in 6-weeks-3-months time
- Communicate your concerns to the EE
- Do not wait for the reviewers to finish, work on your next article

ЦУКУБСКИЙ ФОРУМ

«ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ»

(Университет Цукубы, Япония. 28 февраля – 9 марта 2012 года)

Program of the visit to Tsukuba Short-Stay Program for Kazakh National University Delegation

Date	Schedule (for Academic staff: Prof. Mara Gubaidullina, prof. Layla Balakaeva)	Schedule (for Students)	Visit purpose
2012.2.28 (Tue)	22:10 Departure from Almaty	22:10 Departure from Almaty	
2012.2.29 (Wed)	12:20 Arrival at Narita Airport (OZ-104 flight) 15:10 Arrival at Tsukuba city center 15:30 Check in at hotel 17:00 Welcome reception (Place:Daigaku Kaikan)	12:20 Arrival at Narita Airport (OZ-104 flight) 15:10 Arrival at Tsukuba city center 15:30 Check in at hotel 17:00 Welcome reception (Place:Daigaku Kaikan)	
2012.3.1 (Thur)	11:00 Courtesy visit to Vice- President Yutaka TSUJINAKA 11:30 Courtesy visit to Head of Graduate School of Humanities and Social Sciences, Yasuaki KAWANABE 12:00 Courtesy visit to Head of International Area Studies, Shigeo OSONOI 13:00 Lunch 14:00 Visit to Central Asia Office 15:00 Visit to International Student Center 18:30 Dinner	10:00-12:00 Visit to elementary and junior high schools in Tsukuba city 13:00 Lunch 14:00 Visit to Central Asia Office 15:00 Visit to International Student Center 18:30 Dinner	To introduce unique features of research and education by having chance for academic exchanges with the students and academic staff of the University of Tsukuba
2012.3.2 (Fri)	11:30 Courtesy visit to President of the University of Tsukuba 13:00 Lunch 14:30-17:00 Round Table "Sustainability and Development: The case of Kazakhstan" (Place: Daigaku Kaikan) 18:30 Dinner	10:00 Preparation for Round Table 13:00 Lunch 14:30-17:00 Round Table "Sustainability and Development: The case of Kazakhstan" (Place: Daigaku Kaikan) 18:30 Dinner	To introduce unique features of research education by having chance for academic exchange with students and academic staff of the University of Tsukuba
2012.3.3 (Sat)	10:00 Leave for Tokyo 13:00 Lunch 14:00-15:30 Visit to Tokyo University (Islamic Area Studies etc.)	10:00 Leave for Tokyo (All day) Tokyo sightseeing	To exchange opinions and to introduce current Japanese Education and Educational

	16:00-17:00 Visit to National Institute for Educational Policy Research of Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. 20:00 Arrival at Tsukuba	20:00 Arrival at Tsukuba	Policy
2012.3.4 (Sun)	10:00 Leave for Tokyo (All day) Tokyo sightseeing (Imperial Palace, Edo-Tokyo Museum, Ueno historical and educational facilities etc.) 20:00 Arrival at Tsukuba	(All day) Intensive Course (Professor Harman (City University of London))	To deepen knowledge about Japanese traditional education
2012.3.5 (Mon)	10:00 Tsukuba Expo Center sightseeing 11:30 Courtesy visit to NGO related to educational activities in Tsukuba city 13:00 Lunch 14:00-16:00 Visit Intensive Course (Professor Harman (City University of London)) 18:30 Dinner	(All day) Intensive Course (Professor Harman (City University of London))	To learn about commitment to Education in the region of Tsukuba city
2012.3.6 (Tue)	10:00-11:30 Introduction of Special Program for Central Asian Countries (Professor Dadabaev) 13:00 Lunch 14:00 Sightseeing for University Facilities 18:30 Dinner	10:00-11:30 Introduction of Special Program for Central Asian Countries (Professor Dadabaev) 12:15-15:00 Central Asian Studies Seminar (Professor Dadabaev, Professor Tkach-Kawasaki and others) 15:00-17:00 Intensive Course (Professor Asuka KAWANO (Nagoya University)) 18:30 Dinner	To exchange opinions and to introduce unique features of research and education (Special program for Central Asian Countries)
2012.3.7 (Wed)	10:00-12:00 Workshop (History and culture) (Presentation and discussion hosted by Professor Darieva, Professor Shioya) 13:00 Lunch 15:00-17:00 Workshop (International Relations) (Presentation and discussion hosted by Professor Bukh) 18:30 Dinner	10:00-12:00 Participation in workshop 13:00 Lunch 15:00-17:00 Participation in workshop 18:30 Dinner	To exchange opinions and to introduce unique features of research and education (Special program for Central Asian Countries)
2012.3.8 (Thu)	Preparation for departure 16:00 Completion ceremony (Place: Daigaku Kaikan) 18:00 Farewell party	Preparation for departure 16:00 Completion ceremony (Place: Daigaku Kaikan) 18:00 Farewell party	
2012.3.9 (Fri)	Departure from Narita airport, transit via Seoul, arrival at Almaty		

(Notice) Professor Kawano participated in the activities of Special Program for Central Asian Countries for 2 years and she was specially invited from other university for this time.

Notice) Those who achieve given tasks after participation to the intensive courses and lectures will receive a completion certificate.

筑波大学中央アジア研究教育プログラム 日程

年 月 日	日程 (教員)	日程 (学生)	訪問目的
2012. 2.28 (火)	22:10アルマティ発	同右	
2012. 2.29 (水)	12:20 成田着 (OZ-104便) 15:10 つくばセンター到着 15:30 ホテルチェックイン 17:00 歓迎レセプション (於・スーパ ファクトリー)	同右	
2012. 3.1 (木)	10:00 開講式 11:00 辻中豊・副学長表敬 11:30 川那部保明・人文社会科学研 究科長表敬 12:00 遅野井茂雄・国際地域研究専攻 長表敬 13:00 昼食 14:00 中央アジア事務所訪問 15:00 留学生センター訪問 18:30 夕食	10:00 開講式 11:00-12:00 つくば市内の小・中学校を 訪問 13:00 昼食 14:00 中央アジア事務所訪問 15:00 留学生センター訪問 18:30夕食	
2012. 3.2 (金)	10:00 東京へ出発 13:00 昼食 14:00-15:30 東京大学訪問 (イスラーム地域研究拠点等) 16:00-17:00 文部科学省国立教育政策研究所 訪問 20:00 つくば着	10:00 東京へ出発 終日 東京視察 20:00 つくば着	日本の現在の教育および教育 政策のあり方を紹介し、意見 交換を行う。
2012. 3.3 (土)	10:00 東京へ出発 終日 東京視察 (皇居、江戸東京博物 館、上野の歴史・文教施設など) 20:00 つくば着	終日 集中講義 (ハーマン (ロン ドン・シティ大学) 准教授) を受講	日本の伝統的な教育のあり方 について、造詣を深めていた だく。
2012. 3.4 (日)	終日 つくば市内視察 (つくばエキ スポセンターなど)	終日 集中講義 (ハーマン (ロン ドン・シティ大学) 准教授) を受講	つくば市の地域における教育 への取り組みを知っていただ く。
2012. 3.5 (月)	10:00-11:30 中央アジア特別プログラム紹介 (ダダバエフ准教授) 13:00 昼食 14:00 学内施設の視察	10:00-11:30 中央アジア特別プログラム 紹介 (ダダバエフ准教授) 12:15-15:00 中央アジア研究演習を受講 (ダダバエフ准教授、タッ ク川崎准教授ほか)	筑波大学 (中央アジア特別プ ログラム) の研究教育上の特 色を紹介し、意見交換を行う 。

	18:30夕食	15:00-17:00 集中講義（河野明日香（名古屋大学）准教授）を受講 18:30夕食	
2012. 3.6 (火)	10:00-12:00 ワークショップ（歴史と文化） （ダリエヴァ准教授、塩谷助教 主催講演および討論）（於・総 合研究棟A110） 13:00 昼食 15:00-17:00 ワークショップ（国際関係学） （ブフ准教授主催講演および討 論）（於・総合研究棟A110） 18:30夕食	同右	筑波大学（中央アジア特別プ ログラム）の研究教育上の特 色を紹介し、意見交換を行う 。
2012. 3.7 (水)	11:30-17:30 ラウンドテーブル "Sustainability and Development: The case of Kazakhstan"（於・総合研究棟 A110） 16:00 修了認定式 （於・大学会館特別会議室） 18:00 フェアウェル・パーティ （於・大学会館プラザ）	同右	筑波大学の教員、学生と学術 交流の機会を通して、本学の 研究教育の特色を紹介する。
2012. 3.8 (木)	帰国準備	同右	
2012. 3.9 (金)	成田発ソウル経由でアルマティ 着	同右	

(注) 集中講義、演習等に参加し、所定の課題を達成した学生には、修了証を授与する。

(注) 参加予定者：カザフスタン国立大学教員4名、学生7名、ウズベキスタンより学生1名、計12名

(注) カザフスタン国立大学副学長が来日された場合には、学長表敬訪問を予定。

«ДИАЛОГИ» В РАМКАХ ИНИЦИАТИВЫ «ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ ПЛЮС ЯПОНИЯ»

Следует указать на важное обстоятельство, позволяющее глубже и шире рассматривать отношения между странами ЦА и Японией. Регулярно проводимый Форум «Центральная Азия плюс Япония» получил начало по инициативе правительства Японии в 2004 г. Форум представляет собой рамки многостороннего диалога и сотрудничества стран Центральной Азии и Японии и включает 5 направлений: «политический диалог», «развитие внутрирегионального сотрудничества», «поощрение бизнеса», «интеллектуальный диалог» и «культурные связи и людской обмен».

В рамках Форума существует действующая структура – Диалоги, проводимые на разных уровнях и поочередно во всех странах-участницах Центральной Азии и в Японии. Основная идея Диалога отражена в понимании задач, стоящих перед регионом, а именно, как сообща бороться с общерегиональными вызовами и продвигать внутрирегиональное сотрудничество, опираясь при этом на поддерживающую роль Японии в качестве катализатора процессов [1].

В 2004 г. были определены рамки диалогов с целью проведения обмена мнениями о развитии связей между Японией и странами региона. Каждый из многоуровневых диалогов проходит под тем же названием, что и Форум – «Центральная Азия плюс Япония», важен, своеобразен и по-своему результативен:

- 1) Диалог на уровне министров иностранных дел республик ЦА и Японии [2];
- 2) Диалог на уровне Старших должностных лиц;
- 3) Интеллектуальный Диалог ("Central Asia plus Japan" Tokyo Dialogue, Intellectual Dialogue) [4];
- 4) Экономический форум, с июля 2011 г. ("Central Asia plus Japan" Economic Forum, July 2011) [5].

Японская сторона оценивает *значимость Центральной Азии для Японии*, по словам Ютака Банно, Парламентского заместителя министра иностранных дел, «в следующих трех контекстах.

Во-первых, Центральная Азия имеет стратегическую важность с геополитической точки зрения. Устойчивое развитие Центральной Азии, расположенной на перекрестке дорог, связывающих Восток-Запад и Север-Юг Евразии, является крайне важным составляющим евразийской стабильности.

Во-вторых, богатые природные ресурсы в этом регионе, в том числе нефть, природный газ, уран и редкоземельные элементы, очень важны для нашей страны.

В-третьих, этот регион имеет ключевое значение в решении неотложных задач современного международного сообщества, в том числе 1) в стабилизации Афганистана; 2) в предотвращении распространения терроризма и исламского экстремизма и 3) в более эффективном контроле за оборотом наркотиков» [6].

Япония не исключает возможность дальнейшего сотрудничества через существующие региональные организации, как Шанхайская организация сотрудничества (ШОС), Евразийское экономическое сообщество (ЕврАзЭС) и стартовавшие проекты сотрудничества в региональных рамках, такие как Центрально-Азиатское региональное экономическое сотрудничество (ЦАРЭС). Позиция японского правительства заключается в дальнейшем осуществлении дипломатической политики Японии по отношению к странам Центральной Азии, а именно поощрять сотрудничество в рамках Диалогов.

К примеру, «Токийский диалог» относится к одному из этих направлений, а именно к интеллектуальному диалогу, в котором проводятся дискуссии в так называемом формате «Track-2» с участием в основном ученых и экспертов из Японии и стран Центральной Азии. Целью дискуссий является расширение интеллектуального обмена между Японией и странами ЦА наряду с выработкой рекомендаций в адрес межправительственных диалогов.

С тем, чтобы понять степень интереса далекой Японии к проблемам региона, назовем темы Токийских диалогов. Первый Токийский диалог был посвящен «Перспективам региональной интеграции в Центральной Азии» и рассмотрению «Отношений стран ЦА с другими странами» (март 2006 г.). В ходе второго Токийского диалога были подняты темы «Перспективы внутрирегионального сотрудничества стран ЦА по вопросам водных ресурсов и электроэнергии» и «Диверсификация маршрутов поставки энергоресурсов в Центральной Азии» (январь 2007 г.). Третий Токийский диалог проводился по следующим проблемам: «Окружающая среда («Сотрудничество в области охраны почв в Центральной Азии» и «Влияние изменения климата на окружающую среду Центральной Азии и контрмеры»)» (февраль 2009 г.).

Четвертый Токийский диалог был посвящен теме «Дальнейшее оснащение транспортно-логистической инфраструктуры в регионе Центральной Азии» и (февраль 2010 г.). Япония считает, что «для долгосрочного и самостоятельного развития и процветания стран Центральной Азии, не имеющих выхода к морю, в дальнейшем необходимо не только плановое оснащение транспортно-логистической инфраструктуры, включая автомобильные и железные дороги, морские и

воздушные порты, но и соответствующее внутрирегиональное сотрудничество, направленное на развитие региона в целом» [7].

Правительство Японии приняло «План действий», который определил «сферу транспорта» в качестве приоритетного пункта в содействии внутрирегиональному сотрудничеству. В настоящее время важной задачей, общей для всех стран региона ЦА, является интеграция с глобальной экономикой для продвижения инвестиционных и торговых отношений со всем миром, включая Японию. Таким образом, в будущем стоит задача по дальнейшей активизации до еще более высокого уровня торгово-инвестиционных связей между Японией и Центральноазиатским регионом, имеющим большую значимость для Японии.

Совершенно оправданно активное введение на диалоговую площадку представителей торгово-экономических и инвестиционных кругов. В июле 2011 г. была поставлена на обсуждение задача о содействии экономическому развитию региона Центральной Азии в целом, и в особенности оснащения транспортно-логистической сети в регионе в целом и обеспечения доступа к рынкам за пределами региона.

Отсюда проистекает логически связанный с этой задачей вопрос о развитии Центральной Азии в качестве единого рынка, привлекательного для иностранного капитала, и каким путем японский бизнес, может вносить свой вклад в развитие экономики Центральной Азии.

В регионе Центральной Азии уже действуют такие японские правительственные организации, как Японское Агентство по Международному Сотрудничеству (JICA), Японский банк международного сотрудничества (JBIC), Государственное агентство Японии по страхованию экспортных и зарубежных инвестиционных операций (NEXI), и Организация содействия развитию внешней торговли Японии (JETRO). Япония «создает условия для более эффективного сотрудничества» с тем, чтобы связывать эту деятельность с дальнейшим экономическим развитием региона. При этом, Япония ссылается на то, что она учитывает примеры других регионов мира.

Япония содействует созданию основы для системы управления рыночной экономикой и проведения экономического обмена: поддерживает улучшения систем по управлению рыночной экономикой; по укреплению нормативно-правовой базы (инвестиционные договоры, др. соглашения); по улучшению инвестиционного климата.

Среди мер по экономическому развитию всего региона ЦА отметим взаимодействие Японии Центральноазиатским Региональным Экономическим Сотрудничеством (CAREC) и другими международными организациями, которые содействуют экономическому развитию всего региона ЦА посредством усовершенствования транспортных коридоров север-юг и восток-запад, электростанций и электрических сетей и др. В перспективе рассматривается возможность сотрудничества в рамках Официальной помощи развитию (ОПР) и других проектов.

Со своей стороны, страны ЦА проявляют заинтересованность по использованию альтернативных и возобновляемых источников энергии, в сфере которых Япония обладает ведущими технологиями. С целью модернизации промышленности посредством передачи технологий из Японии было предложено инвестиционное сотрудничество в сферах производства автомобилей, медицинского оборудования, точных инструментов, стройматериалов и в других производственных отраслях, химической и нефтехимической промышленности, металлургии, фармацевтической промышленности, текстильной промышленности и сельском хозяйстве.

Для государств Центральной Азии, подверженным природным разрушительным воздействиям важен опыт Японии, но не только с точки зрения модернизации ее экономики. Прежде всего, следует позаимствовать способность Японии реагировать на трудности и беды, с которыми эта страна сталкивается. Философия «жизни» японцев меняется вместе с изменениями окружающего мира и осмысливается по-новому вслед за природными катаклизмами – землетрясением и разрушительным цунами в марте 2011 г.

Япония, которая в свое время придерживалась стремления «бороться с природой и предотвращать стихийное бедствие», сейчас переходит к новому стремлению за «уменьшение последствия бедствия», т.е. к готовности принимать двукратные и трехкратные меры безопасности с тем, чтобы становиться более стойкой страной против воздействия стихийных бедствий. «Важно превращать трудную ситуацию в хороший шанс», – считает Ютака Банно. – Хотя землетрясение нанесло большой ущерб японской промышленности, Япония будет, на основе опыта борьбы со стихийным бедствием, создавать общество совершенно новой модели».

Трудности и проблемы, которые необходимо решить для практического сотрудничества с ЦА, и о которых говорится на всех диалоговых уровнях, включая министерские встречи.

Одним из факторов, затрудняющих беспрепятственное функционирование региональной логистики, назван «наиболее важный» – различия в политиках каждой из стран региона. Так, различна политика в отношении контроля своих государственных границ; разные торгово-экономические системы, которые ведут к трудностям при формировании общей региональной торгово-экономической системы. Кроме того, частые изменения законов, нормативно-правовых актов и других условий, являются препятствием для инвестиционной деятельности; требуется упрощение таможенных процедур; частично наблюдающаяся коррупция и взяточничества.

Согласимся с мнением Председателя «Японско-Центральноазиатского экономического форума» Тойохиса Кодзуки, который одновременно является Специальным Представителем по делам Центральной Азии и заместителем Генерального Директора Департамента Европы МИД

Японии. Он небезосновательно считает, что для дальнейшего углубления экономических связей между Японией и странами Центральной Азии, важно также понимание странами Центральной Азии менталитета японцев и их культуры, и то, что необходимо уделить особое внимание: 1) предсказуемости; 2) выполнению обязательств; и 3) долгосрочной перспективе [8].

(подробнее, см.: «Вестник КазНУ. Серия МО и МП. – 2012. - № 4)

Источники

1 Ютака Банно. Вступительная речь Парламентского заместителя министра иностранных дел Японии, 26 Июля 2011 г. // Японско-Центральноазиатский экономический форум: www.mofa.go.jp/announce/announce/2011/12/1201_07.html

2 Foreign Ministers Meeting // "Central Asia plus Japan" Dialogue: www.mofa.go.jp/region/europe/dialogue/fm3_1008/index.html;
www.mofa.go.jp/announce/event/2006/5/0530.html

3 Senior Officials Meeting, SOM: Sixth Senior Officials Meeting (Tokyo, Dec. 2011); Third Senior Officials Meeting (Dushanbe, Dec. 2007); First Senior Officials Meeting (Tashkent, March 2005) // "Central Asia plus Japan" Dialogue: www.mofa.go.jp/announce/announce/2007/12/1176649_840.html

4 Intellectual Dialogue // "Central Asia plus Japan" Tokyo Dialogue: www.mofa.go.jp/region/europe/dialogue/tokyo_1002.html

5 Keynote Speech, July 2011 // "Central Asia plus Japan" Economic Forum: www.mofa.go.jp/region/europe/pfds/4_prg_e.pdf

6 Ютака Банно. Вступительная речь Парламентского заместителя министра иностранных дел Японии, 26 Июля 2011 г. // Японско-Центральноазиатский экономический форум: www.mofa.go.jp/announce/announce/2011/12/1201_07.html

7 Keynote Speech. Fourth Tokyo Dialogue, February 25, 2010
// www.mofa.go.jp/region/europe/dialogue/tokyo_1002.html

8 Тойохиса Кодзуки. Chairperson's Summary, July 2011 // "Central Asia plus Japan" Economic Forum: www.mofa.go.jp/region/europe/dialogue/pdfs/forum1107_csummary_r.pdf

Dilroba Arsumetova

Master student, Graduate School of Humanities and Social Sciences
International Area Studies, University of Tsukuba

ARE STATES AN IRRELEVANT FEATURE OF GLOBAL GOVERNANCE?

In contemporary global governance, there are diverse actors starting from sovereign states and ending with individual groups. They are states, NGOs, TNCs, etc. However, the purpose of this essay is to answer whether states are an irrelevant feature of global governance. In order to answer this question I will attempt to introduce two groups of authors, neoliberalists and liberal institutionalists. The first group of authors underline the significance of the state in Global Governance (GG) compared to International Institutions (IIs) (Kazancigil, 2007) and the second group, those who support the idea that states nowadays have lost much of their sovereignty and influence, and that economic and financial globalization process seems to contest monopoly of the state at the international level (Keohane and Nye, 1971). Thus, the second group stresses the

importance of international organizations in world governance, while the first group emphasizes the role of states.

In this case, I partly agree with liberalist and neo-liberal institutionalists because states nowadays have lost their sovereignty, they delegate part of their sovereignty to international institutions; they interact with each other and become more dependent on each other. Thus in the era of globalization and transnationalization, it is hard to find fully independent states. The emerging new types of networking erases states' boundaries and makes them (states) depended on some international rules, norms or bilateral agreements. The state dependency decreases state's ability to act as independent actor, states have become less competitive with other actors of Global Governance. But, I guess that states do not become irrelevant in Global Governance at all because of further factors. First of all, according to the definition of Global Governance given in "Global Governance and the UN: An Unfinished Journey" (Weiss and Thakur, 2010) Global Governance is the sum of laws, norms, policies, and institutions that define, constitute, and mediate trans-border relations between states, cultures, citizens, intergovernmental and nongovernmental organizations, and the market. It embraces the totality of institutions, policies, rules, practices, norms, procedures, and initiatives, by which states and their citizens try to bring more predictability, stability, and order to their responses to transnational challenges – such as climate change and environmental degradation, nuclear proliferation, and terrorism – which go beyond the capacity of a single state to solve. Due to this definition, we see that authors emphasize state as a main actor in Global Governance; state interacts with other states, as well as institutions in order to solve global or transnational problems. States use totality of institutions, rules, norms, and practices to stabilize and promote World Governance. We also see that there are many institutions of global governance that are composed of and maintained/supported by states.

On the other hand, there is a different angle of Global Governance understanding. Weiss (2000) characterizes the notion of governance to the globe as the natural result of mounting evidence that the international system was no longer composed simply of states, but rather that the world was undergoing fundamental change. Although such actors as the Catholic Church, General Motors and the International Committee of the Red Cross are hardly new to the Westphalian system, the proliferation of non-state actors and their growing importance and power is a distinctive feature of contemporary world affairs. Moreover, Weiss maintains that sovereignty is not dead, but it is hardly as sacrosanct as it once was. Based on these two definitions we see that the role of state in Global Governance is regarded as from highly important one (Thakur) to less important one (Weiss).

Second, the emergence of new institutions raises a question of whether the state-actors are the main and the most powerful feature of the World Governance. As liberals argue, supranational bodies such as the European Economic Community were "the appropriate regional counterpart to the

national state which no longer feels capable of realizing welfare goals within its narrow borders". They hold that "in a world of multiple issues imperfectly linked, in which coalitions are formed transnationally and transgovernmentally, the potential role of international institutions in political bargaining has greatly increased" (Grieco, 1988). Thus, we see that state itself goes to the second place in World Governance after international institutions. They are still relevant in Global Governance but it became more difficult to the particular state to promote and protect its interests when its counterpart is in a coalition of states in the form of international institutions. States feel comfortable when their interests are promoted and protected through international institutions. Moreover, the process of globalization poses a number of challenges. Stimulated by technological change and the globalization of economic life, states are challenged, their sovereignty is undermined and constrained, and their structures are unable to provide public goods (Mingst, 1999). Thus, states are unable to deal with the "problems without passports". Because of their inability to face new threats, they tangle with international institutions and pay for this tangle is losing of state sovereignty.

The second reason for entering international institutions is that for weak states it is a chance to have an equal voice, and sometimes to overweight great powers by the number of votes. For great powers to be involved in different international institutions is comfortable because they do not need to sign the agreements with every particular state for any kind of cooperation. By delegating power and sometimes part of sovereignty states try to interact in Global Governance through diverse of international institutions that deal with multiple problems. For example, there are an emerging number of international institutions nowadays which provide public goods, collect information, establish credible commitments, monitor agreements, and generally help states overcome problems associated with collective action and enhance individual and collective welfare (Barnett and Raymond, 2005). Moreover, states face problems that they cannot overcome individually, such as global humanitarian problems, environmental problems, etc. States share their responsibility with international institutions because international institutions can deal with emerging issues in a more effective way. International institutions have developed tools to deal with particular threats. In such a way, a state, by delegating its power to international institutions to deal with global problems, loses its position as a World Governance actor.

Third, there are strong and weak states. Strong, powerful states establish international institutions to promote their interests and the weaker ones just enter such institutions for their own benefits. In the case of weak states, they join international institutions in a purpose of seeking to increase their significance in World Governance, otherwise they are too weak without any external support. In order to be relevant in World Governance, weak states bandwagon with powerful states, thus, they increase their influence and power, and take a part in decision-making process. Decision-making process that is associated with

government is ideal typically described as hierarchical within states and defined by formal equality and consensus among states (Krahmann, 2003). In reality, weak states can play a role in decision-making process only in case when their voice is supported by majority of states. It is possible only within international institutions where weak states are majority. That is why it is vital for weak states to participate actively in such institutions. International institutions have become a kind of platform from which the quiet voice of weak states can be heard. For great powers it is less beneficial to interact within international institutions, because they can lose their influence in voting process, but still, they can easily impose its own interests on other states. By making difference between these two groups of states it is easy to illustrate that there are states with different level of development and influence, depending on states can be more or less relevant in Global Governance.

In conclusion, I would like to emphasize that in general, states are less relevant than international institutions in Global Governance. As governments have recognized the limitations to their sources and capabilities in dealing with global issues, the rise of Global Governance arrangements seems to be fostered in part by the process of globalization and in part by national government. Consequently, national governance became less relevant in dealing with global issues. Less relevant in Global Governance are only weak states because they are not able to protect their interests and influence decision-making process by their own means. On the other hand, there are great powers, which are quiet influential. They promote their interests not only through different types of international institutions but also by their own means of foreign policy. Great powers establish international institutions to promote their national interests within wide audience of states and through bilateral agreements. In most cases, great powers are able to serve their interests better by their own foreign policy means rather than through international institutions. That is why they are more relevant than international institutions created by them. The purpose of this essay was to answer whether states an irrelevant feature of Global Governance. The answer is that it is hard to call weak states as relevant in Global Governance as strong ones, but great states are quiet relevant in Global Governance because these states establish platforms for international cooperation such as international institutions.

Bibliography

Ali Kzancigil. (2007). "The Significance of Statehood in Global Governance" in Pierre de Senarclens, Pierre de Senarclens and Ali Kazancigil (eds.) *Regulating Globalization: Critical Approaches to Global Governance*. United Nations University Press.

Elke Krahmann. (2003). *National, Regional, and Global Governance: One Phenomenon or Many?* Global Governance, Vol. 9, No. 3, pp. 323-346.

Joseph M. Grieco. (1988). *Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest liberal Institutionalism*. International Organizations, Vol. 42, No.3, pp. 485-507.

Karen A. Mingst. (1999). "Global Governance: The American Perspective", in Raimo Vayrynen (eds.) *Globalization and Global Governance*. Rowman and Littlefield Publishers, Inc.

Keohane, Robert and Joseph Nye. (1971). *Transnational Relations and World Politics: An Introduction*. International Organizations, Vol. 25, No. 3, pp. 329-349.

Michael Barnett and Martha Finnemore. (2005). "The Power of Liberal International Organizations" in Michael Barnett, Michael Barnett and Raymond Duval (eds.) *Power in Global Governance*. Cambridge University Press.

Steven Bernstein. (2007). *Can non-state global governance be legitimate? An Analytical Framework*. Regulation and Governance, Vol. 1, pp. 11-25.

Thomas G. Weiss. (2000). *Governance, Good Governance and Global Governance: Conceptual and Actual challenges*. Third World Quarterly, Vol.21, No 5, pp.795-814.

Thomas G. Weiss and Ramesh Thakur. (2010). *Global Governance and the UN: An Unfinished Journey*. Indiana University Press.

Shokirjon Mahmudov

Master student, Graduate School of Humanities and Social Sciences
International Area Studies, University of Tsukuba

THE ROLE OF KEY STATES IN PROMOTING NEW REGIONAL INTEGRATION

This paper seeks to look into definitions of regional integration and some approaches to it. The aim is to make an attempt and to see to what extent the new regional integration is based on key states `stronger` regional states. The paper argues that for a regional integration to occur, there should be some steps/arrangements undertaken by key states. Key states do so because they have their own interests that they want to be promoted through regional institutions. Their interests can be economic, political, and security-driven. As for the 'weaker' states, fear that the access to world markets may be blocked if integrations become reality and they are left out. They also see regional integration as a way to meet the challenge of developments in other regions. For example, as shown by Melo and Panagariya (1992) "...the lack of a great deal of bargaining power to open the markets for their goods smaller countries will have less options to benefit than the bigger ones".

In order to understand to what extent the role of key states is important in promoting regional integration, it is of prime importance to discuss the definitions and theoretical approaches to the concept 'integration'. Because regional integration is too broad as a process, result, or phenomenon, there are many definitions of the term found in the literature. Theoretical approaches and explanations of the concept also vary. I will try to briefly outline three theories dealing, among others, with integration.

These are neofunctionalism, intergovernmentalism and supranationalism. I want to look at these theories in order to explain my own position with regard to the argument put forward above.

According to Neofunctionalist thought, integration is triggered by the need to shift specific functions away from exclusively nation-state control toward supranational institutions (Mitrany, 1975). I think this theory lacks clear

empirical support. There are many supranational institutions functioning nowadays at regional as well as global levels. First, they have not been able to effectively perform their functions. If they have been successful in carrying out some specific functions, they have almost always been beneficial to some states. Second, it is difficult to find cases where states shift control over specific functions, especially when such shift jeopardizes states' interests.

Nye (1971) regards integration as a function of negotiations between governments to produce cooperative agreements that evolve into further integration. Intergovernmentalism emphasizes the role of governments that are regarded as laying foundations for integration. Representatives of supranationalist theory criticized intergovernmentalism for ignoring power of supranational institutions and transnational actors in the process of integration (Garrett and Tsebelis, 1996). Supranationalists emphasize the role of supranational institutions and cross border actors. By partially appreciating the contribution of supranationalists, I fully support intergovernmentalists because I tend to believe that integration is initiated and encouraged by states/governments; moreover, it is commenced by key or leading states in the region. For example, regional leaders such as China, Japan, or Brazil have chosen to invest into regional cooperative frameworks to manage political differences and confirm their leadership. By doing so, they have been successful in creating institutions/platforms to promote their national interests. Once initiated and encouraged, integration triggers concerned states to establish institutions (that are, by definition, supranational as they are influenced by transnational actors that are not necessarily governmental). Now, I turn to definitions and explanations of regional integration.

According to Haas (1958), regional integration is a shifting from certain national activities toward a new centre. This new centre implies a space for collective action among countries in order to obtain a certain goal/ goals. The goals can be as huge as political unification (the European Union) or promotion of free trade activities (Customs Union between Russia, Belorussia, and Kazakhstan). Similarly, Lindberg (1970) maintains that it is a 'collective decision making system among nations. If the collective arena becomes the focus of certain kinds of decision making activity, national actors will in that measure be constrained from independent action'. This definition implies that once states have entered an entity above their national borders, they partly delegate some authority to the centre. This centre becomes an institutionalized platform for key states to pursue their national interests, be they political, economic, and security-driven. As stated by Keohane (1998), "...superpowers need general rules because they seek to influence events around the world. They would be unable to achieve their goals through the bilateral exercise of influence; the costs would be too great". As for the regional integration, Keohane's statement demonstrates that leading powers/key states are interested in establishing regional institutions and norms as many key policymakers in such states realize that regional issues require common strategies as well as systematic policy coordination. The issues,

as mentioned above, may be driven by economic interests (when states seek to expand their production, to find cheaper labor market, etc.), security interests (when states seek to reduce threats and uncertainties related to the power of other states by promoting cooperation and negotiation in which openness and transparency are encouraged), and political interests (when states, by abusing their power, seek to influence on the way decisions are made). For instance, China has demonstrated much activism in institutionalizing cooperation in the Shanghai Cooperation Organization. It has many goals in the region SCO covers, two important ones being geopolitical and geo-economic. The fact of Central Asian states and Russia's being members of the organization is an important geopolitical goal that China is pursuing through active promotion of the SCO. The region is at crossroads to the Middle East and Southeast Asia.

The other goal is geo-economic: China is trying to diversify its market by selling its production to Central Asian countries. This example shows the importance of power relations in the formation of regional institutions, the particular states composing them.

Although the new regional integration implies active participation of developing countries, key and leading regional states dictate the rules. Because key states have resources to influence, they are able to initiate and encourage integration. Another example that I may think of is again Central Asia and Russia's involvement in trying to institutionalize many activities of regional concern. It comes up with ideas to establish regional institutions and finances them, as well as encourages the states of the region to enter. As for other states, they are `passive` actors/participants in the so-called integration process.

Bawles (1997) explains differences between the previous regionalisms and the "New Regionalism". He maintains that new regionalism, the phenomenon of the 1980s and 1990s, is an open regionalism that is characterized by a set of features: developing countries' struggle not to be excluded from global trade arrangements is an important feature. But, the examples above show that in order to be an active participant of the trading arrangements and to extract benefits from such activities, states should possess resources and be developed enough to promote their interests. New regionalism seems to be much promising and beneficial for developing countries. But, de facto we still see the importance of power relations in shaping regional integration. Another example I can think of is the Asia-Pacific region. In the Asia-Pacific, the rise of the new regionalism was manifested in the establishment of the Asia Pacific Economic Co-operation forum (APEC) in 1989. Japan demonstrated continuous activism in advocating trade cooperation. The organization was challenged by then Prime Minister of Malaysia Mahathir Mohamed (Berger, 1999). But compared to Malaysia, Japan was successful in promoting desired institutions. This example again shows the role of power relations in shaping rules and institutions.

Because of such arrangements as increasing regional cooperation, establishing of regional institutions and norms that are driven by the interests of key regional actors, states have come to be dependent on each other. Few states

can demand to be completely independent of external authority over economic, legal, and political practices within their territories.

This essay has looked at new regional integration and whether it is based on key states. I demonstrated the relations between regional integration and/or international/global issues that require common governance. But, as the focus of paper has been new regional integration and the role of key states, I turned to mainly discussing the new regional integration and key leading states. I defined new regional integration by referring to Bowles who distinguishes between two main characteristics of the new regional integration: (i) new regional integration is/will be an open regionalism; (ii) the fear of developing countries of being excluded from the global economy. To help the discussion to occur, I have briefly outlined three theories: neofunctionalism, intergovernmentalism, and supranationalism.

So, as argued above, the picture looks as follows: there are many regions in the world; regions consist of different states. The level of political and economic development of the states varies; all states have their interests that they seek to promote at both regional and global levels. But, due to the fact that some states are not able to influence others, they undergo influence by much more developed regional states. Believing that integration will bring an important contribution to managing shared challenges at the local and regional levels and beyond and it will create opportunities for further economic prosperity, as well as not desiring to be left out from the global economy, weaker states enter regional institutions that are highly encouraged by key/stronger states.

Bibliography

Berger, M. (1999). APEC and its Enemies: the Failure of the New Regionalism in the Asia-Pacific. *Third World Quarterly*, Vol. 20, No 5, pp. 1013-1030.

Bowles, P. (1997). ASEAN, AFTA and the "New Regionalism". *Pacific Affairs*, Vol. 70, No. 2, pp. 219-233.

Garrett, G. & Tsebelis, G. (1996). An Institutional Critique of Intergovernmentalism, *International Organization*, No 50, pp. 269-99.

Haas, E. B. (1958). *The Uniting of Europe*, Stanford: Stanford University Press.

Higgott, R. (2000). Regionalism in the Asia-Pacific: two steps forward, one step back? In R. Stubbs & G. Underhill (eds.) *Political Economy and the Changing Global Order*. Oxford: Oxford University Press, pp. 254-263

Keohane, R. O. (1998). International Institutions: Can Interdependence Work? *Foreign Policy*, No 110, pp. 82-96+194.

Lindberg, L. N. (1970). Political Integration as a Multidimensional Phenomenon Requiring Multivariate Measurement, in *Regional Integration: Theory and Research*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Melo, J. & Panagariya, A. (1993). *New Dimensions in Regional Integration*. Cambridge, NY: Syndicate Press.

Mitrany, D. (1975). *The Functional Theory of Politics*, London: Martin Robertson.

Nye, J. S. (1971). *Peace in Parts: Integration and Conflict in Regional Organization*, Boston: Little and Brown.

SECURITY AND FEATURES OF TERRORIST THREATS IN KAZAKHSTAN

Methods:

- The analysis of political discourse (official statements, speeches, performances of state leaders); the analysis of expert groups, think tanks, separate analysts; Official documents.

One of the most dangerous and extended phenomena of global scale in the modern world is international terrorism. The basic displays of terrorism can be represented as attempts of political system changes, country leaders overthrow, imposing of sectarian, nationalist, fundamentalist and other views as an official ideology, stability blasting in a society, population intimidation, provoking military operations. Also it can be requirements of arrest clearing of terrorism acts participants, granting's of material and other benefits, etc. The arsenal of used means is also wide: murders of political leaders capture of hostages, recruitment, financing, training of mercenaries, their use in military and terrorism acts, planes stealing, tv and radio centers capture, illegal broadcasting and many other things.

As to a question of terrorism financing in the Central Asia experts of the international organizations consider that this question isn't a big problem because, in their opinion, the turn of the big money resources isn't observed in regional banks. This question is more actual in the European countries. However experts on regional questions consider that it is impossible to exclude a drug trafficking and the weapon which are the basic sources of financing of terrorists.

Each of the state of the Central Asia has accepted measures, directed on counteraction to terrorism and extremism. These measures can be divided on two following groups:

- a) intranational, spent by each country independently in the territory;
- b) Collective, spent within the limits of bilateral and multilateral international cooperation.

One of the important directions of intranational measures is a perfection and expansion of conceptual bases and legal base of an official policy on counteraction to terrorism and extremism. The estimation of displays of terrorism and extremism in the countries of the Central Asia and measures accepted by these countries on counteraction to these phenomena allow to draw following conclusion: (proceeding from the analysis of documents named above).

- Central Asian Countries are constant objects of international terrorist organizations' activity. Main objectives of these organizations in Central Asia, apparently, are:

a) making terrorist and other blasting acts directed on destabilization of the general situation and physical elimination, whenever possible, of the top management representatives of the given states;

b) use of territory of the given states as bases for realization of subversive activities concerning the adjacent countries (Russia, China, Afghanistan);

c) Carrying out of ideological-propaganda activities among local population, including purposes of potential executors.

- The appearance of the centers of intensity in Central Asia, stimulation of growth of protest potential among local population and, as consequence, creation of fertile conditions for extremism and terrorism display here is promoted by not democratic and extralegal actions of the authorities and especially power structures concerning citizens and institutes of a civil society, including religion sphere.

- Despite the measures undertaken by the authorities of those or other states in fight against terrorism and extremism, it is impossible to say that it is effective enough. This is a result from the fact that less attention is given to preventive character measures in the corresponding activity. Especially it concerns elimination of factors and conditions of internal development which promote display of terrorism and extremism in the given countries.

At the international level the Central Asian countries and their foreign policy partners for the present didn't manage the level of effective interaction in fighting against terrorism and extremism. Basically it shows presence of some problems and disagreements in the relations of states, and also an appreciable difference in forms and counteraction methods.

During the last years practically in all countries of region took place separate displays of terrorism and extremism in such forms, as political, religious and criminal. It is promoted both by internal, and the external factors connected with development of the given states. It is necessary to point on high level of infringement of the rights and freedom of citizens from authorities, poverty, unemployment and social disorder among the most part of population, a marginalization of consciousness and behavior of a considerable part of the population, a great influence of values of Islamic religion in public consciousness. All it promotes development of protest mood among citizens concerning the official policy of the state. As to external factors they are caused by geopolitical position of the central-Asian region. The region countries are in an environment of such zones of political instability and conflicts, as Transcaucasia, Caucasus, Sintszjan-Uigur independent area of China, Afghanistan, and Middle East.

The analysis of political-legal initiatives of the countries of the Central Asia shows serious lacks and omissions of formation of the general policy of anti-terror.

First, there is no concrete definition of the phenomenon of terrorism in documents. But, unfortunately, absence of uniform interpretation is reflected in operative work as there is a dispute apropos competence of different

departments and services. For example, cases of «telephone terrorism». The new antiterrorist legislation of Kazakhstan now limits intervention of special services in similar cases, leaving investigation of such affairs in the competence of law-enforcement bodies.

Secondly, the system of classification of various displays of terrorism isn't given, while each case of terrorism act has the specific goal, methods of its realization, character and scales of consequences.

Thirdly, different definitions, "terrorism" and "extremism", and sometimes even "separatism" are very often mixed up. In the majority of documents they are mentioned as the similar and accompanying phenomena though actually we deal with qualitatively different problems. According to the report of the International Helsinki Federation on human rights «in many cases the new legislation and new rules use wide definition« terrorism» and «terrorist actions », thereby, clearing a road to their wrong interpretation».

Today any political power the overall objective should put maintenance of stability and safety of a society, elimination or liquidation of existing or potential external and internal threat.

Gabit Makhatov

Master student, Department of International Relations and World Economy,
Kazakh National University named al-Farabi, Almaty

THE PROBLEM OF MODEL SELECTION AFGHAN SETTLEMENT: PROSPECTS OF THE SCO

The priority direction of the SCO is a regional security, including the area of Central Asia and Kazakhstan. Potential for conflict in Central Asia are the current and latent problems: border issues between states – SCO members and observers; social problems (poverty, unemployment), the problem of migration, etc. The challenge the last years appears to activate the religious extremist groups. Their destabilizing role goes beyond the region of Central Asia, is on the agenda of the Shanghai Cooperation Organization. The Afghan factor continues to be a serious threat to stability in the SCO region, which is woven into the complex of the problems listed above. Interweaving of interests of different levels and different actors working in the region we include to an external negative effects. The geopolitical factor has a factor of influence on the internal processes in Afghanistan. As a result, Afghanistan was completely "broken" on several fronts. It follows a set of contradictions:

- In the south, strongly influenced by Pakistan;
- The western provinces Iran is practically controls, which supports the Hazaras;
- In the north, strongly influenced by "local" Tajiks and Uzbeks, who seek to prevent the penetration of the Pashtuns;

- For their part: The government forces are trying to control the center of Afghanistan;

As you know, the Afghans are not formed as a single a civil nation, and political struggle in Afghanistan is inseparable from regional as well as the ethnical and religious (Sunni and Shiites) and interreligious contradictions. The external and internal forces intensify national internal divisions in Afghanistan. It reduces the possibility to create conditions for integration into the regional community in the future.

Afghanistan, as one of the observers in the SCO, is the responsibility of the organization. It is possible that under such circumstances, the platform SCO has some perspective on the convergence of positions and reduction of tension in international relations in the region. The Contact Group SCO - Afghanistan established to coordinate the efforts of all stakeholders in the Afghan peace process, due to realization of the necessity to take preventive measures to promote the interests of the states of Central Asia.

Necessary will and create conditions for dialogue SCO - Afghanistan within which it is possible to increase consultation of the SCO - NATO, the SCO - the U.S., the SCO - the EU.

Model integration and expansion of the SCO's geopolitical integrity. Russian experts have proposed the establishment of the Afghan Fund. Its purpose is development and realization of the Comprehensive Plan development in Afghanistan. The plan is based on a geospatial concept called the "New Middle East". However, the priorities of the "New Middle East", the most important, without which the strategic decision of these projects:

- restoration of peace in Afghanistan and from here – providing a strong cooperative security and stability in the region;

- rehabilitation of Afghanistan as a united, sovereign and economically effective state;

- updating the structure of the political system of Afghanistan (the creation of a democratic, legitimate, stable governance structures);

- Afghanistan is not only stops the export of instability, drug trafficking and terrorism, it became a state model fast industrialization and development.

Complex development plan for Afghanistan was the expert contribution in the general program stabilization of the country within the SCO. As such, its implementation is now unlikely, but theoretically possible.

THE ECONOMIC COOPERATION WITHIN THE SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION FRAMEWORK

Shanghai Cooperation Organisation (SCO) is an evolving framework for multilateral regional cooperation. In the short history of its existence, performance of the Shanghai Cooperation Organisation is reflective of the fact that the Organisation has the potential of becoming a dynamic, vibrant and forward-looking framework for regional cooperation. SCO has been able to successfully institute mechanisms for multi-dimensional cooperation, which would serve as basis for coordinated cooperation at multiple-levels amongst its member states and also enabling its engagement with other states and international institutions.

SCO is increasingly becoming instrumental in laying the foundation for promoting region-wide security and stability, while offering a framework for cooperation in economic and other areas of mutual interest in an all-encompassing manner. The importance, effectiveness and usefulness of SCO had been duly recognized when it was accorded the Observer status in the UNGA in December 2004.

In sphere of economy members of Shanghai Cooperation Organization (SCO) are interested especially in regional cooperation. It's purposes are to provide for complex all-round development of whole region, to use complementarity of economic structure of participant states fully, to establish more tight economic relations, assistance to development of each states. Long-term purpose is to create regional free trade zone. China, Russia and four central Asian countries has a huge opportunities from point of people resources, territory, natural resources and volume of the market.

Economic cooperation is developing slower than cooperation in sphere of security. There are some problems which impede economic cooperation and need solution in near future:

- 1) there are economic barriers between member states;
- 2) different level of economic development of states of SCO, which entail limitation of mutual access of industrial, trading, financial and insurance capital to markets of member-states, reduction of efficiency of economic relations;
- 3) low efficiency of realization of main programs of cooperation in framework of SCO;
- 4) high enough level of coordination of actions of members and weak information components of projects.

Gradually they create institutional basis for successful development of economic cooperation. 14 September of 2001 in Almaty was signed "Memorandum between governments of member-states about main purposes and directions of regional economy cooperation and start of process in creation

of favorable condition in sphere of trade and investment". In 2002 was created mechanism Meeting of heads of trade and economic departments and Meeting of ministers of transport, it's aim was to look for ways of deployment of business cooperation in sphere of trade, investment, energy and others. It seems that this Memorandum didn't provide achievement of practical results in trade and economic sphere, and an September of 2003 in Beijing was adopted "The program of multilateral trade and economy cooperation of members of SCO" with designation of priority areas of economic cooperation, main problems and mechanisms of realization.

I think in trade, economy and investment cooperation sphere it's important to realize concrete projects although with three participants. It's not advisable to pull bilateral projects in framework of SCO, for its realization it isn't necessary multilateral organization like SCO. There are some economical attractive projects and directions of interaction in framework of SCO, which are interesting for few countries of organization. These projects belong to transport, hydro-energy and transportation of energy, logistic. In this sphere effective work of Business Council of SCO has a big practical meaning.

About importance of emphasis on the development of economic cooperation in framework of SCO, in 25 September of 2005 in international symposium "The new situation in Central Asia and SCO" Shjan Deguan said: "Changes in the situation in Central Asia made member states to realize necessity of acceleration of temps of deployment of practical cooperation in economy and increase the standard of living of people of this region, because instability in Central Asia and the evil of extremism to some extent proceed from poverty, ignorance and backwardness".

Instead of highlighting the problems of economic cooperation, I would like to address this issue by making suggestions on how to enhance economic cooperation. Following are a few measures, which can be considered for enhancing economic cooperation among the member states within the framework of SCO. The problems of cooperation vary from state to state, therefore all of the given measures may not be applicable across the board to all member states, but would help in cases where these are applicable.

1. Enhancing security and political stability of the member states. Domestic political stability creates an enabling environment for economic growth and progress.

2. Achieving higher degree of trust in interstate relations. Inter-state relations among the member countries should be based on the principles of mutual trust, equality and non-interference into each other's affairs.

3. Political will to cooperate needs to be further strengthened. The political will of the states to come together despite differences in size, level of development and differing perceptions has to be further enhanced.

4. Expand the role of private sector. The private sector usually is more proactive and innovative in terms of promotion of business than the public sector enterprises.

5. Informed decision making on economic cooperation. There is a need to carry out in-depth research and analysis of the potential areas for cooperation within the framework of SCO.

6. Efficient and effective use of information technology. To enhance economic cooperation, information sharing has enormous potential for creating a conducive environment for economic cooperation.

7. Standardisation of procedures. Reliable legal framework for foreign investment protection, especially in the non-oil projects or development projects is a prerequisite for enhancing economic cooperation.

8. Economic policy coordination for sustainable economic cooperation. Economic competition has to be channelled to create a win-win situation for all member states.

9. Do the doable. SCO members plus Observers constitute a very large and diverse group of states. Therefore, while following the SCO framework guidelines, bilateral, trilateral and quadrilateral cooperation based on each state's capacity for handling certain projects should be undertaken for successful implementation of projects.

10. Expanding communication infrastructure. The other emerging area of cooperation is the infrastructure development projects. An extensive communication infrastructure linking all member states is a prerequisite for trade, tourism and cultural exchange.

11. Coordination with other regional frameworks, such as ECO, SAARC, CIS, EEC, CAREC etc. is important in order to create standard practices for multilateral interactions.

Anastassiya Kargina

Student, Department of International Relations and World Economy
Kazakh National University named al-Farabi, Almaty

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN: CLEAN ENERGY

Introduction. One of the necessary factors for worldwide meaningful and sustainable development is the development of alternative energy.

Fossil fuels obviously do not offer long-term solutions since their use compounds the problems of climate change. The technologies needed for moving on to sustainable energy systems are available. Renewable sources – sunlight, wind, water – are abundant.

“Renewable Energy Sources – energy resources that are replaced rapidly by natural processes: energy of sunlight, wind energy, hydrodynamic water energy for 25 MW derivation units working without modification of hydro-geological regime of rivers, geothermal energy: ground heat, heat of underground waters, rivers, water basins, and antropogenic resources of primary energy sources: biomass, bio-gas and other organic waste fuel, which is used for electricity and (or) heat power generation” [1].

1. *Solar power.* In this regard Kazakhstan has huge prospects. Although Kazakhstan is located in the northern hemisphere, solar energy resources in the country are quite promising. The potential of solar power in Kazakhstan is estimated at 2.5 billion kWh per year. The number of solar hours per year is 2,200-3,000, and the energy of solar radiation is equal to 1,300-1,800 kW/m² per year.

The most rich in solar power areas are: Fort-Shevchenko (on the coast of the Caspian Sea), the Aral Sea (near the Aral Sea coast) and Alma-Ata (in the south-east).

2. *Hydrodynamic water energy.*

2.1. Kazakhstan has great opportunities for the development of small hydropower. In general, the capacity of existing hydroelectric power station in Kazakhstan is about 2068 MW with an annual electricity output of 8.32 billion kWh. The total theoretical hydro potential of Kazakhstan is about 170 billion kWh per year. The main hydropower resources are concentrated in East and South-East regions.

2.2 *Geothermal water.*

Kazakhstan has significant resources of geothermal water with medium and low temperature (45 - 170 °C). The most promising geothermal reservoirs were discovered in the south and south-west of Kazakhstan and Ustyurt (near the Caspian Sea) [2].

3. *Wind energy.* The prospect of wind energy in Kazakhstan is caused by geographical location and the availability of appropriate resources. Kazakhstan is extremely rich in wind resources.

About 50% of the territory of Kazakhstan estimates an average annual wind speed of 4-5 m / s, and a number of areas the wind speed is 6m /s or more, which determines great prospects for the using of wind energy.

According to experts, Kazakhstan is one of the countries with the most suitable conditions for the development of wind energy.

Windy places are located in the Caspian region, in the center and north of Kazakhstan, in the south and south-east of Kazakhstan [3].

4. *The stages of conversion to effective energy using. Expected results.*

To develop this huge sphere of energy resources Kazakhstan worked out special strategic programme, which includes several stages:

The first stage (2008-2009) - Preparation of conditions for effective using of renewable resources and energy, generalization and systematization of the best international practices, the development and improvement of legislation, creation of conditions for promoting the effective use of state resources and energy: Law of the Republic of Kazakhstan "About support of use of renewable sources of energy", Decree of the President of the Republic of Kazakhstan "

About the strategy of efficient energy use and renewable resources of Republic of Kazakhstan for the sustainable development until 2024", Development plan for the power industry of Kazakhstan "National program for development of wind power by 2015 with the prospect to 2024".

The second stage (2010-2012) - implementation of government incentives for using renewable resources and energy, technology, energy and resources, research and development of policy instruments, improving the efficiency of the personnel training and retraining, technology transfer, involving investment and "know-how."(table #1) [5 - 8].

The third stage (2013-2018 years) - pilot projects in all regions of the country, the development of integrated energy systems, reducing the share of thermal power, and further research and technology in the field of energy and resources.

The fourth stage (2019-2024 years) - the forming of industries based on renewable resources and energy sources, the ubiquity of positive experiences, including the countries of Central Asia, the transition to "breakthrough" energy technologies [4].

To finance the activities of the Strategy it will be involved means of Kazakhstan Development Bank, the Investment Fund of Kazakhstan, National Innovation Fund.

It is also expected to use funds from other sources not prohibited by the laws of the Republic of Kazakhstan .

Conclusion. It's too early to talk about the grandiose Kazakhstani success in the renewable energy field. However, based on promising potential and set objectives, the country has all chances for better and "clear" future.

Korea Electric Power Corporation u Samsung C&T Corporation

Sphere	Company	Investor-country	Investments
Solar power (Almaty and Akmolinsk obl.)	"Samruk-energo" JSC	Kazakhstan	Unknown yet
Solar power	Korea Electric Power Corporation u Samsung C&T Corporation	Korea	~2,5 - 2.8 billion USD
Solar power (Temirtau)	"Silicium Kazakhstan" LTC, Thyssen Krupp, "Titan"	Kazakhstan, Germany, Russia	94 million EUR
Wind power (near Astana)	Vestas	Germany	200 million EUR
Hydropower (all over Kazakhstan)	Pure Nature Energy GmbH	Germany	1 billion EUR
Hydropower (South Kazakhstan)	"Samruk-energo" JSC	Kazakhstan + China	328 million USD
	+ "Birlik" JSC		

Bibliography

1. Law of the Republic of Kazakhstan «About support of use of renewable sources of energy»
2. <http://www.windenergy.kz/rus/articles/>
3. «The strategy of efficient energy use and renewable resources of Republic of Kazakhstan for the sustainable development until 2024»

4. <http://www.powerexpo.kz/ru/alternative>
5. <http://tengrinews.kz/progress/199515/>
6. <http://vesti.kz/economy/53367/>
7. <http://www.kursiv.kz/companii-i-rinki/1195206361-pne-gotova-investirovat-1-mlrd-evro-v-stroitelstvo-v-kazaxstane.html>
8. <http://yvision.kz/post/212567>

Amir Begaliev

Master student, Department of International Law,
Kazakh National University named Al-Farabi, Almaty

CONSTRUCTION OF AN INTERNATIONAL NUCLEAR FUEL BANK IN KAZAKHSTAN IN THE CONTEXT OF NON-PROLIFERATION POLICY

The policy of disarmament and nonproliferation of weapons of mass destruction (WMD) - is an important direction in the foreign political course of the Republic of Kazakhstan. The first step towards the development of non-proliferation policy of Kazakhstan was the closure of the Semipalatinsk nuclear test site in 1991.

In 1992 in Lisbon the representatives of Kazakhstan, Russia, Belarus, Ukraine and the United States signed the Protocol, to clarify the scope of their responsibility for implementing the provisions of the Treaty on the Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms. The Lisbon Protocol also contained the commitment of Kazakhstan to accede to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT), which was ratified by the Supreme Council of the Republic of Kazakhstan in 1993. Further, a number of projects have been implemented for the destruction of infrastructure and facilities of nuclear, chemical and biological weapons. December 5, 1994 during the Budapest summit Russia, the United States, Great Britain signed a memorandum on security guarantees to Kazakhstan, Belarus and Ukraine in connection with their accession to the NPT as non-nuclear states. Later, this kind of guarantee to Kazakhstan were provided by China and France. February 14, 1994 Kazakhstan became a member of the International Atomic Energy Agency (IAEA).

The Republic of Kazakhstan is a party to the Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty, the Convention on the Prohibition of the development, production, stockpiling and use of chemical weapons and on their destruction. Kazakhstan also actively participates in the Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism, launched by the presidents of Russia and the United States in July 2006. In September 2006, Kazakhstan, along with other Central Asian countries signed the Semipalatinsk Treaty establishing the nuclear weapons free zone in region, which is an important contribution to the strengthening of global and regional security.

In the last decade, against the backdrop of rise in price, in the long term deficit and reduction of hydrocarbon resources in international

politics more acutely raises the question of non-proliferation. Each State shall endeavor to ensure its energy security. Traditional energy sources are not renewable and depleting. A possible way governments are considering on development of an effective nuclear power, construction of nuclear power plants. As is well known raw material for nuclear power plants is a low-enriched uranium, the process of obtaining of which can be used, to create nuclear weapons. Although the NPT does not prohibit the peaceful use of nuclear energy, this "dual use" enrichment process raises the question of the Non-Proliferation of Nuclear Weapons.

To resolve this issue, Dr. El Baradei as Director General of IAEA, advocated the establishment of an international nuclear fuel bank, an idea which was developed in 1957. The concept of international nuclear fuel bank requires access to uranium for the countries that build or operate reactors without the development of its national enrichment program. Thus, it is supposed to eliminate the need to develop their own fuel cycle.

The Republic of Kazakhstan in the framework of non-proliferation policy has actively supported this project. An important area of cooperation with the IAEA is to promote the issue of the location in Kazakhstan International nuclear fuel bank under the auspices of the agency. July 29, 2011, Kazakhstan has officially filed a request to the IAEA to host the International Bank for low-enriched uranium IAEA. From the perspective of the expert fund " nuclear threat initiative » (NTP) and the IAEA, our country is an ideal candidate to host INFB.

Placing international nuclear fuel bank in Kazakhstan will give new impetus to the development of national nuclear energy, improvement of scientific and technical base, technological development in this area. It will also introduce the most advanced technology and experience exchange with developed countries. Possible placement of international nuclear fuel bank in Kazakhstan will further enhance its international image as an active supporter of nuclear non-proliferation threat.

Эльмира Юнусова

Магистрант, кафедра международных отношений и мировой экономики КазНУ им. аль-Фараби

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: ВЗГЛЯД ИЗ ГЕРМАНИИ

Германия, будучи членом Европейского Союза в силу своего положения в системе международных координат, политического и экономического веса, несёт особую ответственность за сохранение мира и стабильности на европейском континенте. Традиционно вектор германской внешней политики был направлен «на восток», в том числе на восток «постсоветского» пространства, что позволяет сделать некоторые выводы относительно будущего места центральноазиатского региона на

европейской повестке дня. Германия и Центральная Азия заинтересованы в укреплении энергетической безопасности, так как она является важным компонентом для устойчивого развития. «Устойчивое развитие обеспечивает существование будущих поколений в условиях, удовлетворяющих потребности экономического роста, но без ущерба для окружающей среды» [1], то есть является наиболее рациональным способом достижения прогресса, что объясняет популярность данной концепции в экспертных и правящих кругах.

Актуальность темы обусловлена, прежде всего, тем, что в настоящее время нехватка энергоносителей становится объективной реальностью для многих стран, в том числе и ЕС. Для того чтобы обеспечить бесперебойное и надежное функционирование энергетического сектора и международных транзитных маршрутов необходимо посредством энергетической дипломатии формировать и имплементировать соответствующее международно-правовое законодательство, и не только на двусторонней, но и на многосторонней основе.

В 2001 году, накануне визита министра иностранных дел Германии Й.Фишера в государства Центральной Азии, был опубликован меморандум руководителя Департамента планирования МИД А.Шмиллена, в котором был обозначен взгляд из Германии на политику ЕС в ЦА. А. Шмиллен исходит из того, что примерно к 2015 г. границы НАТО и ЕС будут вплотную прилегать к России, а Украина будет вовлечена в стратегическое партнерство с этими организациями на различных уровнях. В этих условиях Европа обеспокоена сохранением стабильности в России и Центральной Азии. Примерно к этому же времени ожидается истощение энергетических ресурсов Северного моря. А.Шмиллен предупреждает, что любая нестабильность в Центральной Азии будет в недалеком будущем иметь прямые последствия для Европы.

Для стабилизации обстановки «ЕС и Германия должны внести свой вклад в укрепление центральноазиатских государств через поддержку региональной кооперации, обеспечение им доступа к мировым рынкам и помощь в решении гуманитарных, социальных и экологических проблем. Это требует от Европы непосредственного политического вовлечения в региональную политику» [2].

Таким образом, можно утверждать, что надежность международных транзитных систем будет находиться под воздействием влияния технологических, политических и экономических рисков. Следует отметить, что среди экспертов ЕС рост энергетической зависимости считается нормальной частью международного разделения труда. При диверсификации источников такая зависимость не представляет опасности интересам ЕС. Кроме того, Европа намерена создавать общесоюзные резервы на случай кризисов и одновременно вести активный энергетический диалог с партнерами, прежде всего с Россией, а также со

странами Каспийского и Средиземного морей. Главный принцип партнерства - прозрачность энергетических рынков.

Заявления германского министра иностранных дел Й.Фишера из партии «Зелёных» в конце 90-х гг. стали своего рода пропагандой экологически управляемой энергетической политики, они прямо или косвенно повлияли на решение многих европейских государств отказаться от использования ядерной энергии. В его докладе о проблемах энергетики обозначено, что «долгосрочная энергетическая политика» должна включать такие цели как «обеспечение энергетической безопасности», охрана окружающей среды и экономичность» [3]. Эти цели, тем не менее, противоречат друг другу, и найти «точку равновесия» в выработке единой политики действительно нелегко. Ставка на возобновляемые источники энергии скорее преждевременна, поскольку они по преимуществу все еще неэкономичны и не берут на себя базовую нагрузку. Насколько эффективно в Германии или в целом в Европе, возобновляемые энергии совершенно могут заменить атомную энергию и природные источники энергии, - этот вопрос пока остается открытым.

В решении проблемы зависимости от ОПЕК Европе, по мнению немецких специалистов, следовало создать для государств каспийского региона такие привлекательные политические и экономические условия, которые заставили бы их отказаться от вступления в ОПЕК. Такие возможности дает участие прикаспийских стран в Договоре об энергетической хартии ЕС и их прием в различные европейские структуры, например, в Совет Европы. В конечном итоге ЕС должен взять на себя, но в сотрудничестве с Россией, ответственность за стабильность в регионе. При этом немецкие аналитики исходят из того, что участие государств региона в ОБСЕ, Европейской Энергетической хартии и соглашениях о партнерстве и сотрудничестве с ЕС создает им такую степень привязанности к Европе, которой, не располагают, например, страны Персидского залива. Все это придает каспийской проблеме ярко выраженный европейский вектор.

Хотя эксперты заявляют о необходимом сотрудничестве ЕС с Россией, противостояния этих весомых игроков в Центральной Азии по вопросам энергоресурсов, видимо, не избежать. В этой связи важным является и то, что несовпадение интересов России и Европы предоставляет государствам Центральной Азии новые возможности для маневрирования между различными центрами силы и решения проблем собственной экономической и политической безопасности.

Ресурсный потенциал Каспия в обеспечении энергетической безопасности Европейского Союза: борьба за влияние в регионе.

Вопросы пользования Каспия, его ресурсами и морскими пространствами изначально стали острой проблемой во взаимоотношениях новых независимых государств. Она включает такие непростые и взаимосвязанные вопросы, как международный статус «моря-озера», водные границы прилегающих государств, судоходство и использование

недр водоема, рыболовство, военную и иные виды деятельности в пределах его акватории и на прилегающих территориях, наконец, изучение и сохранение уникального Каспийского бассейна, сбережение его естественных богатств, флоры и фауны.

Ситуация осложняется тем, что прежде Каспий омывал берега двух государств – СССР и Ирана. Теперь Каспий – объект территориальных споров уже пяти государств – России, Азербайджана, Туркмении, Казахстана и Ирана. Это приводит к тому, что достижение каких-либо согласованных решений по любой из существующих вокруг Каспия проблем многократно усложняется, наталкиваясь нередко на взаимоисключающие интересы и позиции по одному и тому же вопросу. Это не значит, что сближение отсутствует вообще. Но происходит оно крайне медленно, в ущерб удовлетворению экономических интересов прикаспийских государств.

Обстановка вокруг Каспия еще больше осложняется тем, что заботы о его судьбе и экономические интересы прикаспийских государств тесно переплетаются с интересами политическими, порой имеющими мало общего с проблемами Каспийского моря.

В этой конкурентной борьбе участвуют не только «пятерка» прикаспийских государств, но и удаленные от этого региона страны и межгосударственные объединения. К ним относятся, прежде всего, Соединенные Штаты, экономические структуры которых энергично вторгаются в страны региона, Европейский Союз, на востоке – Индия, Пакистан, Китай.

Европейский Союз рассматривает Каспийский регион в качестве варианта диверсификации источников энергоресурсов. Уже в 1998 г. представители от Социал-демократической партии Германии (СДПГ) накануне своего прихода к власти подготовила программный документ "Каспийское море - регион будущего?", который указывал на желание правящих кругов активизировать политику в регионе. Так, согласно прогнозам, уже «к 2015 году нефтедобыча в Северном море может уменьшиться на 87%» [4]. А добыча на Каспии ежегодно будет расти, достигнув только к 2020 году 100-140 млн. тонн в год. Представитель генерального директората по энергетике и транспорту Европейской Комиссии Фаузи Бенсарса считает, что с поставками казахстанской и азербайджанской нефти европейские рынки начнут постепенно преобразовываться. Уже сейчас, хотя каспийская нефть еще не начала транспортироваться по этому маршруту, по его словам, многие НПЗ в Словакии, Польше, Чехии и Германии выражают заинтересованность в таких поставках, которые в конечном итоге повысят качество выпускаемых нефтепродуктов. Представители европейских официальных и деловых кругов, таким образом, предпринимают конкретные шаги по увеличению объемов каспийской нефти за счет казахстанской нефти, её переработки и транспортировке в ЕС.

Согласно концепции бизнес-плана, разработанной Pricewaterhouse Coopers (PwC), поставка энергоносителей может быть реализована в три этапа. При этом «на первом этапе планируется транспортировка нефти по уже существующим путям, в частности по нефтепроводу "Дружба", на чешский НПЗ "Кралупы" и два южногерманских НПЗ - в Ингольштадте и Варбурге. Второй этап предусматривает расширение действующих на время реализации первого этапа транспортных мощностей и поставки каспийской нефти на австрийский НПЗ "Швехат" и южногерманский "Карлсруэ". А на третьем этапе произойдет еще большее расширение транспортной инфраструктуры и продолжение ветки до немецкого порта Вильгельмсхафен на Северном море» [5].

Еще одним преимуществом является и то, что Каспийская нефть требует меньших технологических усилий по своей добыче, хотя и больших, чем на севере, затрат на обеспечение необходимого для проекта политического климата. Теоретически каспийская нефть при благоприятных политических обстоятельствах может прийти в Европу быстрее, чем северная, и в больших объемах. Итак, Каспийское море и его окрестности теоретически призваны стать для ЕС вторым по значимости топливным регионом на территории бывшего СССР после российского севера.

Становится очевидным, что для Европы геополитическое значение производства нефти и природного газа в Центральной Азии и Каспийском регионе будет только возрастать.

С другой стороны, барьером на пути к плодотворному сотрудничеству ЕС-ЦА может стать целый ряд проблем, ставящий под угрозу не только внутригосударственную стабильность и суверенитет, но экономическое и социальное благополучие обоих регионов. Среди них такие вызовы как: распространение исламского радикализма; нехватка воды и разрушение окружающей среды; торговля наркотиками и оружием, коррупция и организованная преступность. При этом ЕС рассматривает Казахстан в качестве мотора регионального сотрудничества в Центральной Азии. «Я полагаю, что в таких существенных вопросах политика Европейского Союза должна быть более смелой и в то же время более последовательной. Вопросы поставок нефти не должны решаться в индивидуальном порядке: Европа должна сделать больше для координации и разработки всеобщей стратегии, - заявил Председатель Европейской Комиссии Романо Проди. - Мы должны перейти от слов к делу. Сегодня у нас нет альтернатив энергетической зависимости. Европа не может избежать всеобъемлющей дискуссии о своих источниках энергии и транспортной политике» [6].

«Европа и Центральная Азия, так или иначе заинтересованы в совместном освоении месторождений нефти и природного газа в регионе», - заявил Гернот Эрлер, председатель фракции СДПГ германского бундестага во время своего визита в Казахстан в 2001 г. Поэтому «первоочередная цель, в которой заинтересованы обе стороны, - это

обуздать торговлю наркотиками, объявить войну организованной преступности и международному терроризму», - считает Г.Эрлер [7]. Эту мысль так или иначе повторяет сегодняшняя правящая коалиция в Германии и проводит ее в рамках ЕС. Безопасность энергоснабжения требует высоких государственных приоритетов в постановке целей во внешней политике и в области безопасности, поэтому в докладе указывается на возможные негативные проявления честолюбивых усилий любого из европейских государств, которые приведут к конфликтной ситуации. Подобный факт имел место в Германии, где после подписания Киотского протокола по защите климата от атмосферных воздействий было принято решение о выходе из договора по использованию атомной энергии, что привело к конфликту мнений и целей между разными группами в обществе об экономичности в секторе энергообеспечения и по вопросу будущей энергетической безопасности. Так или иначе проблема обеспечения энергоресурсами не может быть устранена государствами по отдельности одномоментным решением, следовательно, преодолевать ее нужно коллективными усилиями всех заинтересованных сторон, опираясь на верховенство принципов международного права, транспарентность в государственном управлении и участие зрелого гражданского общества в социально-значимых решениях.

Литература

1. Лохманн Б. Устойчивое развитие – это реальная цель? // Устойчивое развитие общества: ожидания и реалии: материалы межд. науч. конф. КНУ, 4 марта 2011г. – Алматы, 2011. - с.15
2. Европейская повестка дня: перспективы Центральной Азии, 01.12.2006, <http://www.cainfo.ru/>
3. Grünbuch: Hin zu einer europäischen Strategie für Energieversorgungssicherheit. Europäische Kommission (angenommen am 29. November 2000). – Brüssel- Luxemburg, 2001, s.40.
4. Разведанные углеводородные ресурсы Каспийского региона оцениваются сегодня в 7,8 миллиарда баррелей. То есть в Каспийском регионе может производиться больше нефти, чем в Норвегии или Бразилии, а также Мексиканском заливе.
5. www.iea.org (Internationale Energie-Agentur)
6. <http://dw-world.de>
7. Эрлер, Гернот. Европа и Центральная Азия: совместно преодолевать вызовы. Выступление в Комитете по международным делам, обороне и безопасности казахстанского Мажилиса // РИА "Новости", 8 июня 2001 г.

Аянбаев Е.С.

Магистрант, кафедра международного права
КазНУ им. Аль-Фараби

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ГАРМОНИЗАЦИИ ТАМОЖЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В РАМКАХ ТАМОЖЕННОГО СОЮЗА

Казахстан за 20 лет суверенитета прочно вошел в мировое сообщество и стал полноправным актором международных отношений. Ярчайшим примером является создание единого экономического пространства и

Таможенного союза вместе с Российской Федерацией и Республикой Белоруссии. Создание Таможенного союза было обусловлено нарастающим кризисом, «бушующем» в государствах Европейского союза и США, которое затронуло весь мир. Также необходимо принять во внимание тот факт, что все три государства связаны единой историей, а также быстрые темпы развития экономик во всех государствах, создание такого союза было очень грамотным решением, учитывая состояние мировой экономики. В отличие от того же Европейского экономического союза, Таможенный союз берет свой старт, имея три довольно развитые и самостоятельные экономики. Ведь, государства, создававшие Европейский экономический союз находились в послевоенном построении экономики.

Таможенный союз является одной из наиболее распространенных форм международной интеграции, которыми являются, в частности, зоны свободной торговли, «общие рынки», экономические и политические союзы.

С 1999 года в рамках Таможенного союза, осуществлялись практические меры по созданию единой таможенной территории, согласованно применению единых ставок таможенных пошлин и методов формирования единой тарифной и торговой политики.

Основной задачей Таможенного союза является упразднение таможенных ограничений во взаимной торговле и принятие единого таможенного регулирования в отношении третьих стран. Целью же Таможенного союза – облегчение взаимной торговли его участников. Основываясь на исследованиях результатов введения таможенного союза в ЕС, отметим, что он должен привести к росту ВВП на 4.3–6.4%, причем этот рост наполовину обеспечивается исчезновением торговых барьеров, а наполовину – ростом конкуренции.

Мировой опыт свидетельствует, что таможенные союзы создают благоприятные условия для развития торговли, производства, способствуют укреплению не только экономических, но и политических связей государств, которые объединены общими экономическими интересами. Европейский союз, достигший высокого уровня экономической и политической интеграции, имеет в своей основе таможенный союз. Именно образование в соответствии с Парижским (1951) и Римским (1957) договорами таможенного союза ЕЭС стало стартовой площадкой процесса европейской интеграции и началом создания единой Европы. Этот процесс не был гладким и лишенным противоречий, но политическая воля, стремление к поиску компромиссов, общие экономические цели обеспечили в конце концов успех.

В рамках ЕЭС были созданы следующие международные организации: в 1951 году Европейское объединение угля и стали (ЕОУС), 1957 – Европейское экономическое сообщество (ЕЭС) и Евратом (Европейское сообщество по атомной энергии), 1960 – Европейская ассоциация свободной торговли (ЕАСТ). Экономическая интеграция через указанные

международные организации привела европейские государства к политическому объединению их в Евросоюз, являющийся наднациональным объединением.

Понятие «наднациональный» отражает право международных организаций принимать в определенных областях, ранее относившихся к сфере суверенности отдельных стран-участниц, имеющие обязательную для них силу решения. Данное понятие берет свое начало в Договоре о ЕЭС.[4]

Важным вопросом в рамках Таможенного союза является гармонизация и унификация законодательств. Поэтому актуальное значение имеет разработка механизма, обеспечивающего функционирование Таможенного союза и осуществление странами согласованной правовой деятельности.

Сохранение существенных различий в национальных законодательствах государств Таможенного союза в определенной степени затрудняет разработку единого механизма таможенного администрирования.

Так, в Казахстане введен механизм страхования таможенных рисков. При этом стоимость страхового полиса составляет 0,2–0,3 % от суммы таможенных платежей. В России и Беларуси данный механизм отсутствует. Российские и белорусские перевозчики платят за страховой полис от 3 до 10% от суммы сделки. При формировании Таможенного союза будут приняты единые ставки страхования, которые, по всей видимости, для казахстанских перевозчиков будут изменены в сторону увеличения.

Кроме того, в странах Таможенного союза существенно различается механизм налогового администрирования.

Так, в Казахстане налог на добавленную стоимость (НДС) – это фактически налог с оборота, что заведомо ставит казахстанского товаропроизводителя в менее выгодные условия по сравнению с российскими и белорусскими и негативно может сказаться на конкурентоспособности казахстанской промышленности. Кроме того, в государствах Таможенного союза существенно различаются ставки НДС. Так, в Казахстане НДС составляет 12 %, России и Беларуси – 18 %.

Введение Единого таможенного тарифа для казахстанской стороны будет означать некоторое повышение уровня таможенных ставок в торговле с третьими странами. Следует подчеркнуть, что действующие в Казахстане таможенные тарифы значительно ниже российских и белорусских. Поэтому повышение казахстанских таможенных тарифов, по мнению многих экспертов, на начальном этапе может привести к повышению цен на импортные товары из третьих стран и как следствие к некоторому снижению товарооборота с ними.

Все, что связано с продуктами питания, в России облагается высокими импортными пошлинами. Совсем иная ситуация в Казахстане. Если у нас пошлина на океаническую рыбу составляет 5 %, то у них это в 3–4 раза

больше. Если мы будем выбирать, то выберем российскую, а не норвежскую селедку, хотя они выловлены в одном море, потому что норвежская будет на 25–30 % дороже. То же самое с другими продуктами. То есть товары из-за пределов стран Таможенного союза для Казахстана подорожают. А это в свою очередь приведет к сокращению товарооборота с третьими странами и таможенных поступлений в бюджет республики.

Данная проблема весьма актуальна для Казахстана, поскольку в бюджете республики таможенные сборы составляют в среднем 30 %. В связи с этим государствам следует выработать компенсационный механизм, адаптирующий экономики сторон к условиям функционирования Таможенного союза. В связи с этим следует подчеркнуть, что в рамках Европейского Союза при формировании Единого таможенного тарифа согласовывалась система компенсаций. В ЕС есть дебатная палата по компенсациям и субсидиям, в которой разрешаются все проблемы перед вступлением страны в ЕС. Если бы у нас (в рамках Таможенного союза) была оговорена система компенсаций и субсидий, то ни у кого бы не возникало ни сомнений, ни подозрений.[5]

Несогласованность сторон в использовании сертификатов происхождения товара характерна для Казахстана и России. Следует подчеркнуть, что между этими странами достигнуты договоренности по взаимному признанию таможенными органами сторон сертификатов происхождения товара и подписано соответствующее соглашение.

Вместе с тем, когда товар «движется» из Казахстана в Россию, перевозчику необходимо заменять казахстанский сертификат на российский. И наоборот. Когда товар прибывает из России, российскому перевозчику выписывается казахстанский сертификат. При этом оплата за сертификаты осуществляется дважды: сначала в одном государстве, затем в другом. «В Евросоюзе всего этого нет. Только, если товар покидает еврозону, тогда выписывается новый сертификат.

В условиях формирования Таможенного союза данная проблема требует решения. Необходимо создать унифицированную форму сертификата, которая будет признаваться на всей территории Таможенного союза и позволит грузоперевозчикам свободно пересекать границы.

Еще одной задачей является укрепление внешних границ Таможенного союза. Перенос в ближайшей перспективе всех видов контроля, кроме пограничного, на внешнюю границу Таможенного союза потребует принятия оперативных мер по ее укреплению, внедрению современной системы таможенного досмотра. Решение данной задачи особо актуально в условиях существующих угроз терроризма, экстремизма, незаконного оборота наркотиков и потребует привлечения значительных финансовых средств. Поэтому странам Таможенного союза необходимо выработать согласованный финансовый механизм по реализации данного мероприятия.

Следует подчеркнуть, что в странах Таможенного союза действуют различные торговые режимы с внешними партнерами. Так, в России в настоящее время имеется порядка 120 базовых торговых договоров с третьими странами, в Казахстане – 50, Беларуси – 40, и обязательства по этим договорам во многом не совпадают. Поэтому важное значение приобретает унификация государствами Таможенного союза торговых режимов с третьими странами.

Создание Таможенного союза сталкивается с рядом проблем: сохраняются существенные различия в таможенном и налоговом администрировании сторон, не выработан компенсационный механизм при введении Единого таможенного тарифа, не унифицированы торговые режимы с третьими государствами.

На мой взгляд, актуальное значение имеет реализация следующих направлений.

1) Унификация национальных законодательств государств – участников Таможенного союза.

Во-первых, актуальное значение имеет введение странами Таможенного союза единого механизма страхования таможенных рисков.

Во-вторых, государствам Таможенного союза следует принять меры по унификации принципов налогообложения и ставок НДС. Необходимо, чтобы НДС взимался не с оборота, а с добавленной стоимости, что существенно облегчит налоговое администрирование по отношению к субъектам малого и среднего бизнеса и будет способствовать промышленному росту стран Таможенного союза.

2) Формирование государствами Таможенного союза единой торговой политики по отношению к третьим странам.

Необходимо, во-первых, проанализировать существующие торговые режимы и согласовать между участниками Таможенного союза параметры будущего единого торгового режима. Во-вторых, обеспечить установление согласованного режима путем заключения необходимых договоров с внешними партнерами.

3) Разработка компенсационного механизма при введении Единого таможенного тарифа.

Считаю целесообразным на начальном этапе формирования Таможенного союза реализовать соответствующий компенсационный механизм. Данный механизм должен предусматривать выделение компенсаций сторонам, у которых значительно сокращены объемы таможенных поступлений в бюджет вследствие введения Единого таможенного тарифа.

4) Введение единой формы сертификата происхождения товара.

Необходимо разработать единую форму сертификата происхождения товара, которая будет действительна на всей территории Таможенного союза. Реализация данного направления будет способствовать свободному движению товаров по единой таможенной территории.

5) Разработка финансового механизма по укреплению внешних границ Таможенного союза.

Считаю целесообразным финансовым ведомствам и институтам сторон создать совместный фонд для укрепления внешних границ Таможенного союза. Средства данного фонда должны быть направлены на приобретение современного оборудования, ремонт и реконструкцию таможенных постов, обучение и переподготовку кадров таможенной службы и т.д.

6) Развитие инвестиционного сотрудничества в рамках Таможенного союза.

Устойчивое экономическое развитие государств Таможенного союза предполагает уменьшение влияния таможенных поступлений на формирование бюджетов стран. Большое значение приобретают развитие инвестиционного сотрудничества в рамках Таможенного союза, создание совместных предприятий, межгосударственных кластеров, что будет способствовать увеличению налоговых поступлений и других доходов в бюджеты государств, их экономическому росту.

К настоящему времени реализованы мероприятия по созданию договорно-правовой базы (далее - ДПБ) Таможенного союза, формированию Единого таможенного тарифа, институциональной структуры Таможенного союза, унификации таможенного законодательства. В соответствии с Планом действий по формированию Таможенного союза продолжается работа по реализации положений международных договоров, формирующих правовую базу Таможенного союза, унификации торговых режимов. Ведется работа по поэтапному переносу согласованных видов государственного контроля на таможенную границу Таможенного союза.

Завершена разработка нормативно-правовой базы Таможенного союза, предусмотренная подготовительным и первым этапом формирования единой таможенной территории (далее - ЕТТ). Из 51 международного договора, входящего в основной Перечень международных договоров ДПБ Таможенного союза, вступили в силу и применяются 40, временно применяется Соглашение о Секретариате Комиссии Таможенного союза от 12 декабря 2008 г. (вопрос о вступлении Соглашения в силу внесен в повестку дня 12-го заседания Межгоссовета ЕврАзЭС (Высшего органа Таможенного союза) на уровне глав правительств на 19 ноября 2010 г.). Соглашение о создании информационной системы Евразийского экономического сообщества в области технического регулирования, санитарных и фитосанитарных мер от 12 декабря 2008 г. будет вводиться в действие в рамках ЕврАзЭС. Не применяются 10 международных договоров, из которых 8 утратили актуальность в связи с вступлением в силу Таможенного кодекса Таможенного союза (далее - ТК ТС).

Таким образом, создаваемый Таможенный союз — это крупный интеграционный прорыв на постсоветском пространстве. Наши страны

активно решают задачи, которые успешно реализованы в Европе в 1951г. с Объединения угля и стали, в 1968г. - с создания Таможенного союза, в 1987г. с формирования единого рынка. Опыт Европейского Союза весьма показателен для нас. Именно общий рынок, в последующем валютный союз и введение в 1999г. единой валюты – наглядный пример того, что «сытая», успешная, демократически развитая Европа объединяется. То, что мы делаем на пространстве бывшего Советского Союза, заставляет нас и дальше идти вслед европейской интеграции. Мы и дальше должны строить общий рынок, единый валютный союз, а уже потом говорить о том, что должно быть не просто Евразийское экономическое сообщество, а Евразийский союз государств.[6]

Литература

1. Устав Организации Объединенных Наций, 24 октября 1945 год.
2. Декларация о принципах международного права, 1970 год.
3. Консультативное заключение относительно законов о гражданстве, изданных в Тунисе и Марокко // РСІJ. – 1923.- № 4. – С. 24.
4. Договор об учреждении Европейского экономического сообщества, 1957 г.
5. Сумароков В.Н., Расширение Европейского Союза и внешнеэкономические связи России. - М.: Финансы и статистика, 2006. - 256 с.
6. Мансуров Т. Таможенный союз – реальная интеграция // Известия, 2008. - № 3. - С. 4

Dyaokokina K. V.

Master student, Department of International Relations and World Economy
Kazakh National University named Al-Farabi, Almaty

FACTORS OF RAPPROCHEMENT BETWEEN KAZAKHSTAN AND RUSSIA IN TERMS OF ESTABLISHMENT OF CUSTOMS AND INTEGRATION SPACE: OVERVIEW

Today Russia and Kazakhstan act together as integrators of the post-Soviet space, and they are called integration locomotives. Research aim is to demonstrate fundamentals to form integration mechanism for Kazakhstan and Russia in political, economic and cultural-humanitarian areas. Special attention is attached to establish tourism and sports industries.

Kazakhstan and Russia: from bilateral cooperation to integration strategy and formation of Common Economic Space. Kazakhstan and Russia while developing relations established on a “high confidence level” and close cooperation, during the last years reached “strategic partnership” level. “There are no problems which cannot be solved by constructive dialogue taking into account mutual interests” in bilateral relations. «Relations between Russia and Kazakhstan are built on solid foundation of alliance and strategic partnership» Main issues in relations between Kazakhstan and Russia lie in the area of expanding trade-economic cooperation, regional integration development in framework of EurAsEC and CES. Establishment of the Customs Union for Russia, Belarus and Kazakhstan encourages fulfillment of this goal. Format,

contents and depth of bilateral relations between Kazakhstan and Russia at present act as an integration sample all over post-Soviet space. There is a number of other factors and approaches when solving integration and cooperation issues. One of them is environment which, in fact, is closer and clearer for interrelations of the nations of two countries – humanitarian sphere: culture and education, sports and tourism.

Sports and tourism as a factor and an effective tool of countries' rapprochement in the epoch of globalization has become one of effective tools able to affect decision taking process, sometimes political ones. International cooperation issues in the areas of sports and tourism in relations of Kazakhstan and Russia occupy a special place.

Modern tourism industry and Kazakhstan-Russian cooperation

International tourism in contemporary conditions acquires tremendous scope sufficiently affecting political, economic and cultural ties between the countries.

One of the steps to develop international relations in the sphere of tourism has become Kazakhstan joining World Tourist Organization (WTO) in 1993 as a full member, entering international agreements in the sphere of tourism. Let us draw our attention to "Agreement between the Governments of the Russian Federation and Republic of Kazakhstan on cooperation in the sphere of tourism" in 2001. Herewith government agencies regulating sports and tourism vary a bit in functional area in these two countries. Ministry of economic development and trade is responsible for tourism in RF and in RK – Agency of Tourism and Sports of the Republic of Kazakhstan.

By 2020 it is planned to make small and medium business share up to 40% GDP of the country and to develop tourist entrepreneurship of Kazakhstan in this sector. To develop competitive tourism industry works are being fulfilled to build three international tourist centers in Akmolinskaya, Almatinskaya and Mangistauskaya oblasts. Kazakhstan initiatives in the sphere of sports and tourism industry are supported by the General Secretary of UNWTO Talebu Rifai since Kazakhstan makes its contribution into the development of world tourism and achievement of the Millennium Goals. For successful positioning of Kazakhstan on international tourist market for 2007-2011 in framework of the Government program three priority tourist markets were defined, among them Russia occupies the first place:

- 1) Russia, Germany, Great Britain, South Korea, Turkey and China;
- 2) France, Japan;
- 3) The USA, countries of the Asia-Pacific region.

Thus, Government program encourages enhancement of the national tourist product attractiveness and Kazakhstan joining world tourist market. Kazakhstan and Russia face an objective to create competitive tourist industry as an important sphere of international entrepreneurship and business cooperation in framework of international services trade.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ ПОД ЯПОНСКИМ ПРИЦЕЛОМ

(Интервью о Цукубе и первых впечатлениях о Японии)

Власти университета японского города Цукуба готовы подписать договор о сотрудничестве с Казахским национальным университетом имени аль-Фараби. Об этом и многом другом рассказывает **Мара ГУБАЙДУЛЛИНА**, доктор исторических наук, профессор.

- Скажите, Мара Шаукатовна, почему именно вам выпал счастливый билет - поездка в Японию?

- На счастливый билет не должны рассчитывать ни студент, ни преподаватель. В нашем университете я уже много лет читаю курс «Внешняя политика Республики Казахстан». И хотя основной вектор моих исследований - европейский, Японии тоже отвожу немалое место в своих лекциях. Поэтому недавно я приняла участие в научной конференции «Центральная Азия: история, политика, общество», которая проходила в этой стране. Почему Цукуба? Это небольшой, чисто научный и студенческий центр в 56 километрах от Токио. Здесь расположены предприятия, которые разрабатывают и внедряют в жизнь высокие технологии. В Цукубе находится всемирно известный Центр космических исследований. А в живописных предгорьях привольно раскинулся студенческий городок. Учебные корпуса, общежития, магазины, недорогие рестораны и столовые, прачечные и химчистки. Короче, созданы все условия для того, чтобы молодые люди грызли гранит науки, не отвлекаясь на бытовые проблемы. Бросается в глаза, что здесь не встретишь ни одной машины. Студенты и преподаватели оставляют свои авто на паркингах и пересаживаются на велосипеды. Не то, что наш университет, на территории которого чадят сотни автомобилей «бедных» студентов...

- Бывая за рубежом, я тоже не раз досадовал на родные пенаты. Для нас экология не более чем красивый лозунг. Для них - образ жизни...

- Вот и японцы тщательно берегут свой уклад, но, тем не менее, живо интересуются всем происходящим за пределами страны. Советский Союз и Россия традиционно входили в орбиту политического и экономического, научного и военного интереса японцев. Теперь он по «наследству» переместился на страны Центральной Азии. Правительство тратит немалые средства для того, чтобы закрепиться в нашем регионе. Тратит в

том числе и на науку. Совсем недавно в университете Цукуба образован специальный центр по исследованиям Центральной Азии. Возглавил его блестящий японист, выпускник Токийского университета профессор Тимур Дадабаев. Он был одним из главных модераторов на конференции. Тем самым японцы счастливо избежали одной из самых распространённых ошибок, которую допускают иные зарубежные центры, когда берутся изучать наши страны. Подчас их возглавляют не приезжие учёные, а местные деятели, плохо представляющие предмет обучения. Вместе или порознь?

- Как вы считаете, почему японцы интересуются нашим регионом?

- Безусловно, это не тотальная благотворительность, хотя и она имеет место. У японцев в Центральной Азии три цели, которые они осуществляют вполне успешно. Энергоносители, сырьё и транзит своих товаров в Европу - в том числе и через Казахстан - Россию. Причём как стратегически, так и тактически они стараются не ущемлять национальные интересы стран региона. Не случайно их «Евразийская дипломатия», своеобразный свод правил и намерений в отношении стран Центральной Азии, получила поддержку у политического руководства этих стран. «Евразийская дипломатия» - это идея о непрерывности свободного и демократического развития. Это теория взаимозависимости региональных социо- и культурологических процессов. Формирование трансконтинентального рынка. Наконец, это согласование внешнеполитического курса большого числа государств. Надо ли говорить, что многие положения этой концепции перекликаются с известным высказыванием президента Казахстана Нурсултана Назарбаева о том, что XXI век станет веком Евразии.

- Скажите, а какими вам показались сами японцы?

- Это, наверное, самый доброжелательный народ в мире. Однажды я заблудилась и спросила одну женщину, как пройти к остановке автобуса, который мне нужен. Она не просто добросовестно отшагала со мной полкилометра до остановки, но и убедилась, что я села именно в этот автобус. А вот в другой раз случился казус. Я спросила у служащего метро, как проехать в аэропорт. Оказалось, что нужная мне станция не работала. Он развёл руками - «закрывается». А близлежащая станция? Да, та работала. Но человек в форме продолжал твердить своё - «закрывается». Японцы - очень правильные и законопослушные. Отступление от принятых правил, инструкций просто невозможно. По его разумению, если ехать в аэропорт, то надо следовать строго выверенным маршрутом. Мысль о том, что можно пересечь на полпути в такси, у него не возникла. Да, мы разные. Мешает языковой барьер, разница в менталитетах. Но мы все в евразийском поезде. Поезде, который мчит нас к сближению, взаимопониманию, новейшим

технологиям, прогрессу и торжеству цивилизации. Свернуть с этого пути - глупо. Отрицать выгоды интеграции невозможно. Да и бессмысленно.

Учатся в Цукубе и казахстанцы. Около 20 человек. Я встретила здесь своих бывших учеников. Вместе встречают праздники. Ходят друг к другу на бешбармак. Поют русские и казахские песни. Особенно трогательно проходят эти встречи в День независимости, в День республики, во время Наурыза.

Под объединяющим всех казахстанцев небесно-голубым стягом. Руководители университета готовы принять наших студентов на бесплатный курс обучения. Им придётся оплатить только стоимость проживания в общежитии, которая в этом случае составит около 12 тыс. йен.

Юрий Киришиянов

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СЕМИНАР

«ЯПОНИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ: ВНУТРЕННИЕ И ВНЕШНИЕ АСПЕКТЫ»

(КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, 23 – 26 апреля 2012 года)

Балаубаева Б.М.

Әл Фараби атындағы ҚазҰУ халықаралық қатынастар
және әлемдік экономика кафедрасының доценті, т.ғ.к.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕН ЖАПОНИЯ АРАСЫНДАҒЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРДЫҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ

Көпвекторлық сыртқы саясатымен Қазақстан белсенді де беделді жан-жақты дамып келе жатқан елге айналғаны баршаға аян болды. Қазақстан әлемнің дерлік барлық мемлекеттерімен әржақты қатынастарды өрбітіп отырған халықаралық қауымдастықтың беделді мүшесіне, халықаралық және аймақтық ұйымдардың белсенді мүшесіне, әрі қауіпсіздік пен тұрақтылық жобаларының ұсынушысына айналды. Атап өтілгендей, Қазақстан Батыспен де, Шығыспен де тең түрде қатынасты дамытуға ұмтылады. Азиялық бағытта Оңтүстік – Шығыс Азия мен Азиялық - Тынық мұхит аймақтарындағы елдермен, Қазақстанда болып жатқан процестерді қолдай алатын елдермен қатынастарды ұлғайту негізгі мақсаттардың бастысы болып табылады.

Алайда Азияға бағытталған Қазақстандық сыртқы саясаттың өзіндік ерекшелігі бар. Көптеген Азиялық елдер ұқсас мақсаттарды тез арада сәтті іске асырған жағымды мысал ретінде Қазақстан үшін үлкен қызығушылық тудырады. Біздің экономистердің сол елдердегі экономикалық реформаларға баса назар аударуы тегін емес.

Қанша дегенмен, Азия елдерінің тәжірибесі біз үшін бағалы. Көптеген экономикалық және қаржылық дәстүрмен бірдей кеше ғана отар болған бұл елдердің табыстары жаңа, тәуелсіз мемлекеттер үшін үлгі бола алады.

Әрбір мемлекет өз тарихында жаңа бір кезеңді бастаған кезде басқа елдердің саяси, экономикалық, әлеуметтік және т.б. салаларындағы жетістіктерінің өзіне лайықтысын тандап, еліктеуге тырысады. Көбінесе саяси салада бір мемлекетті тандап, соның жетістігіне сүйенсе, экономикалық салада басқа бір мемлекеттің жетістігіне сүйенуі мүмкін. Уақыт өте әрбір мемлекет байқап көру мен қателігін тексеру әдісі арқылы өзінің саяси және экономикалық дамуының өзіндік моделін жасап шығарады. Қазақстан тәуелсіздігінің алғашқы жылдары елде саяси-экономикалық реформаларды жүргізу қажеттігіне мұқтаж болды.

Елдің географиялық орналасуын, саяси құрылымын, экономикалық дамуы мен идеологиялық ұстанымын ескере отырып тұрақты даму сатысына шығару үшін Қазақстан басшылығы Батыс пен Шығысқа бірдей

назар аударды. Географиялық орналасуын, елдің құрамының ерекшелігі мен болмысын ескермеске болмады. Әлеуметтік дамудың қандай да бір түріне бейімделу алдағы елдің дамуына әсер ететіндігі сөзсіз. Сондықтан тез және тиімді экономикалық реформалар Қазақстанның азиялық ерекшеліктерін ескергендік, әрине АТМА елдерінің жетістіктері мен экономикалық дамуының моделі біз үшін үлкен қызығушылық туғызды.

Қазақстандық дипломатия Жапониямен ынтымақтастықты дамыту мақсатында белсенді бағыт ұстайды. Осы Қазақстан мен Жапония арасындағы жиырма жылдық дипломатиялық қатынастар ішінде өзара ықпалдастық барлық салалар бойынша жүзеге асырылуда.

Қазақстан мен Жапонияның арасындағы саяси, сауда-экономикалық, мәдени салалардағы қарым-қатынастардың ерекшелігін атап өту қажет. Тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен Жапония Қазақстанға үлкен қолдау көрсетті. Жапония – Қазақстан егемендігін таныған алғашқы мемлекеттердің бірі. 2012 жылдың 26 қаңтарында Қазақстан мен Жапония дипломатиялық қатынастарының 20 жылдық мерейтойы болды. Екі ел арасындағы дипломатиялық қатынастар 1992 жылғы 26 қаңтарда орнатылған болатын [1].

Осы тарихи оқиғаға орай ҚР Президенті Нұрсұлтан Назарбаевты Жапония Премьер-министрі Нода Есихикодан құттықтап, екі ел арасындағы қарым қатынасқа жақсы баға берді. Осыған дәлел ретінде премьер-министр «Бұған былтырғы наурыз айында Жапонияның шығысында болған сұрапыл зілзала кезінде бізге көңіл айтқан жылы сөздеріңіз бен қолдауыңыз, сондай-ақ Сіздің атыңыздан және көптеген басқа да қазақстандықтар тарапынан көрсетілген көмек айғақ болып табылады» деп қосты және тағы да алғысын білдірді. Жапония үкіметінің басшысы өзінің құттықтау хатында экономикалық өсімнің ұшқыр қарқынына жетіп отырған Қазақстанмен ынтымақтастықтың маңызы барған сайын арта түсіп отырғанын атап көрсетеді.

Жапония мен Қазақстанның экономикалық саладағы ынтымақтастығының аумағы өте үлкен. Өйткені Қазақстан минералдық ресурстарға өте бай, әрі адам ресурстары да жеткілікті. Ал Жапонияда қаржы ресурстары жетерлік, оның экономикалық жағдайы әлемде үшінші орын алады. Экономикалық тұрғыдан алғанда, Жапония үшін Қазақстан төмендегі салалар бойынша басым серіктес бола алады. Олар-энергетикалық сала, металлургиялық шикізат өңдеу мен өндіруге байланысты кәсіпорындармен, құрылыс материалдарының өндірісімен айналысатын кәсіпорындармен байланыстары.

Қазақстандық статистикалық мәліметтерге сәйкес, сауда айналымы 2011 жылы 1,68 млрд. долларды (экспорт – 1,04 млрд., импорт – 554,7 млн.) құрады. 2012 ж. қаңтар-наурыз аралығында сауда айналымы – 460,4 млн.долларды (экспорт – 285,9 млн., импорт – 174,5 млн.) құрады. Қазақстандық экспортты негізінен металдар, соның ішінде сирек кездесетін металдар мен ферросплавтар, импортты машинажасау

өнімдері, өндірістік және медициналық құрал жабдықтар, көлік құралдары құрайды.

ҚР Ұлттық банкінің мәліметтеріне сәйкес, 2011 жылға Жапонияның Қазақстанға құйған жалпы жиынтық инвестициялары 4 млрд. доллардан асты. 2011 жылғы Қазақстан экономикасына шетелдік тікелей жапон инвестициялары 747,3 млн. долларды құрады. Жапония инвестицияларының негізгі бөлігі энергетика саласына, атап айтқанда, уран, сирек кездесетін металдарды өндіру және уран өнімдерін шығару салаларына тиесілі.

Сауда-экономикалық ынтымақтастықтың тиімділігін арттыру мақсатында 2009 жылы Экономикалық ынтымақтастық жөніндегі Қазақстан мен Жапонияның үкіметтік және жеке секторларының біріккен комиссиясы құрылды. Қазақстан тарапынан тең төраға Индустрия және жаңа технологиялар вице-министрі Б.Жақсалиев, жапон тарапынан – Экономика, сауда және индустрия вице-министрі Х.Окада болып табылады. Энергетикалық әріптестікті дамыту үшін 2010 жылғы 2 наурызда Токиода Атом энергиясын бейбіт мақсатта пайдалану туралы келісімге қол қойылды. Бұл құжат осы саладағы ынтымақтастықтың негізгі принциптерін анықтайды.

2008 жылғы 19 желтоқсанда Токиода Қазақстан Республикасы мен Жапония үкіметтері арасындағы Табысқа салынатын салықтарға қатысты қосарланған салық салуды болдырмау және салық салудан жалтаруға жол бермеу туралы конвенцияға қол қойылды (күшіне 2009 жылдың 30 желтоқсанында енді).

Қазіргі уақытта Инвестицияларды ырықтандыру, көтермелеу және өзара қорғау туралы келісімге қол қою бойынша келіссөздер жүргізілуде. 2012 жылғы 1-2 мамырда Жапония Экономика, сауда және индустрия министрі Ю.Эданоның Қазақстанға сапары өтті. Сапардың қорытындысы бойынша ҚР Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі мен Жапония Экономика, сауда және индустрия министрлігі арасындағы Экономикалық ынтымақтастар туралы меморандумға, ҚР Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі мен Жапонияның Жаңа энергетикалық және өндірістік технологияларды дамыту ұйымы арасындағы өзара түсіністік туралы меморандумға, сондай-ақ «Қазатомпром» ҰАК» АҚ мен жетекші жапон компаниялары арасындағы бірқатар құжаттарға қол қойылды.

Қазақстан – Жапон қарым қатынастары, екі мемлекеттің ұзақ мерзімді стратегиялық қызығушылықтарына жауап береді, Еуразиядағы бейбітшілік пен қауіпсіздікке қызмет етеді.

Жапондық дамыған үлгілерді, жапондық технологиялар мен соғыстан кейінгі даму тәжірибелерді пайдалану Қазақстанның тұрмысы жоғары, дамыған демократиялары мен қоғам өміріндегі саяси-құқықтық жүйелі алдыңғы қатарлы мемлекеттер қатарына еруге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасы мен Жапония арасындағы қатынастар. Қазақстан Республикасының Сыртқы Істер Министрлігі
http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/kz/content/policy/cooperation/asia_africa/03
2. Жапония премьерінің құттықтауы. // Егемен Қазақстан.- 2012.- 27 қаңтар

Марина Иванова

Магистрант, кафедра международных отношений и
мировой экономики

АЗИАТСКИЙ ВЕКТОР ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РК: СОСТОЯНИЕ И ПУТИ АКТИВНОГО ВОВЛЕЧЕНИЯ В АЗИАТСКИЕ СТРУКТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ

Азиатский вектор сотрудничества на сегодняшний день – это одно из динамично развивающихся направлений внешнеполитической деятельности Республики Казахстан. Оно включает в себя отношения со странами АТР, ЮВА, Южной Азии, Среднего и Ближнего Востока, а также ЦАР, в целом стабильно развивающимися в многочисленных сферах, начиная от политических контактов на высшем и высоком уровне и заканчивая гуманитарным сотрудничеством в сфере медицины, науки, культуры и образования. Азиатский вектор сотрудничества изначально получил свое официальное закрепление в Концепции внешней политики республики, а начиная с середины 2000-х гг. в ежегодных посланиях Президента Н.А.Назарбаева народу Казахстана активное взаимодействие с азиатскими государствами определяется как одно из приоритетных направлений внешнеполитического курса страны.

С самого момента признания азиатскими странами Казахстана как независимого государства и установления дипломатических контактов с ним, окончательно завершившегося в основном уже в первой половине 1990-х гг., характерной особенностью сложившихся отношений стало все более возрастающее и усиливающееся сотрудничество в экономической сфере. Казахстан активно привлекает финансовые ресурсы стран ЮВА для технической модернизации предприятий национальной экономики, тесно сотрудничает со странами Персидского залива по вопросам развития нефтяного бизнеса, наращивает потенциал торгово-экономических отношений с такими крупнейшими государствами Южной Азии, как Индия и Пакистан. Нынешнее состояние взаимодействия характеризуется в целом стабильными дружественными отношениями. Помимо государственных контактов страны приветствуют и всячески поддерживают развитие тесных культурных и научных связей, создание совместных образовательных программ. Большую роль приобретает народная дипломатия, увеличивается число международных неправительственных форумов и организаций с участием стран азиатского континента. Несмотря на то, что не вполне реализуемый потенциал

двустороннего сотрудничества и наличие ряда проблемных вопросов, связанных в основном с географической отдаленностью некоторых регионов и отсутствие прямых транспортных путей с большинством стран, перспективы сотрудничества в азиатском направлении достаточно велики. Так, у стран есть одно общее, неотделимое от каждого, - это азиатское пространство, обеспечение безопасности которого должно стать главной целью внешнеполитических усилий входящих в него государств.

В современных условиях глобализации и, соответственно, увеличивающейся взаимозависимости, когда мир становится во многом более уязвимым, чем когда-либо, а вызовы и угрозы приобретают поистине глобальный транснациональный характер, участие Казахстана в международных структурах по обеспечению безопасности становится ключевым моментом всей его внешнеполитической концепции. Наряду с участием в таких всемирно известных структурах, как ООН и ОБСЕ, а также сотрудничеством с НАТО в рамках программы «Партнерство ради мира», Казахстану следует не забывать и об азиатском пространстве и уделять еще больше внимания и усилий сотрудничеству по обеспечению безопасности именно в этом направлении. Данной цели во многом могут способствовать тесные контакты республики с азиатскими государствами в рамках таких структур, как АРФ АСЕАН, ОДКБ, ШОС и СВМДА.

Необходимость активного вовлечения республики в азиатские структуры безопасности на данный момент является жизненно важной задачей внешнеполитического ведомства. Соседство Казахстана с такими политически нестабильными государственными образованиями, как Афганистан и Кыргызстан, а также непосредственная близость Синьцзян-Уйгурского автономного региона (СУАР) КНР создают потенциальные угрозы безопасности республики, вынуждают руководство быть постоянно начеку, чтобы в случае возникновения кризисных ситуаций иметь возможность немедленного и адекватного реагирования, отвечающего существующим нормам международного права. В связи с этим Казахстан проводит политику активного участия в региональных структурах безопасности, таких как ШОС и ОДКБ, а также является инициатором созыва Сопредседательства по взаимодействию и мерам доверия в Азии (СВМДА). Будучи отдаленным от региона АТР, Казахстан не может быть активно вовлечен в деятельность международных структур по обеспечению безопасности в данном регионе, однако он принимает непосредственное участие во встречах Регионального Форума АСЕАН по безопасности (АРФ). В рамках этого института республика получает широкие возможности для ведения конструктивного диалога с участниками Форума, а также имеет неограниченный доступ к информации, касающейся вопросов обеспечения безопасности, исходя из непосредственного опыта стран АТР.

С самого момента обретения независимости Казахстан не перестает уделять должного внимания вопросам поддержания стабильных и дружественных отношений с приграничными государствами,

свидетельством чему является формирование в июле 1996 года «Шанхайской пятерки». Тесные взаимоотношения в данном формате заложили основу для создания Шанхайской организации сотрудничества (ШОС). Взаимодействие стран в рамках ШОС во многом является гарантом их безопасности в региональном масштабе. Эффективность деятельности организации, провозглашенная ею борьба с «тремя злами» находит отклик и у таких азиатских государств, как Индия, Иран, Пакистан и Монголия, выразивших свое искреннее желание стать ее полноправными членами. Казахстану не следует и впредь ограничивать себя статусом, подобным буферному государству, исторически балансирующему между интересами России и Китая. Ему следует активнее вовлекаться в процессы многостороннего сотрудничества, продвигать свои инициативы, затрагивающие не только интересы в сфере обеспечения безопасности на пространстве ШОС, но и проекты, связанные с экономическими аспектами деятельности организации.

Не последнюю роль в вопросах обеспечения региональной безопасности играет и ОДКБ - организация, деятельность которой затрагивает некоторые азиатские государства, а именно центральноазиатские республики, институционализированная в 2003 г. на основе Договора коллективной безопасности от 15 мая 1992 г. Эта организация выступает главной политической структурой, гарантом обеспечения мира и безопасности на пространстве СНГ. Однако в последние годы наблюдается кризис данной организации, связанный во многом с ограниченными возможностями по предотвращению кризисных ситуаций. Одним из ярких тому доказательств являются революции в Киргизии 2005 и 2010 гг. В этой связи Казахстан мог бы взять на себя роль инициатора по созданию проекта реформирования ОДКБ, главной целью которого стало бы приведение организации в такое состояние, чтобы она могла мгновенно и адекватно реагировать на вызовы и угрозы, возникающие на бывшем постсоветском пространстве.

И, наконец, еще одной международной структурой, действующей на азиатском пространстве и созданной благодаря успешной инициативе Республики Казахстан, является СВМДА. Это относительно новый институт безопасности, который в будущем имеет огромные перспективы. Уже сам факт, что в нем в качестве равноправных участников выступают такие конфликтующие на протяжении огромного периода времени стороны, как Индия и Пакистан, говорит о его значимости и высоком потенциале. Это единственная структура, не ограничивающая количество участников определенными рамками. В ней могут принимать участие все без исключения государства Азии, все зависит лишь от желания и доброй воли руководства. Необходимость наращивания темпов взаимодействия и интенсификации диалога в рамках СВМДА должна быть очевидна каждому, потому как у форума есть все необходимые данные и возможности превратиться со временем в реально действенный механизм

по предотвращению угроз и вызовов безопасности на всем огромном азиатском пространстве.

Таким образом, азиатский вектор играет не последнюю роль во внешней политике Казахстана. Однако интенсификация сотрудничества в этом направлении, равно как и более активное вовлечение Казахстана в дело обеспечения безопасности на азиатском пространстве – это именно то, что нужно республике на данном этапе развития для того, чтобы успешно проводить намеченный стратегический курс.

Юрий Ли

Магистрант, кафедра международных отношений и
мировой экономики

ШЕСТИСТОРОННИЕ ПЕРЕГОВОРЫ ПО ЯДЕРНОЙ ПРОГРАММЕ КНДР В РАМКАХ ДИАЛОГА «ВОСТОК-ЗАПАД»

Переговоры по ядерной программе КНДР в рамках диалога «Восток-Запад» проводятся в шестистороннем формате с участием представителей внешнеполитических ведомств Китая, России, США, Японии и КНДР и Республики Корея. Они вышли на уровень диалога «Восток – Запад». В своем выступлении обозначу хронологию событий, с тем, чтобы понять полноту сложности и динамику развития процесса по урегулированию вопроса.

Первый раунд шестисторонних переговоров о путях урегулирования кризиса вокруг ядерной программы КНДР состоялся в Пекине 27-29 августа 2003 г. Российскую делегацию возглавил заместитель главы МИД Александр Лосюков, делегацию КНДР - заместитель министра иностранных дел Ким Ен Ир, США - помощник госсекретаря Джеймс Келли, Китай - заместитель министра иностранных дел Ван И, Японию - начальник департамента Азии и Океании МИД Митодзи Ябунака, Республику Корея - заместитель министра иностранных дел и внешней торговли Ли Су Хюк.

Пхеньян предъявил Вашингтону четыре основных требования, при условии выполнения которых он согласен не разрабатывать ядерное оружие. По сообщению агентства ЦТАК, они сводились к подписанию США пакта о ненападении, установлению с КНДР дипломатических отношений, обеспечению экономического сотрудничества с Японией и Южной Кореей и, наконец, предоставлению Северной Корее реакторов на легкой воде для нужд энергетики.

Переговоры завершились без принятия совместного документа, согласование которого велось сторонами. Тем не менее, участники встречи договорились продолжить многосторонний диалог и согласовать сроки нового раунда консультаций по дипломатическим каналам.

Второй раунд шестисторонних переговоров был посвящен выходу из кризиса вокруг ядерной программы КНДР, он состоялся в Пекине 25-28

февраля 2004 г. под председательством заместителя министра иностранных дел КНР Ван И.

Участники переговоров обсудили возможность оказания КНДР экономической помощи, главным образом в области энергетики, взамен на замораживание на первом этапе ядерной программы. Готовность принять участие в этом выразили Россия, Китай и Южная Корея. Против такого развития процесса выступили США и Япония. Второй раунд шестисторонних переговоров по ядерной проблеме Северной Кореи завершился лишь договоренностью продолжить переговоры и создать рабочую группу, которая будет действовать в промежутках между основными раундами. Итоговый документ не был принят. Вместо итогового документа было опубликовано заявление председателя переговоров - главы делегации Китая Ван И. Участники второго раунда переговоров "выразили свою готовность к мирному сосуществованию".

23-26 июня 2004 г. в Пекине прошел *третий раунд* шестисторонних переговоров о выходе из ядерного кризиса на Корейском полуострове. Участники переговоров - делегации Китая, КНДР, США, России, РК и Японии. Делегацию России возглавил посол по особым поручениям Александр Алексеев. Председательствовал на переговорах заместитель министра иностранных дел КНР Ван И. Участники переговоров изложили свои предложения о взаимоприемлемых условиях прекращения ядерной программы КНДР.

На переговорах был достигнут консенсус по вопросу о том, что замораживание ядерных разработок КНДР должно стать лишь первым шагом на пути к обеспечению безъядерного статуса Корейского полуострова. КНДР выразила готовность не только заморозить свои ядерные объекты, но и ликвидировать их при определенных условиях: на период замораживания ее ядерной программы США должны предоставить энергетическую помощь Пхеньяну для получения двух миллионов киловатт электронергии в год, а также отменить экономические санкции против КНДР. По итогам переговоров опубликовано заявление.

Событием 2005 г. стал выход Северной Кореи из шестисторонних переговоров и признание создания собственного ядерного оружия. Это произошло 10 февраля, «наши ядерные вооружения всецело оборонительные, и они будут оставаться силой ядерного сдерживания», - говорилось в заявлении представителя МИД КНДР.

Четвертый раунд шестисторонних переговоров по ядерной проблеме на Корейском полуострове проходил в два этапа: 26 июля - 7 августа и 13-19 сентября 2005 г. в Пекине. Впервые за всю историю шестисторонних переговоров участникам удалось добиться принятия совместного документа.

Итоговый документ о принципах денуклеаризации в форме совместного Заявления был принят 19 сентября 2005 года по завершении переговоров. В Заявлении признается право КНДР на мирную атомную

деятельность: "Северокорейская сторона заявляет о своем праве на мирное использование атомной энергии. Прочие участники переговоров уважают эту позицию и соглашаются обсудить вопрос о предоставлении КНДР легководного реактора в должное время". Кроме того, в документе отмечалось, что "северокорейская сторона подтверждает обязательства отказаться от всего ядерного оружия и осуществляемых ядерных программ, как можно скорее вернуться в Договор о нераспространении ядерного оружия, а также под инспекции МАГАТЭ".

КНДР и США заявили о намерении уважать суверенитет друг друга, мирно сосуществовать и стремиться к нормализации отношений. Помимо этого, в заявлении говорилось о готовности КНДР и Японии "предпринять шаги, направленные на нормализацию двусторонних отношений, в соответствии с Пхеньянской декларацией на основе преодоления негативного исторического прошлого и урегулирования остающихся нерешенных проблем". Китай, Япония, Южная Корея, Россия и США заявили о намерении предоставить КНДР энергетическое содействие. Южная Корея подтвердила свое предложение от 12 июля 2005 года о предоставлении КНДР двух миллионов киловатт электроэнергии.

Итогом первого этапа пятого раунда, проходившего в Пекине 9-11 ноября 2005 г., было принято Заявление Председателя, в котором выражалась настроенность стран-участниц на дальнейшую работу (с российской стороны в переговорах участвовала делегация во главе с заместителем министра иностранных дел РФ А. Алексеевым).

Далее события развивались следующим образом. 9 октября 2006 г. КНДР объявила об успешном проведении в стране ядерного испытания, после чего последовали несколько недель интенсивных дипломатических усилий по урегулированию ситуации. Несмотря на договоренность сторон вернуться за стол переговоров как можно скорее, Пхеньян прервал пятый раунд переговоров после того, как США заморозили зарубежные счета нескольких северокорейских компаний, обвинив КНДР в отмывании денег, производстве фальшивых долларов и контрабанде наркотиков. 14 октября 2006 г. Совет Безопасности ООН единогласно принял резолюцию, осуждающую действия Пхеньяна и вводящая против него ограниченные санкции. Как следствие, второй этап пятого раунда шестисторонних переговоров (18-23 декабря 2006 г.) завершился безрезультатно, без объявления даты следующего раунда.

Третий этап пятого раунда переговоров (8-13 февраля 2007 г., Пекин) завершился принятием совместного документа, в нем содержалась договоренность о первоначальных шагах в целях денуклеаризации Корейского полуострова в рамках реализации Совместного заявления от 19 сентября 2005 г.

Ее важнейшим элементом является взятое на себя КНДР обязательство в короткий срок остановить деятельность ядерных объектов в Йонбене, включая реактор и завод по переработке ОЯТ, а также допустить на них

инспекторов МАГАТЭ для осуществления необходимых проверок и мониторинга. В обмен на это КНДР получит экономическую, энергетическую и гуманитарную помощь в эквиваленте до одного миллиона тонн топочного мазута, включая первые поставки в эквиваленте 50 тыс тонн. Было также согласовано создание пяти рабочих групп: по денуклеаризации Корейского полуострова; экономическому и энергетическому сотрудничеству; механизму мира и безопасности в Северо-Восточной Азии; по нормализации двусторонних отношений КНДР с США и Японией.

Первый этап *шестого раунда* переговоров (19-22 марта 2007 г. в Пекине) был прерван из-за того, что КНДР не получила 25 млн долл, которые полтора года были заморожены в банке BDA в рамках односторонних санкций США. Санкции были отменены для решения ядерной проблемы, однако сам банк оказался в «черном списке» Вашингтона. Осенью 2007 г. в Пекине в рамках второго этапа шестого раунда шестисторонних переговоров по ядерной проблеме Корейского полуострова был одобрен совместный документ "О втором этапе осуществления Совместного заявления" (от 19 сентября 2005 г). Согласно документу, КНДР обязалась до 31 декабря 2007 г. вывести из строя свои ядерные объекты в Йонбене - действующий ядерный реактор мощностью 5 МВт, радиохимическую лабораторию и завод по переработке ядерного топлива.

В коммюнике говорилось, что «стороны согласились в рамках шестистороннего процесса создать механизм верификации денуклеаризации Корейского полуострова, который включает в себя посещение объектов, изучение документов, консультации с техническим персоналом» (июль 2008 г.).

Прогресс на переговорах наметился после того, как Пхеньян 26 июня передал Китаю как стране-хозяйке переговоров сведения о своих атомных программах, а затем Северная Корея взорвала охладительную башню ядерного центра в Йонбене, которую обещала завершить ведущийся под наблюдением инспекторов МАГАТЭ и американских экспертов демонтаж объектов в Йонбене. Участники процесса в ответ обещали поставить Северной Корее 1 млн. тонн топлива для ТЭЦ и оказать другую экономическую помощь.

5 апреля 2009 г. КНДР запустила ракету-носитель "Ынха-2" ("Млечный путь") для вывода на орбиту экспериментального спутника связи "Кванменсон-2" ("Яркая звезда"). Япония, США и Южная Корея уверены в том, что Пхеньян планирует испытать межконтинентальную баллистическую ракету, способную нести ядерный заряд. СБ ООН на открытом заседании принял заявление председателя с осуждением запуска северокорейской ракеты, так как запуск противоречит резолюции СБ ООН 1718. В документе также говорится о возможности усиления санкций в отношении Северной Кореи. В ответ Северная Корея объявила о том, что

выходит из шестисторонних переговоров и намерена развивать силы ядерного сдерживания.

В декабре 2010 г. Китай выступил с предложением проведения экстренных консультаций глав делегаций шестисторонних переговоров, однако китайская инициатива не была реализована. Позиция Пхеньяна о готовности возобновить шестисторонние переговоры по ядерной программе без предварительных условий появилась сначала в северокорейских СМИ (15 марта 2011 г.), затем подтверждена на встрече министров иностранных дел КНДР и РФ на саммите АСЕАН в Индонезии в июле 2011 г.

Процесс продолжается. Переговоры заслуживают критического анализа, не останавливаясь на котором, заключим следующее. Обеспечение безопасности в Азии, поэтому сохранить стабильность, хотя бы в переговорном процессе, является необходимой политической задачей.

Источники

- 1 Торкунов А. Корейский вопрос // Международная жизнь. – 2003. - № 5.
- 2 Попов И.М. Корея в огне войны.- М.: Кучково поле, 2005.
- 3 Кулматов К., Яскина Г. Две Кореи // Международная жизнь – 2008. – № 10.
- 4 Михеев В. Корейская проблема и возможности её решения. Рабочий материал. Московский Центр Карнеги. – М.: 2003.
- 5 Park Chan Bong. Searching for a Paradigm Shift in Inter Korean Relations: From Functionalism to Institutionalism // Journal of The Korean Political Science Association – 2008. – Vol. 42. – № 4.
- 6 Park Hyeong-jung. Economic Relations between South and North Korea: Present Status and Future Scenarios for Development // North Korea's External Economic Relations. KINU Research Monograph 08-11 – 2008.
- 7 Son G. W. Development of Inter-Korean Relations and Future Tasks since the South-North Korea Summit. The June 15 Summit and Building of a Peace Regime on the Korean Peninsula. Korea Institute for National Unification. Seoul., 2007.
- 8 Информационный сайт «Риа-новости»: <http://ria.ru/spravka/20120229/580894853.html>

Айгерим Имашева

халықаралық қатынастар және әлемдік экономика кафедрасының магистранты

ЖАПОН ДӘСТҮРЛІ МӘДЕНИЕТІ – АЗИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТТЕРДІҢ ҚОЙНАУЫ РЕТІНДЕ

Жапонияның дәстүрлі мәдениеті азиялық мәдениеттердің ұлы шеңберіне жатады, сондықтан оны қарастырған кезде бірқатар ерекшеліктерді ескеру қажет. Біріншіден, ол дәстүрлі түрде буддизмнің әсерімен қалыптасқан, сонымен қатар Азияның ұлы мәдениеттерінің жетістіктерін өзіне сіңірген. Шынында да, Азия жалғыз және біртұтас: азиялық әлемді екіге бөліп отырған Гималай таулары қытайлық және үнділік сияқты күшті мәдениеттердің байланысына тек көңіл аудартады. Араб мәдениетінің серілігі, парсылық поэзия, үнділік ойлау –барлығы,

азиялық әлемнің біртұтастығын, өмірінің нақты шекараны білмейтін әр түрлілігі мен құбылмалылығын көрсетеді.

Жапон дәстүрлі мәдениеті бірегей және ғажайып болып табылады, ол рухани әлемдегі қайшылықтарға толы. Бір жағынан, қытай мәдениетімен салыстырғанда, таңғажайып сыпайылық, шынайылығы көбірек, ал салтанаттылығы азырақ болып келеді. Басқа жағынан қарасақ, самурайдың өткір қылышы, батырлық, жауынгерлік пен жанқиярлық, осының барлығы тек ислам сарбаздарының соқыр фанатизмімен ғана тең. Сирек кездесетін еңбекқорлықтың асқынған намыс сезімі мен императорға, оқытушыға немесе басқа да басшыларға деген терең адалдықпен үйлесімі; талғампаз Шығысқа жат, қарапайымдылық пен кішіпейілділік үйлесетін әсемдікке деген сезім; ықшамдылық пен киімнің ғажайып талғамы, интерьер жабдықтарының ерекшелігі; күнделікті қарбаластан арылу мен табиғи әсемдікте рухани тыныштық табу қабілеттілігі, басқа халықтар, мәдениеттердің жетістіктерін өзіне сіңіре отырып, өзіндік ұлттық ерекшелікті, жапондықты сақтау алғырлығы, осының барлығы жапон дәстүрлі мәдениетінің қысқаша сипаты болып келеді.

Жапон мәдениетіне қытай және үнді өркениеті түрлі аспектілерде ерекше үлкен әсерін тигізді. Жапондықтар индуизм, конфуцийшілдік, даосизм, буддизм дәстүрлерінен, өзінің қажеттілігіне сай, қайталанбас сипаттар енгізіп, құндылықтарын сіңіре алды. Оған дәлел ретінде, дзэн-буддизмді, қытайлық чань-буддизммен салыстырғанда, таза жапондық құбылыс екенін көреміз [1].

Жапон мәдениетінің өзгешелігінің қалыптасуында айтарлықтай әсерін синтоизм, буддизм мен конфуцийшілдік тигізді, оларды толығымен қарастырсақ:

Синто – құдайлар жолы. Бұл – ежелгі жапон діні. Оның қайнар көздері әлі күнге дейін анықталмаса да, барлық зерттеушілер бір ауыздан оның Жапонияда бастау алып, Қытайдың әсерінен тыс дамығанын айтады. Синто ежелгі аңыздардың тегін білдіреді, себебі, ертедегі буддалық синтоизмде таңғажайып әлем – жапондықтар пір тұтатын құдайлар мен рухтар (коми) туралы айтылады. Синтоизм өте ежелде пайда болып, жабайы халықтардың сенім формаларына сай культтер - тотемизм, анимизм, маия, өлілерге табыну, көсемге табыну және тағы басқаларын өзіне сіңіргені мәлім. Басқа халықтар сияқты, жапондықтар да, оларды қоршаған табиғи құбылыстарды жаңдандырып, рухтар мен құдайлар әлемінің делдалдары саналатын сиқыршы, дуагер мен шамандарды қастерлеген. Одан кейін ғана, буддизмнің әсерімен, синтоистік шамандар, түрлі құдайлар мен рухтарға арнап салынған храмдарда салттар жасайтын абыздарға айналды.

Буддизм Жапонияға біздің заманымызға дейін кірген болатын, бірақ, жапондықтардың психологиясына айтарлықтай әсерін V-VI ғасырларда тигізе бастады, ол кезде Жапонияға буддалық монахтармен қатар қытай тілінде жазылған қасиетті буддалық кітаптар келді. Тарихшылардың арасында, жапон қоғамына буддизмнің қалай сәтті енгені туралы ортақ ой

жоқ болса да, оның Жапониядағы бір жарым мың жылдық тарихында елге жағымды негіз салғаны дәлел болып табылады. Қандай жағдайда да, Хейан кезеңі (VIII-XII ғғ.) – қалыптасуына буддизм көмегін тигізген, классикалық жапондық мемлекеттілік пен мәдениеттің алтын ғасыры екені мәлім. Және де, дәл осы Жапонияда мемлекеттік басқарудың теориялық негізі буддизм болып келетіні, ал ол сэйкё-итти – саясат пен дін бірлігі деген қағидаға айқын болды.

Конфуцийшілдік те жапон қоғамының этникалық және діни өмірінің негізінде маңызды орын алған. Жапонияда пайда болғаннан бастап конфуцийшілдік буддизмнің көлеңкесінде қалып отырды. Оның гүлденуі XIII ғасырға келеді, осы уақытта конфуцийшілдіктің буддалық сенімнің билігінен шығып, өзінің тәуелсіздігін алуы жүзеге асты. Сол кезде, елде феодалдардың күресі, әлеуметтік толқулар мен жарылыстар болған уақыт еді, дәл осындай оқиғаларда конфуцийшілдік елдің тұрақтылығы мен әлеуметтік үрдістерді басқаруға айтарлықтай көмегін тигізді [2].

Конфуцийшілдік пен буддизм, қытайлық саяси және философиялық ой-пікір Жапонияның ертеде қалыптасқан қоғамының, ортағасырда (VII-IX ғғ.), қайта құрылуына әсер етті және ол қайта құрулар қытай нұсқасы бойынша жүрді. Бұл өзгерістер, халық өмірі мен басқару саласының барлық ортасын қамтитын заң шығарушы ережелерді жасаумен анықталды. Осындай заңдардың ішінде ең маңыздысы Тайхо заңдар жинағы болып табылады. Ол жерде жаңа екі ереже енгізілді: мемлекеттің жер қорына иелену және әр адамның жеке жер телімін иелену құқығы.

Жапонияның және оның мәдениет жағынан ұқсас елдердің таң қаларлық экономикалық жетілуі, осы жаңа XXI ғасырды «Тынық мұхит ғасыры» деп сипаттауға алып келеді. Осындай жылдам дамудың басты себептерінің бірі – азиялық мәдениеттерге тән топтық сезім, адамдардың топ мүддесіне арнап өзін құрбандыққа әкелуі, өзінің мүдделерін екінші орынға қоюға дайындығы. Дәл осы қасиеттер, келешекте азиялық халықтарға батыс елдерінің халықтарынан асыратын артықшылық әкелуі таң қаларлық емес, себебі, батыс халықтары көбіне өздерінің жеке құқықтарын қорғауға ұмтылып, олардың қоғам алдындағы міндеттері жоқтығына келіп тіреледі. Танымал діни және саяси қайраткер Д. Икэда жаңа ғасырда Азия мен Тынық мұхит кезеңі басталғаны туралы ойды құптайды: «Жапония батыс өркениетінен, жаңа, тынықмұхиттық өркениетке ауысу үрдісін басқару міндетін алу керек» [3].

XXI ғасыр - мәдениеттің саясаттан, адами рухтың күшінің қару күшінен жеңген кезі болып табылады, сондықтан, бұл жағдайда түрлі мәдениеттердің диалогы шындыққа жанасады. Себебі, мәдениет адамзаттық бейбіт іс-әрекеті шеңберіне кіреді, ал конструктивті мәдени алмасу ең бірінші адамдардың мәдени ерекшеліктеріне пыдамды болуын қажет етеді. Мәдени теңдік пен басқа мәдениеттердің тарихи миссиясын айта кете, Икэда «Азия мен Тынық мұхитының мәдени-тарихи маңызы – билік пен қару арқылы реттеу енді, мәдениет пен адамгершілік арқылы

реттелуінде» деген мәселеге көңіл аударады. Алайда, бұл тұрғыда жана ғасырда қандай мәдениет басым болады және билейді деген сұрақ туады. Оқиғалардың логикасы мен ойлау мен толғанулардың нәтижесінде Д. Икеда бұл рөлге, өзіне синтоизм, конфуцийшілдік пен буддизм қағидаларын сіңірген жапон мәдениетін қояды [4].

Жапония өзінің тыныш және бейбіт құралдар арқылы экспанциясын бастап та кеткен. Және бұл құрал, әрине, ең сәтті құралы – мәдениет болып табылады. Себебі, ең қу және қауіпті бақылау – ол мәдениет түріндегі бақылау. Осылай, Жапония әлемге өзінің көзқарастары мен мәдени және идеологиялық құндылықтарын тарата бастайды.

Сондықтан, мәдени оқшаулану ашықтыққа жол беруі керек. Бірақ, тек қана белгілі бір көзқарас өзі жалғыз бұл жұмысты атқара алмайды, ол үшін нақты бір құрал қажет. Сол үшін, қазір тұлғалықтың жаңа типті моделі қажет. Ол ұлттық қайшылықтарды жойып, ерекше ойлау қабілеті бар, тәуекелге бара алатын тұлға болуы керек. Осындай адамдардың прототипі тарихта бар – Мэйдзи кезеңіндегі модернизацияны жүргізген тұлғалар болып табылады. Динамикалық, энергияға толы, жапондықтарға жат моральдік-этикалық нормаларды қабылдай алатын, бөтен мәдениетке сіңісе алатын және ең бастысы жапондық құндылықтар жүйесін басқа халықтарға енгізе алатын, ерекше қайраткерлер – осы жаңа «интернационалдық», «әлемдік» жапондықтың бейнесі болуы керек. Осындай діни-мәдени фанатик жапондық Жапонияның мәдени экспансиясын, біріншіде тынық мұхиттық аймақта, кейін қалған аймақтарда жүзеге асыра алатын хақ.

Жалпы айтқанда, Жапония мен оның ықпал ететін саласында, оның экспанцияға бағытталған діни фанатизм дәстүрі жапон мәдениеті артында жасырылып қалады. Бірақ, бұл жана үрдіске қарсы шығатын жана каналдардың пайда болуы да әбден мүмкін.

Әдебиеттер:

1. Гршипева Л.Д. Формирование японской национальной культуры. -М., 1986. 5-б
2. Дж. Б. Сэнсом. Япония. Краткая история культуры. - СПб.: Изд-во «Евразия», 1999. 30-б.
3. Дайсаку Икеда. Верить в человека. - СПб.: Петербургское востоковедение, 2004.
4. Навлицкая Г.Б., Сирщып И.М. История Японии. М., 1988.

О ВОСПИТАНИИ И УСТОЙЧИВОЙ СИСТЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКИХ НОРМ И ПРИНЦИПОВ

(Эссе)

Технократическое воспитание, прививаемое в современном Казахстане, создает потенциальную основу для конфликта в умах каждого казахстанца. Она обусловлена личной нерешенной позицией государства к проблемам воспитания в условиях рыночных отношений и глобального изменения климата. Технократы одержимы идеей создания “функционального человека”, который смог бы примерять успешно на себя роли гражданина, семьянина и патриота своей страны. Польза для общества и государства объявляется главной целью всех действий индивида. Успешный и спроектированный результат человека в отношении окружающим его людям является конечной целью личности.

Конечно, такая система воспитания возвращает в человеке чувство социальной ответственности и любовь к отечеству. Желание государства занять в сознании своих граждан особое место не может быть осуждено. Но со временем человек, живущий в условиях больших и малых городов начал осознавать, что он должен быть полезным не только для общества, но и для окружающей среды.

Культура Казахстана уникальна по-своему содержанию. Путем многочисленных экономических, политических и социальных трансформаций на данный момент можно говорить о попытке создания единой казахстанской культуры и менталитета построенного на уважении религиозных и этнических чувств граждан при условии соблюдения этических норм человека в нашем обществе.

Нами сделана попытка проанализировать процесс воспитания эстетико-социальных норм у человека современного японского общества и возможность адаптации некоторых методов воспитания морали для условий казахстанского социума.

Начиная с 26 января 1992 г., Япония и Казахстан успешно взаимодействуют в сферах экономики и безопасности. Практический результат взаимоотношений между нашими государствами увидели многие казахстанцы. Строительство моста через реку Иртыш в г. Семипалатинске, Развитие мощностей ж/д транспорта (модернизация ст. Дружба и системы водоснабжения и водоотведения г. Астаны), проект реконструкции дорожной сети в Западном Казахстане и проект по энергосбережению на Уральской ТЭЦ, разработка шельфа казахстанского сектора Каспийского моря. Проекты, реализуемые японскими компаниями, показывают свое особое отношение Японии к нашей республике. Оно

выражается в желании помочь Казахстану в содействии с японскими технологиями, встать на путь устойчивого развития без вмешательства Японии во внутреннюю политику страны. Конечным результатом данного взаимодействия будет служить прогрессивный рост человеческого и государственного капитала за счет внутренних сил.

Именно понимание важности внутренних сил помогло Японии стать не только экономической державой, технологии которой послужили развитию всего человечества, но также и помогло Японии успешно соединить традиции с требованиями современной жизни.

Казахстанцы достаточно хорошо знакомы с японской культурой, элементы которой довольно популярны среди нашего общества. Моральные устои в Японии часто удивляют своей почтительностью и уважением к людям и природе. Но ведь для нас такое отношение не ново. До установления советской власти народы СССР могли более успешно сохранять свою культурную автономность и возможность жить согласно своим традициям. Социальное и культурное уравнивание проводимое советами смогло убрать из жизни большое количество норм поведения отвечающих нормам национальных традиций. После получения независимости казахстанцы смогли победить экономическую и политическую нестабильность. Однако найти свою культурную идентичность смогли не многие. До сих пор мы находимся в процессе осознания того, какая из культур нам ближе - азиатская или европейская.

Япония привлекательна по многим параметрам. Вспомним, после того, как Япония открыла свои двери всему миру, она испытала культурное давление со всего мира. После второй мировой войны японцы вынуждены были очень быстро поменять свой быт, отношение к себе, к внешнему миру. В этом смысле познавателен опыт того, как японцы смогли в короткие сроки перестроить свою ментальность, отношение к жизни и сформировать нечто новое, что мы называем японским чудом (не в плане технологического прогресса, а переустройства личности). Так, неподобающее поведение в рамках семьи жестко порицается ближним окружением. Несоблюдение общепризнанных обычаев, игнорирование чувств соседей или односельчан грозят отчуждением. Так Министерство просвещения Японии создало ряд инструкций по этико-эстетическому воспитанию правила, которых реализуются до сих пор. Данная программа разделена на три группы из двадцати восьми тем.

Один из принципов японского воспитания – коллективизм /или корпоративизм. На примере японского корпоративизма можно понять, что не должно быть интересов одного человека или малой группы. Действия направлены на благо всем с пониманием того, что мы едины.

Другая группа принципов японского воспитания – «Общее великое дело». Каждый человек должен быть патриотом своего государства и все его действия должны быть направлены не только на удовлетворение своих потребностей, но потребностей страны. Принцип “общего дела” в Японии

характеризуется в тандеме народной помощи государства с ответным ответом государства к народу в одном временном отрезке. Мыслить сообща в Японии не представляет собой потерю индивидуальности человека. Личностные и общественные ориентиры японского общества тесно взаимосвязаны. Желание сотрудничать друг с другом является похвальным и уважаемым.

Третья группа выражается словами "традиция обязывает". Многонациональный Казахстан для устойчивого развития своего человеческого капитала должен путем тесной работы с ассамблеей народов Казахстана и культурных центров создать единые национальные ориентиры. Именно последняя группа моральных правил показывает целостность страны.

В этих трех группах принципов этико-эстетического воспитания таится секрет японского общества. Это внутренняя сила, которую мы производим сами и которая служит для нас путеводной звездой. Самым главным богатством страны является его народ, который служит источником государственной власти. Поэтому мягкая сила нашей страны должна направляться не только за её границы, но и фокусироваться на своем обществе.

Устойчивое развитие это процесс, который затрагивает все стороны жизни государства и общества. Его можно разделять на множество аспектов, и утверждать, что лишь только один или два из них являются приоритетными. Но все исследователи этого процесса согласны в том, что главным объектом и субъектом этого процесса является человек и общество. Поэтому именно эти два участника данного процесса определяют его ход и конечный результат.

Айгүл Әбдезова

Халықаралық қатынастар факультеті

2 курс бакалавриат

Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

ЖАПОН ДӘСТҮРЛІ МӘДЕНИЕТІНІҢ ӨМІРШЕНДІГІ

Жапон халқының мәдениеті шығыс халықтарының мәдениеті мен тарихының бірден бір көрінісі деуге болады. Жапондықтар ежелден өзіндік дәстүрлерімен, өнерімен, тәрбиесімен ерекшеленген халық болып табылады. Бірнеше ғасыр бойы Жапония сыртқы әлемнен оқшауланып, өзінің жеке саясатын жүргізді. Жапония бүгінде төл мәдениетін берік сақтаған мемлекет. Кейбір ғалымдар бұның нәтижесі сол байырғы оқшаулану деп түсіндіреді. Дегенмен де жапондықтар табиғатты дәстүрлерді сақтауға берік екенін айта кеткен жөн.

Ендігі кезекте осы дәстүрлерге тоқтала кетсем. Әлемге әйгілі Жапония дәстүрлері: шай салтанаты, самурайлар, көне жапон театры, діни дәстүрлер,

той салтанаты және ең бастысы тұлғаны тәрбиелеудің өзіндік салт-дәстүрлері.

Шай салтанаты - жапондықтардың әр нәрсені байыштылықпен, сабырлылықпен жасайтын, байсалды халық екендігін көрсететін мәдениет болып табылады. Шай салтанаты алғашында буддист монахтардың медитация тәжірибесі ретінде қолданылып, кейіннен бүкіл Жапония мәдениетінің ажырамас элементі болып қалыптасып қалды. Жапонияға шай орта ғасырларда құрлықтан әкелінген, сол кезден бері шай ішу салтанаты бірнеше өзгерістермен толықтырылған.

Шайды ежелде тек ер адамдар дайындайтын болған. Әдетте шай ішетін кеселер саны бесеуден аспағаны жөн. Шаймен бірге дастарханға тәтті де әкелінеді. Бірақ бұл тек сән үшін деп айтсақ та болады. Үй иесі шайды қонаққа ұсынғанда аса бір құрметпен ұсынып, рахметін айтады. Ал қонақтар шайды ішер кезде жанындағылардан рұқсат сұрауы да ғажап емес. Аталған процедуралардың барлығы асықпай, байыштылықпен жасалады. Салтанаттың бар мәні де осында.

Той салтанаты—жапондықтардың тағы да бір ескі дәстүрлерінің бірі. Той жасау, неке қию салтанаттары әдетте діни жағынан көптүрлі де болуы мүмкін. Көп жапондықтар синтоистік жолмен неке қияды. Кейбіреулері будда дәстүрлерімен, кейде тіпті христиандық жолмен де той жасайтындар да бар. Жапондықтар дәстүрлерге бейім халық. Олар бірнеше діндер үйлесімінде той салтанаттарын өткізе береді. Тойға сыйлық ретінде жас жұбайларға ақша сыйланады. Той кезінде жас жұбайлар бірнеше той киімдерін киюді әдетке айналдырған. Бұл діндер тоғысуына байланысты.

Жапондықтардан бала мен тұлға тәрбиелеу мәдениетін үйренген жөн. Олардың адамды өмірге бейімдеу, тәрбиелеу жолдары өзгеше. Олар баланы бес жасқа келгенше патшандай көр, бестен он беске дейін құлдай жұмса, ал он бес жастан кейін өзіңнің теңіңдей көр дейді екен. Бұл сөздің мәні мынада: бес жасқа дейін патшандай көр дегені, баланды еркелет, жолынан қақпа, айтқанынан тайдырма дегені екен. Бестен он беске дейін құлдай жұмса дегені, баланы еңбекке баулы, бұл адамның ең белсенді шағы, яғни жұмыс істеп үйрету, жауаптылық қасиетін ояту. Он бестен кейін өзіңмен тең ұста дегені, мінезі қалыптасып, еңбекке баулыған адамды ендігі кезекте өзіңдей көр, яғни үлкен адамдарша сөйлес дегенді білдіреді. Кейбір жапондық ғалымдар баланы үш жасқа дейін тәрбиелеу керек деген пікірді ұстанады. Әйгілі «Сони» фирмасының негізін салушы Масару Ибука осы пікірді қолдаушы. Ол Жапониядағы «Таланттарды оқыту» ұйымы мен «Үштен кейін кеш» кітабының авторы. Оның ойынша адам бойында үш жасқа дейін мінез нышандары қалыптасады. Сол үшін баланы үш жасқа дейін тәрбиелеп үлгеру керек дейді.

Осыдан шығатын қорытынды жапондықтар ескі дәстүр мен жаңа дәстүрді, өз мәдениеті мен өзге мәдениетті үйлестіріп, бітістіретін және осылардың барлығын өз мәдениетінде қолдана алатын халық болып табылады.

ЖАПОНИЯНЫҢ ҒЫЛЫМИ ЖЕТІСТІКТЕРІ

Ғылым мен білім адамзат өркениеті тарихында қоғамның алға басуы үшін қызмет етумен келеді. Қазіргі заманғы ғылым өндіріс пен қызмет көрсету салаларына күрделі техника мен технологияларды енгізу арқылы оларда ғылымды көп қажет ететін мүлде жаңа салалардың дамуына негіз болуда.

Батыс елдері өзінің қалыптасуының алғашқы кезеңінде өзге елдердің көпжылдық тәжірибесі мен білімін пайдалана отырып, білім мен ғылымды дамытуда жоғары жетістіктерге жетті. Осылайша, алған білімін тәжірибеде қолдана отырып, олар қоғамдық прогресске жету үшін мақсатты жұмыс жүргізді. Батыс тәжірибесі мен қоғамды дамытуда ғылымды қолданудың жарқын мысалы Жапония болып табылады. XIX ғасырда батыс елдерінің ғылыми жетістіктері мен тәжірибесін оқып білу негізінде XX ғасырда Жапонияда әрі қарай әлеуметтік – экономикалық дамуына алғышарттар жасалынды.

Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін Жапония құлдырау мен толықтай жойылу жағдайының алдында тұрды. Экономикалық жағынан 20 – 30 жылға кері кеткен болатын. Жапонияның саяси элитасы мен мемлекеттік қайраткерлері қиын сынақтардан өтіп, сол кезеңнің шынайы жағдайын түсіне отырып, қоғамдық прогресске жетудің негізгі жолдарын анықтады. Осы тұста олар өздерінің кешегі жауларына деген қатынастарын қайта саралап, жек көрушілік пен реніштерін ұмытып, қиын жағдайға қарамастан жаңару мен өркендеу жолын таңдады.

Шетелдік тәжірибені қолданудың алғашқы кезеңі 50 – жылдар болып табылады. Бұл кезеңде өнеркәсіп салалары дами бастады. 60 – жылдары жаңа техника негізінде өнеркәсіпті қайта жабдықтағаннан кейін шетелдік техникаларға деген импорт тағы да көтерілді. Сол кездегі Жапонияның ғылыми – техникалық зерттеулерінің жақсы нәтижелерінің арқасында жапондық және импорттық ғылыми – техникалық жетістіктердің ара – қатынасы өзгерді. Осылайша, 60 – жылдардың соңына қарай Жапония тек қана сатып алмай, сонымен қатар өзінің ғылыми – техникалық жетістіктерін экспорттай бастады. 60 – жылдардың соңы мен 70 – жылдардың басында жапондықтардың ұлттық өзіндік ерекшеліктеріне деген қызығушылықтары артты. Осы кезеңде алғашында «нихонрон» (Жапония туралы дискуссия), кейіннен «нихондзинрон» (жапондық туралы дискуссия) деп аталған дискуссиялар болды.

АҚШ-тың жойқын атом бомбалауын басынан кешкен ұлт қысқа уақыттың ішінде барлық адамзатты таң қалдыратын жетістіктерге жетті. Жапония қоғамдық өмірдің барлық салаларында жоғары даму сатысына қол

жеткізді: адам потенциалының өсуі, өнеркәсіптің жаңа салаларын құру, өнеркәсіптік өндірістің көтерілуі, жаңа жоғарытехнологиялық салаларды құру мен әлемнің барлық елдеріне экспорттың бірден көтерілуі.

Жапонияның жетістіктеріне екі фактор әсер етті: біріншісі елдің саяси элитасы мен мемлекеттік қайраткерлері өткен тарихынан сабақ ала біліп, бейбіт өркендеу жолын таңдауы; екіншісі келесі кезеңде білім мен тәжірибені, ғылым мен білімді өмірдің барлық салаларында енгізіп дамытуы.

«Жапонияның ұлы кереметі» өзге Азия мемлекеттеріне үлгі болды. Бұл мемлекеттер Жапонияның «даму формуласын» пайдалана отырып, дәстүрлі шығыс қоғамында әлеуметтік инженерия тәсілдерін қолданды, ағарту жүйесінің дамуына аса көңіл бөлді, жоғарытехнологиялық өнеркәсіпте жоғары деңгейге жете алды.

Бірнеше онжылдық бұрын байлықтың көзі шикізат қорының, жұмыс күшінің және өнеркәсіп құралдарының болуы деп есептелінді. Қазіргі таңда жоғары білімді, жоғары технологиялар сферасында дағдылары бар кадрлардың болуы аса маңызға ие. Азияның жаңа индустриалды елдері адам потенциалының дамуы, әсіресе орта және кәсіби білімді дамыту үшін ғана алғышарттар жасап қана қоймай, сонымен қатар инженерлік ғылымдарды және өзге де техникалық дисциплиналарды, кадрлар дайындауда дамытуға көптеген қаражат жұмсады.

Ғылымның дамуы қоғамның дамуымен тығыз байланысты және ғылымның дамуы қоғам дамуының негізгі көрсеткіштері болып табылады.

Кейбір деректерге сүйенсек, зерттеулердің 80% АҚШ, Канада, Германия, Жапония, Ұлыбритания, Италия, Голландия және Швейцарияда жүргізіледі. Жапон ғалымдары әлемнің көптеген мемлекеттерінде ғылыми жұмыстармен айналысады. Жапония зерттеу жұмыстарына 1960 жылы 184 млрд. иен, 1970 жылы 1195 млрд. иен, 1980 жылы 4633,3 млрд. иен, 1990 жылы 12089,8 млрд. иен жұмсаған, ал 2002 жылы зерттеу жұмыстарына бөлінетін қаражат жалпы ішкі өнімнің 3,38% құраған. Соған сәйкес ғалымдар саны 1960 жылы 82 мың болса, 2003 жылы 757 мыңға дейін өскен.

Жеке елдің ғылыми-техникалық күші сол салада жұмыс істейтіндер санымен, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуге бөлінетін қаржының көлемімен және бұл жұмыстардың тиімді ұйымдастырылуымен анықталады. Ғылым мен техника саласында жұмыс істейтіндер саны жөнінен дүниежүзінде экономикалық даму деңгейі жоғары елдер (АҚШ, Жапония және Германия) жетекші орын алуда. Соған сәйкес дамыған елдерде ғылымға "маманданған" қалалар пайда болды (Цукуба (Жапония) – 52 ғылыми – зерттеу мекемелері мен университеттер бар, София (Болгария) – 49, Рейли (АҚШ) – 40, Иль-де-Франс (Франция) – 21, Новосибирск (Ресей) – 21).

Жапония – жоғары технология, биомедицина және робототехника сияқты ғылыми зерттеулер саласында жетекші елдердің бірі. Ғылымға жұмсалатын қаржы бойынша әлемде 3 орынға ие. Зерттеу жұмыстарына 700

мыңға жуық ғалымдар қатысуда. Роботтар жасау мен қолдану бойынша бірінші орында. Көріп отырғанымыздай Жапонияның ғылыми потенциалы өте жоғары және әлемдік ғылымда салмақты үлесі бар. Жапонияның мұндай жетістіктерге осындай қысқа уақыттың ішінде жетуі тамсанатын жағдай, сондықтан біз еліміздің даму жолында Жапонияның тәжірибесінен үлгі алуымызға болады.

Әйгерім Мамбетали

Халықаралық қатынастар факультеті

2 курс бакалавриат

Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

ЖАПОНИЯДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ШЕШІМДЕРІН ҚАБЫЛДАУДЫҢ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Мемлекеттік шешімдер кез-келген мемлекеттің қызметінде маңызды орынды алады. Мемлекеттік шешімдер бұл мемлекеттің мақсатын көрсететін шаралардың бірі. Шешім қабылдағанда мемлекет өз тұрғындарының мүддесін қарастыру керек. Мемлекеттің басты байлығы бұл – халық. Мемлекеттік шешімдердің барлығы сол халықтың мұқтаждықтарын, мүддесін қарастыру үшін шығарылуы керек.

«Жапониядағы мемлекеттік басқару шешімдерін қабылдаудың технологияларын талдау» деп таңдағанымның себебі, әлемдегі екінші экономикалық держава болып табылатын Жапония мемлекетінің мемлекеттік шешімдерін қабылдауы мен оларды қабылдайтын органдардың, аппараттарының ерекшеліктеріне, жүйесіне талдау жасау болды. Жапония бүкіл әлемді өзінің аз уақытта ғана экономикалық қарқында дамуының тенденциясымен таң қалдырып келеді. Осындай экономикалық жүйені мемлекеттік басқару аппараты реттеу ерекшеліктері және мемлекеттік шешімдерді қабылдайтын органдардың құрылымын қарастыру болды.

Жапония өзінің басқару формасы бойынша конституциялық монархия болып табылады. Жапония конституциясы әлемдегі ең тұрақты конституциялардың қатарында. Ол қабылданған уақытынан бастап, әлі күнге дейін бір де бір рет өзгертілмеген. Жапония мемлекетінде монархтың рөлі символ ретінде қалыптасып отыр. Жаңадан қабылданған конституция мемлекеттік құрылымда монархтың рөлін толығымен өзгертті. «Қасиетті және қолтигізбес» тұлғадан ол «мемлекеттілік және ұлт бірлігі символына» айналды. Бірақ та, конституцияда императорлық биліктің құрылуы туралы көрсетілмеген, сондықтан дәстүр бойынша императорлық билік әкеден балаға беріліп отырады.

Конституцияны негізге алған мемлекеттік басқаруда мемлекеттік шешімдердің барлығы да конституцияға негізделеді. Жапонияда заң шығарушы орган болып Парламент саналады. Ол екі палатадан тұрады:

өкілдер палатасы (4 жылға сайланатын 480 депутат) және кеңесшілер палатасы (6 жылға сайланатын 252 депутат). Екі палатаға да сайлау тікелей сайлау арқылы жүргізіледі, сайлауға жасы 20-ға толған елдің азаматтары дауыс бере алады. Өкілдер палатасына жасы 25-ке толған азаматтар сайлана алады, ал кеңесшілер палатасына – 30 жас.

Жапония парламентінде өкілдер палатасы – кіші палата, кеңесшілер палатасы – жоғарғы палата болып танылады. Парламенттің құрылу тәртібі конституцияға негізделеді және 1950 жылғы жария қоғамның өкілдерін сайлау туралы заңмен реттеледі. Атқарушы орган – Жапония Үкіметі. Оны премьер-министр басқарады. Бұл уәкілеттілікті парламенттің ұсынуымен император тағайындайды. 2010 жылдың 4-ші шілдесінен бастап премьер-министр – Наото Кан. Мемлекеттік биліктің тиімділігін арттыру үшін жергілікті жерлерде өзіндік функциялары белгіленген жергілікті атқарушы органдар қызмет етеді.

Жапония мемлекетінде осы басқару жүйесінен басқа жергілікті басқару жүйелері де қарастырылған. Елде екі звенолы иерархиялық аймақтық-административті басқару жүйесі құрылған: жоғарғы звено – префектуралар, төменгілер – муниципалитеттер (қалалар, аудандар, ауылдар). Елде 47 префектура, ерекше префектураға белгіленген 3 қала (Токио, Осака, Киота) бар, ал Хоккайдо аралы аймақтық провинция болып танылады. Осы бөлімде және де Жапонияның мемлекеттік басқару тәжірибесін Қазақстан басқару жүйесімен салыстыру, ұқсас жақтарын қарастыру, тәжірибелік ұстанымдарын қолдану сұрақтары да қарастырылады. Қазақстандағы нарықтық экономика мен әкімшілік реформаны жүргізу жағдайында, экономиканың басты элементі – бәсеке мен бәсекелестік - тек қана әлемдік, өңірлік нарық пен шикізат көздері үшін жанжал мен күрес емес, сондай-ақ, әлемдік тәжірибе көрсеткендей, қалай болғанда да, бәсекеге түсіп отырған қарсылас субъектіні жою үшін болатын қатал күрес екендігін әрдайым есте сақтауымыз керек. Бұл күрес өндірістер мен кәсіпорындар арасында ғана емес, мемлекеттердің арасында да жүріп отырады.

Жапония экономикалық «таңғажайыбын» зерттеушілер Шығыс елінің өнеркәсіп яғни индустриялық саясатының басты төрт кезеңін атап көрсетуде. Яғни, мемлекеттік басқару жүйесі сапасының жоғары болуы – басты төрт элементтің оптималды деңгейі, ол элементтер: ұйымдастырушылық құрылымы; коммуникация мен өзара байланыстың барлық жүйесі; пайдаланылған ақпараттар; жан-жақты дайындалған басқару кадрлары. Осы сынды кеңестерді Жапония мемлекетінен алу арқылы өзіміздің егемен мемлекетімізге септігімізді тигіземіз.

ҚАЗІРГІ КЕЗДЕ ЖАПОНИЯДАҒЫ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ РЕФОРМА МӘСЕЛЕСІ

Жапония конституциялық монархия. Оның конституциясы елу жылға жуық уақытты қамтиды. Сонымен қатар қазіргі таңдағы 178 конституциялардың ішінен ағалығы жағынан 15-ші орында. Әр түрлі пікірлердің болғанына қарамастан әлемдегі көптеген елдердің конституциялары жиі-жиі өзгеріске ұшырап тұруда. Көшбасшы ретінде Норвегия алға шығады, себебі конституцияларында 139 рет өзгертулер мен толықтырулар енгізілді, сонымен қоса Швейцария конституциясын 132 рет, Германия конституциясын 46 рет өзгертті.

Алайда Жапониядағы конституциялық дебаттар өзіне үлкен көңіл аударуды талап етеді. Оған Жапониядағы ішкі терең жағдайлар тікелей әсер етуде. 1999 жылы жазда Жапония парламенті Парламент туралы заңына өзгертулер енгізді. Осы өзгертулерге сәйкес Парламенттің екі палатасында – кеңесшілер палатасы (жоғары), өкілдер палатасы (төменгі) – «Жапония конституциясын кең және жан-жақты зерттеу өткізу» мақсатында арнайы зерттеу комитеттерін құру керек еді. Парламенттің осы шешімін орындау мақсатында 2000 жылы 16 қаңтарда Жапон парламентінің Кеңесшілер палатасының Конституцияны зерттеу бойынша Кеңесі (кэмпэй тесакай) өзінің алғашқы жиналысын ашты, ал 17 қаңтарда өз жұмысына Өкілдер палатасы кірісті.

Конституцияны зерттеу бойынша парламенттік кеңес қазіргі кездегі қызмет ететін басты заңын зерттеу бойынша кең ресми форум болу үстінде тұр. Олар бес жыл аралығында жұмыс істеп, талқылау нәтижесінде екі үш жылдан кейін аралық баяндама және бес жылдан соң қорытынды баяндама жасайды деген болжам бар. Олардың жұмыстары ашық түрде өту керек, олар туралы ақпарат қоғамға жария етіледі. Парламенттің басқа комитеттері секілді Конституцияны зерттеу бойынша кеңестер министрлер кабинеті мүшелерін тыңдауға құқықтары бар, сонымен қатар мамандарды олар қызығатын мәселе бойынша шақыруға, ашық тыңдаулар жүргізуге толық құқықтары бар. Кеңестердің мәртебелерінің тұрақты Парламент комитеттерінен ең басты ерекшелігі, заң шығару бастамасына байланысты құқықтарының болмауы. Олар дайындаған құжаттар Парламент қарауына заң ретінде енгізілмейді. Осы оқиғаның жоғары лауазымға ие болғанын дәлелдейтін бір себебі, барлық партиялар тез арада арнайы топтар құрды. Бұл топтар осы парламенттік кеңестерде өздерінің өкілдерін жұмыспен қамтамасыз етеді.

ЛДП мен Комэйтода Нобуюки Ханаси мен Акихиро Отаны басқаруымен «Конституцияны зерттеу бойынша кеңестер» (кэмпо тесакай)

құрылды. Олар өз жиналыстарын аптасына бір рет жүргізеді. ЛП-да Конституция мәселелерін зерттеу бойынша комитет (“кэмпо-мондай-кэнкюкай”) құрылды. Оны Тикагэ Оги басқарады. Жапония компартиялары Конституцияны қайта қарастыруға қарсы пікірде болғандықтан, тіпті комитеттерін де құрмады. Конституцияны өзгерту керек деген сөздер шыққаннан кейін 1999 жылдың шілдесінен бастап белсенді пікірталастар басталды, тіпті бұқаралық ақпарат құралдары қосылды. Алдыңғы қатарлы үнқағаздар қолдаймыз және қолдамаймыз дейтін екі бағытқа бөлінді. Ел ішінде беделі бар “Иомиури симбун” мен “Санкэй симбун” секілді үнқағаздар Конституцияны қайта қарастыруға қосылып қана қоймай, тіпті өздерінің жеке жобаларын ұсынды. Сонымен 1999 – 2000 аралығында Конституцияны реформалау мәселесі Жапон қоғамының яғни саясаткерлерінің, заңгерлерінің, миллиондаған қарапайым азаматтарының басты назары болды.

Қазіргі таңдағы Жапония Конституциясы 1946 жылы 24 тамызда парламентпен қабылданып, өз күшіне 1947 жылы 3 мамырда енді. Ол кезде Жапония әлі де АҚШ әскерінің қол астында болып, американдық әкімшілікпен басқарылатын. Жаңа Конституция жөнінде жапон қоғамының пікірлері әр түрлі болды. Бұл Конституцияның тарихи маңызын бағалау үшін алдымен оның алдындағы 1889 жылғы Конституцияны еске түсіру керек. 1889 жылғы Конституция немесе мэйдзи Конституциясы 1868 жылғы шектелген жоғарғы буржуазиялық төңкерістің нәтижесі болып, барлық өмір салаларында феодалдық қалдықтарды сақтап қалды.

1947 жылғы Конституцияның қабылдануы Жапонияда буржуазиялық демократиялық төңкерістің орнағанын көрсетті. Яғни, әскери феодалдық капитализмнен нарықтық экономика мен либералдық саясатта негізделген экстенсивті капитализм моделіне өткендігін білдіреді. Жаңа конституцияның мэйдзи конституциясынан айырмашылығы үш ұстанымға негізделеді: халық егемендігін, адам құқығын және сыртқы саясат негізі ретінде пацифизмді жариялады. Ол халыққа егемендік беріп: «Император мемлекет бейнесі және халық бірлігі болып табылады, оның мәртебесі халық қалауымен айқындалады». (1бап). Формальды түрде Жапония конституциялық монархия, бірақ монарх заңның қабылдануы мен орындалуына ықпал ете алмайды. Ал консерваторлар болса император рөлін заңды және идеологиялық түрде көтергісі келеді. Алайда олардың күштері тек идеологиялық арнада жатыр. Олардың басты мақсаттары жапон монархиялық институтының беделін күшейту арқылы қоғамдық пікірді қалыптастыру болып табылады. «Иомиури симбун» үнқағазының жүргізген сауалнамасы бойынша 1998 жылы Парламентте 431 сұралған депутаттар ішінен императорға билік құзырын беруге тек 5 депутат келісті, яғни 1% ғана. Нәтижесінде мэйдзи конституциясы қайта орнайды деген болжам дәлелденген жоқ.

Жапонияның саяси элитасы арасында дау-дамай туғызып отырған Конституцияның даулы тармақтары туралы айта келе, олардың неғұрлым

өзектілерін бөліп көрсетуге болады. Көпшілік айтыс-тартыс бірінші кезекте Конституцияның «бейбіт» бабына орай туындап отыр, оған сәйкес жапон халқы «ұлттың егеменді құқығы ретіндегі соғыстан, сондай-ақ халықаралық дауларды шешу құралы ретінде қатер төндіру мен қарулы күш қолданудан» «өмір бақиға» бас тартады.

Одан әрі Жапонияда «ешқашанда болашақта құрлық, теңіз және әскери-әуе күштері, сондай-ақ басқа да соғыс құралдары құрылмайтыны», елдің «соғыс жүргізу құқығы» бары танылмайтыны жөнінде айтылады. ЛДП-ның осы бапқа өзгеріс енгізу жөніндегі ұдайы әрекеттері ЖКП және Жапонияның Социалистік партиясы (ЖСП) түріндегі парламенттік оппозиция тарапынан қарсылыққа кездесіп келеді. Елді демилитаризациялау мен демократияландыру кезеңінде қабылданған осы бап бірнеше жыл өтпей-ақ елдің ішінде ғана емес, одан тысқары жерлерде де наразылық туғыза бастады. «Қырғи-қабақ соғыстың» басталуына байланысты АҚШ Жапонияны экономикалық тұрғыдағы одақтас ретінде ғана емес, әскери-саяси одақтас ретінде де көргісі келіп, елде толыққанды армия құру мүмкіндігін құр жібермеуге тырысты. 90-шы жылдары халықаралық жағдайдың күрт өзгеруіне орай 9 бапты қайта қарауды қолдайтындар аз қалуы Жапонияны армия құруға және БҰҰ-ның бітімгершілік миссияларына қатысуға құқығы бар қатардағы «қарапайым» мемлекет ету қажеттігімен дәлелдей бастады.

Экономикасы жөнінен әлемдегі екінші орындағы держава бітімгершілік және гуманитарлық сипаттағы халықаралық операцияларға ресми түрде қатысумен ғана шектелгісі келмейді. Жалпы Жапониядағы конституцияны реформалау жөніндегі сөз тек болжам болып келеді. Реформаны қолдаушылар тек 50%-дан сәл асатын дауысқа ие, алайда олар үштен екі бөлікке ие болу керек.

Парламент жанында құрылған конституцияны зерттеу бойынша кеңестер өз жұмыстарының нәтижелерін тек бес жылдан кейін көрсетеді.

Алайда олардың баяндамалары позитивті тұрғыда болса да Конституцияны реформалау қиынға соғып отыр. Себебі ұлттық кеңестер заң билігіне ие емес. Алдағы пікірталастар сөз жоқ көптеген өзгерістер алып келеді. Ең алдымен Жапон халқы өздерін терең түсінеді, осы пікірталастардағы сұрақтар мен шешімдер үлкен ғылыми және саяси қызығушылықты тек Жапонияда емес, сонымен қоса бүкіл әлемде арттырады.

ЖАПОНИЯ САЯСИ ПАРТИЯЛАРЫНЫҢ БИЛІКТЕГІ ҮЛЕСІНЕ САЛЫСТЫРМАЛЫ САРАПТАМА

XXI ғасырдың басындағы кезеңде Жапонияның саяси өмірінде 6 саяси партия маңызды орынға ие болып отыр. Олар: Жапон Либерал-демократиялық партиясы, Демократиялық партия, Комэйто, Либералдық партия, Жапон Социал-демократиялық және Коммунистік партиялары.

ЛДП 1955 жылы 15 қарашада екі оппозициялық партиялардың қосылуының нәтижесінде құрылған болатын. Олар сол кездегі Жапон социалистік партиясына бір фронт болып қарсы шыққан Жапония Либералдық және Жапония Демократиялық партиялары болатын. Сол уақытта жаңадан құрылған партия сайлауда жеңіске жетіп, үкіметті құрайды. Алдағы уақытта аталынып отырған партия Жапонияның жетекші партияларының біріне айналды.

1955 жылдан бастап партия ешқандай ауыстырылымсыз елдегі басқарушы партия болып келді, алайда 1993 жылы тамызда 9 ай көлеміне өз билігін жеті партияның өкілдерінен тұратын коалициялы үкіметке берді. Ал 1994-1996 жылдары социалистермен коалицияны құрады. 1996-2009 жылдар аралығында қайтадан кіші партиялардың қолдауы арқылы көсбасшы позициясын иеленді. Сонымен қатар 2009 жылғы парламент сайлауында оппозицияға өткен болатын.

Демократиялық партияға тоқталатын болсақ, ол 1998 жылы бірнеше оппозициялық партиялардың қосылуы арқылы құрылған саяси партия болып табылады. 2009 жылғы сайлаудан кейін Демократиялық партия өкілдер палатасында, сондай-ақ кеңесшілер палатасында да көптеген орынға ие болды. Соның нәтижесінде көп уақыттан бері басқарып келе жатқан ЛДП Демократиялық партияға кабинет құрауына жол беруге мәжбүр болды. 2009 жылы 16 қыркүйекте партия төрағасы Юкно Хатояма Жапония үкіметін құрды. Бірпартиялы кабинет құру үшін жеткілікті дауысқа ие болып отырса да Демократиялық партия айтарлықтай кіші партиялармен, Социал-демократиялық және Жаңа халықтық партиямен коалициялық келісімге келуге бел бұды. 2010 жылғы 11 шілдедегі сайлаудың нәтижесінде кеңесшілер Палатасындағы өкілдігі 106 орынға дейін азайған болатын.

Комэйто жапоншадан аударғанда Нағыз саясат партиясы деген мағынаны білдіреді. Ол соқа Гаккай деп аталатын буддистік ұйыммен құрылған оңды центристік Жапонияның саяси партиясы болып табылады. Қазіргі күнгі Комэйто партиясы 1998 жылы бұрынғы Комэйто партиясы және Жаңа әлем партияларының қосылуы арқылы құрылған болатын. Комэйто партиясының негізгі лозунғы « Адамдардың игілігі – партияның

мақсаты» болды. Бұл мақсатқа партия халыққа қамқорлық жасау арқылы немесе ортақ сыйластық арқылы қол жеткізуде.

Партияның негізгі мәселелері мыналар болып табылды: биліктің децентрализациясы, бюрократиямен күрес, қаржылық ағымның айқындығын жоғарылату сондай-ақ жеке секторлардың ролін күшейту арқылы префектуралардың автономиясын кеңейту. Сыртқы саясатта партия пацифистік курсты ұстанады: ядролық қарудан бас тартуды және әскери конфликттерден қашуды талап етеді. Осылайша партия «өркениетті қоғам таңын» алып келуге үміттенуде.

2000 және 2001 жылдары өткен сайлаулар Комэйто үшін сәтті өткен болатын. Сонымен қатар 2003-2004 жылдағы парламенттік сайлауда да сайлаушылардың көп келуі және сайлаудың жақсы ұйымдастырылғанына байланысты біраз жетістіктерге жеткен болатын.

Алайда 2005 жылдың 27 шілдесінде партия лидері Жапония Демократиялық партиясымен қосылып оппозициялық коалиция құру мүмкіндігін айтқан болатын. Бұл жағдай егер де ЖДП өкілдер палатасында көп орынға ие болған кезде орын алатындығын айтқан болатын. 2005 жылы 8 тамызда премьер-министр Кондзуми төменгі палатаны таратады және жалпыға ортақ сайлаудың өткізілуін талап еткен болатын. Сол кезде Комэйто мен ЖДПның коалиция құру жоспары іске аспайды, себебі бұл кезекте ЛДП сайлауда жеңіп шыққан болатын.

2007 жылғы сайлауда Комэйто жоғарғы палатада 3 орнынан айрылған болатын және қазіргі уақытта бұл палатадағы азшылық болып табылады. 2009 жылы ЛДПмен бірге оппозицияға кеткен болатын. 2010 жылғы сайлаудың нәтижесінде партия кеңесшілер палатасындағы орнын 29 дан 19 орынға дейін азайтты. Өкілдер палатасында 21 депутат бар.

Социал-демократиялық партия - 1996 жылға дейін Жапония Социалистік партиясы болған. Бұл партия 1954 жылы құрылған, 1979 жылғы сайлаудың нәтижелері бойынша парламентте ірі фракцияны құраған болатын. 1947-1948 жылдары үкіметті басқарды, келесі кезектегі Хитоси Асиданың Кабинетіне де қатысқан болатын. 1984 жылы партияның сол қанаты бөлініп шығып, жұмысшы шаруалар партиясын құрған болатын (1951 жылы ЖСПға қайта келген болатын). 1951 және 1955 жылдар арасында оң ЖСПға және сол ЖСПға бөлініп кетеді. 1960 жылы қайта қосылғаннан кейін, партияның оң бөлігі бөлініп, демократиялық социализм Партиясын құрды. 1960-1980 жылдар аралығында партия Парламенттегі депутаттар саны бойынша екінші орынды иеленіп келді де, 1967-1979 жылдары Токио қаласында билікте болды. Қырғи-қабақ соғысы жылдарында Социалистік Интернационалда ең солшыл партиялардың бірі болып саналатын.

2009 жылдан бастап - Демократиялық партияның басқаруындағы басқарушы коалицияның кіші серіктесі болып келеді. 2010 жылғы 11 шілдеде өткен сайлаудың нәтижесінде кеңесшілер палатасындағы өкілдігі 5 орыннан 4ке азайған болатын. Ал өкілдер палатасында болса, ЖСДП 6 депутатқа ие.

Жапония коммунистік партиясы - 1922 жылы 15 шілдеде құрылған Жапонияның коммунистік партиясы болып табылады. Бұл партия депутат әйелдердің санының көп болғандығымен ерекшеленеді. Жастар ұйымы – Жапония жастарының демократиялық ұйымы. Негізгі органы – « Акахата» газеті. Әлемдегі басқармайтын саны өте көп ірі компартия болып табылады. 2008 жылғы мәліметтер бойынша 415 мың мүше

2007 жылы парламенттің жоғарғы палатасында 242ден 7 орынға ие болған. 2005 жылғы төменгі палата сайлауда 480нен 9 орынға ие болды. 2010 жылғы 11 шілдеде өткен сайлауда кеңесшілер палатасында оның өкілдігі азайды, 7 орыннан 6 орынға азайды. Ал өкілдер палатасында 9 орынды сақтап қалды. 2010 жылы қаңтарда ЖКПның XXV съезді өтті, ол партияның алдағы уақыттағы мәселелері жөнінде резолюция қабылдады.

Айнұр Сапобекова

Халықаралық қатынастар факультеті
2 курс бакалавриат
Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

ЖАПОНИЯНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАҒДАРЫСПЕН КҮРЕС ЖОЛДАРЫ

Қазіргі уақытта жаһандану үдерісі кең етек алған кезеңде әлемнің әрбір бөлігінің өз орны мен рөлі бар екендігі айқын көрінуде. Бұл өз кезегінде тығыз байланыстағы әлемнің қайсыбір саласында домино эффектісінің туу қауіпін тудырады, оған қарапайым мысал дүниежүзілік экономикалық дағдарыстар (1933, 1997, 2007 және т.б.). Бірақ жаһанданудың екінші жағы, ол мемлекеттердің бір – бірімен тығыз байланысына әкеліп, барлық салалардағы жетістіктермен және тәжірибелерімен алмасуға жол ашады. Бүгінгі күндегі қаржылық дағдарыстар уақытында экономикасы өзінің тұрақтылығымен, аласапыран қиыншылықтарға дұрыс жауап қайтара білуімен көзге түсетін мемлекеттердің бірі – Жапония болып табылады.

Тоқсаныншы жылдары орын алған сабын көпіршігі мен 1997 жылғы дағдарыстың нәтижелерімен күрес барысын екі шартты кезеңге бөлуге болады, яғни 1992 – 1997 және 1997 – 1999. Экономикалық үдерістің барлық қатысушылары – жекекәсіпкерлік сектор (акциялар мен басқа да активтердің эмитенттері ретінде де, қозғалмайтын мүлікті сатып алушылар мен акцияларды ұстаушылар рөлінде), ауылшаруашылық секторы (тұтынушы және жер участкілері мен акцияларды сатып алушы ретінде), үкімет (қаржылық – кредиттік саясатты қалыптастыруға жауапты органдары) – экономиканың гүлдеуі туралы ұстанымдарында қатты қателесті. Жапондық ВВП өсімі 1981- 1990 жылдар арасында паныайы есептегенде жылына 4,2% құрды. Бірақ барлығының да үміттерін ақтау үшін бұл өсім жоғарыда келтірілген көрсеткіштен 3 есе үлкен болуға тиісті болатын. Дәл осы жағдай 1989 жылы жапондық экономикада орын алды

[1].1997 жылы шілде айында Оңтүстік және Шығыс Азияда әлемдік экономикаға ірі соққы болған Азиялық қаржылық дағдарыс орын алды. 12 маусымда Жапония соңғы 23 жылда бірінші рет экономиканың төмендеуі туралы жариялады. 24 қыркүйек Токиолық фондтық биржа «Никкей» индексі соңғы 12 жылдағы ең төменгі белгісіне жетті. 24 қарашада жапондық компания Yamaichi Securities Co. банкроттыққа ұшырады. Бұл ел ішіндегі 1945 жылдан кейінгі ірі бизнестің бірінші банкроттыққа ұшырауы болды [2].

«Сабын көпіршігінің» әсерімен күрес кезінде 1992 – 1997 жылдары үкіметтің алдындағы басты мәселелер қатарына – «нашар қарыздардың» үлкен көлемі мен кредиттеу көлемінің төмендеуі болды. Осыған орай жасалған қадамдар арасында кредиттерді корпорациялармен сатып алынуын ұйымдастыру, инвестициялық компаниялардан – «дзюсэн» қарыздарды алып тастау (өйткені олардың инвестициялары көбінесе қозғалмайтын мүлікке бағытталған), банктерге өтемақы төлеу, рефинанстау бағдарламасының пайыздық ставкалары төмендетілді, кіші және орта бизнес кредиттері үшін мемлекеттік кепілдіктер берілді, банк саласына қатысты бірнеше заңдар қабылданды [3]. 1995 – 1997 жылдары Жапонияның қаржылық жүйесіне 30 трлн иен көлемінде көмек берілді. 1996 жылы елдің қаржылық жүйесін дерегуляция («Биг бэнг» реформасы) бастамасы дамытылды [4].

Бірақ қаржылық жүйені дамытуды үкімет 1997-1999 жылдары арасына қолға алды. Осы жылдар аралығындағы алғашқы үкіметтік қадамдар ретінде жеке инвесторлар мен тұтынушыларға өтемақы төлеу, пайда салығын төмендетуді атай аламыз, жұмыссыздықпен күрес аясында мемлекеттік инвестициялық және қоғамдық жұмыстармен қамтамасыз ету бағдарламалары кең етек жайды. Үкіметтік шаралар көбінесе фискальдық сипатта болды, олар тұтынуды қалпына келтіріп, өндірісті сол арқылы жандандыруды көздеді. 1996 – 1997 жылдары мемлекеттік шығындар мен инвестициялар көлемі төмендетілді, бірнеше салықтар төмендетілуі тоқтатылды.

1997 жылы экспорт салығы 3 пайыздан 5 – ке дейін көтерілді. 1997 – 1999 жылдардағы антидағдарыстық шаралар арасында қаржы – кредиттік жүйені реформалау (1996), жан – жақты экономикалық шаралар бағдарламасы (1998 жылы сәуір), шұғыл экономикалық шаралар пакеті (1998 қараша), өндірісті жандандыру жоспары (1999 шілде) ерекше орын алады [1, 98].

1990 – 1999 жж. Жапония экономиканы жандандыру мақсатымен жалпы сомасы 888 млрд дол. құрайтын 9 комплекстік бағдарлама жүргізді. Олардың барлығының бірдей белгілері болды: мемлекеттік қарыз бен шығындар, кедейленген компанияларға көмек, бағалардың рефляциясы. Сонымен қатар пошта – жинақтау жүйесінде атап өткен жөн. Бұл мемлекеттің қарамағындағы жинақтау жүйесі, қаражаттың басты түсінімі зейнетақы жинақтау қорларынан, айнылымға енгізілмеген, бірақ мемлекеттің қарамағындағы қаражатты құрады. Осы жүйеде қордаланған

қаражат сомасы 1999 жылы банктердегі жинақтаулардан асып кетті. 1999 жылы сәуірде холдингтік компаниялардың жапондық экономикалық сахнасына қайта орулуы болды. Бұның позитивті жақтары ретінде жұмыс күшінің қайта ұйымдасуына әкелгенін атап өте аламыз. Реформалар халықаралық қаржы үдерістерін либерализациялау, бәсекеге қабілетті және тартымды қаржылық қызмет саласын құру, қаржы құралдары мен институттары шеңберін кеңейту, фондтық нарықтардың нәтижелілігі мен әртүрлілігін көтеру, қаржы жүйесінің әділ және қауіпсіз жұмысын қамтамасыз етуді көздеді. Қазіргі уақытта Жапония дағдарыстан шыға алғанын мойындау керек, әрі бұл жоғарыда аталған қадамдардың арқасында еді.

Әдебиеттер

1. Алексеев В.В. Экономика Японии. Издательство «МГИМО-Университет» .,2006. 2-е издание, исправленное.
2. Хербенер Джеффри. Восход и закат японского чуда. 17.09.1999
3. Межрегиональная общественная организация «Ассоциация японоведов», Российский японоведческий журнал, №2, Москва, 2011.
4. <http://www.e-gov.go.jp>;

Алмат Қыстаубай

Халықаралық қатынастар факультеті
2 курс бакалавриат
Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

ЖАПОНИЯНЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ САЯСАТЫ

Жапония - өте қарқынды деңгейімен дамыған елдердің қатарына жатады. Сонымен қатар Азия жолбарыстарының қатарына енеді. Әлемдегі ірі державалармен Жапонияны салыстырғанда, ол кішігірім аралдарда орналасқан және оның кемшіліктері табиғи байлықтардан айрылған ел. Бұл ел табиғи байлықтары бар елдерге тәуелді болып келеді. Тағы бір маңызды жағдай ол, Еуропа мемлекеттері бір-бірімен еш қиындықсыз газдық және электр энергиялы желі арқылы тығыз байланысқан аумақ, ал Жапонияда басқа мемлекеттермен осындай байланыстары жоқ. Сондықтан оларға бір жақты ғана емес, жан-жақты даму қажет. Себебі, бір саласы зардап шексе, екінші саласымен бірқалыпты ұстап отыру. Сондықтан Жапонияда атомдық, жылулық, күндік және тағы басқа энергетика түрлерін тез арада қолға алып, оны дамытып жатыр.

Жапония Таяу Шығыстың отын, мұнай импортына тәуелді ел болып келеді. Электрқуаттың 80% шет елдерден алынып отырды. 1973 жылғы географиялық және шикізат осалдығына байланысты мұнай дағдарысы болды. Осы мәселе туындағаннан бастап, бұл ел ядролық энергетиканы ұлттық стратегиялық мүдде, басымдылық, артықшылық ретінде қарастырды. Осы Атомдық Электр Станцияларының пайдасы дәстүрлі отынның импортын азайтады. Бұл бағдарлама қолға алынғалы бері

Жапонияда атомдық салада 55 электр шығаратын реакторлар жұмыс істеп тұр және бұл көрсеткіш болашақта 40% көтеріледі деп есептеуде. Салынуының басты кемшілігі Атомдық станциялар сейсмикалық белсенділікке шыдауға қабілеттілігінің жоқтығы көріне бастады.

Жапония әлемдегі жалғыз ядролық қарудан зардап шеккен ел болғанына қарамастан, сонда да бұл елдегі электрлік қажеттілікті қамтамасыз ету үшін, ядролық технологияларды бейбіт мақсаттарда пайдалануды қолдады. Жоғарыда айтылғандай, қазіргі таңда «бейбіт атом» көмегімен елдегі 30% электр қуаты Атом Электр Станциялары шығарады. Осы көрсеткішті 2017 жылға дейін 41% көтеру мақсатқа қойылып жатыр. Қазіргі уақытта Атомдық энергетиканы қолға алу себебінің бірі, шеттік мұнайға тәуелділіктің дәрежесін түсіру болып есептелінді.

Қазіргі таңда реакторлардың қуаты - 779 мың киловатт, ал ең максималды қуаты - 1175 мың киловатт. Барлық станциялардың қуатын жалпы қосқанда 6870 млн. Киловатт шығарады. Бұл көрсеткіш бойынша әлемде АҚШ пен Франциядан кейінгі үшінші орынға ие. 2000 жылдың өзінде бұл көрсеткіш 45 млн. Киловатт болған. Яғни тез қарқынмен жоғарылап жатыр. Атомдық электр станциялар Жапонияның ең маңызды электр энергия көзі.

Жапонияда атом энергетикасының дамуына 2 себепші факторлар бар:

- 1) электр энергиясының өндірісінің тұрақтылығы;
- 2) электр энергиясының өндірісіндігі экономикалық тиімділік.

Жапония және Азия елдерінің ядролық энергетиканың дамуы Еуропалыққа карама-қарсы келеді. Еуропада қазір атомдық станциялардың дамуына карама-қарсы процесс жүруде. Болжам бойынша, жақын он жылдықта Еуропалық Одақ елдерінде энергияны тұтыну жыл сайын - 1%, Жапонияда - 2%, жалпы Азияда - 3% көтеріліп отырады. Бірақ әліде алғашқы энергия ретінде мұнай мен көмір пайдаланылады.

Тағы бір түрі ол күн энергиясы. Мұның басты мақсаты күн энергиядан электр қуатын алу болып табылады. Бұны іске асыратын "Нью Саншайн" бағдарламасы. Күн энергияның қоршаған ортаға АЭС, ЖЭС сияқты зардаптар әкелмейді. Қазір оның электр қуатын шығаруы аз, бірақ оның көлемін ұлғайту үшін қарқынды жолмен жұмыстар жүріп жатыр.

Атомдық энергетиканың кемшіліктеріне 2011 жылғы 11 наурызда болған жойқын зілзаланың, цунамидың әсерінен болған жарылысты айтуға болады. Осы кезде 140 000 тұрғындарды 20 км ара қашықтықта көшірген болатын. Кез келген АЭС реакторды қорғауда 3 деңгейлі дәреже қорғайды, бірақ бұл қорғау деңгейлерінің жеткіліксіздігі көрініп тұр. Тәжірибе көрсеткендей зардаптарының бірі радиацияның артық көлемде өсуі. Ол радиацияның тарау уақыты 100 жылға дейін созылуы мүмкін.

Жапонның энергетикалық саясатты қолдану себебі энергетикалық қауіпсіздікті және импорттан тәуелділікті минимумға түсірумен түсіндіріледі. Энергетикалық саясаттың негізгі элементтері:

- Атомдық энергия – электр энергиясын өндірудегі басты элемент;

- Аса жылдамды нейтронды реакторларда уранның игерушілігін жақсарту және дамыту керек;

- Халықтың арасында атомдық энергия туралы жалпы түсінік беру, яғни қауіпсіздікке және ядролық қарудың таратпауға ерекше ілтипатпен қарау.

Жапонияның жерінде уран көздері жоқ. Сондықтан олар уранмен АЭС-тарды қамтамасыз ету үшін, олар Қазақстанмен, Канадамен және т.б. елдермен байланысқа түсті. Сол себепті 2006 жылы «Itochu» компаниясы 3000 тонна уранды «Казатомпрома» (Қазақстан) сатып алады. Соның арқасында Жапондықтар Қазақстандағы уран шығаратын Мыңкұдық кен орнын қаржыландырды.

1989 жылы Жапония бүкіл әлемде электр энергиясын өндіруде үшінші орында болды. Жапониядағы электр энергияның 75% Tokyo Electric Power Company-ның қолында. Жапониядағы электр энергиясының тарифтары әлемдегі ең жоғары болып есептеледі.

Жапониядағы атомдық қауіпсіздік ұйымдар бар. Оның бірі Атомдық қауіпсіздік комиссиясы – атомдық өнеркәсіпті реттеуші мүше болып келеді.

Бұл комиссия Жапониядағы министрлер кабинеті атомдық энергия жайлы кеңес беруші, үйлестіруші ретінде жұмыс істейді. Бұл өнеркәсіптік және атомдық қауіпсіздік комиссиясы 2001 жылы 6 қаңтарда қалыптасқан болатын.

Атомдық энергияны реттеп отыратын заңдар жиынтығы бар, оның бірі әскери мақсатта қолдануға тиым салу. Жапонияда үкімет өзгеріп отырсада, олар осы заң қызмет атқарып отыру үшін қағидаларды қалыптастырды. 1976 жылы Жапония ядролық қаруды таратпау жайлы келісім шартқа қосылмау жайлы кепілдік берді, ал 1999 жылы бұл ел алғашқы ел болып МАГАТЭ-мен қосылып қосымша хаттаманы бекітті.

Жапонияның бүкіл әлемдегі басқа елдерден айырмашылығы, бұл елде ядролық қару жоқ, бірақ уранның импортына негізделген толық отын циклдарынан тұрады. Роккаседағы қайта өңдеу зауыты МАГАТЭ-ның қол астында және өзі қаржыландырып отырады. Ал қалғандары Еуроатом-ның бақылауында.

Жапония осымен қатар, уран жеткізушілермен екіжақты келісім шарты бар және өзінде Ядроны жеткізуші топқа мүше, бұл жерде экспортқа шығатын ядролық жабдықтарды шектеп отырады.

Жапонияда ядролық энергетикаға қарсы – Антиядролық қозғалыс ұйымдары бар. Бұл қозғалыс 1975 жылы Токио қаласында ашылды. 2005 жылы Халықаралық атомдық агенттігі өткізген сауалнама нәтижесінде бес адамның біреуі ғана елдегі ядролық энергетиканы қолдайды. Бірақ осы сауалнама барысында халықтың 61% қазіргі жүріп жатқан ядролық бағдарламаны қолдайды, ал халықтың 15% ғана ядролық қаруды өте қауіпті және барлық АЭС-дың жабылуын қалайды. Қазіргі бағдарламаға сенімсіздіктің төмен болуы Оңтүстік Кореядан кейінгі екінші орында, яғни тұрғындардың көпшілігі қолдайды деген жауапты көрсетеді.

Осы Күн Шығыс еліндегі әр түрлі салалардың дамуы орналасқан жеріне байланысты нәтижелердің барысы болып табылады. Олар қазіргі кезден бастап әрбір энергия түрін қолға алып жатыр, себебі болашақта уайымдамай сол энергияны жұмсауға. Жапония кез келген елге кез келген жерде табиғи ресурстардың болмауынан артқа шегініп қойған жоқ, керісінше оның пайдасын іс-тәжірибеде дәлелдеп көрсетуде.

Нұрлан Турсынғалиев

Халықаралық қатынастар факультеті

2 курс бакалавриат

Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

ЖАПОНИЯДАҒЫ ТЕРРОРИЗМНІҢ ТАРИХИ РЕТРОСПЕКТИВАСЫ

Терроризм – жүйелі түрде террорды қолдану арқылы жүргізілетін басқыншылық саясат. «Террор» сөзі (лат. Terror-қорқыныш, үрей) – «қорқыту», «күштеу» сөздерімен синонимдес. Қазіргі таңда терроризм үлкен белең алуда. Әлемнің көптеген елдерінде терроризм және террорлық қозғалыстар тіркелген. Террорлық қозғалыстар тіркелген елдер қатарында Жапония да жоғарғы орындардың бірінде. Жапониядағы басты террорлық ұйымдар қатарына Жапонияның Қызыл Армиясы, Аль-Каиданың Жапониядағы өкілдері жатады.

Жапонияның Қызыл Армиясы – бүкіл әлемдік сфераны қамтитын Жапонияның интернационалдық антиимпериалистік террорлық ұйымы. Оның қозғалыстары Таяу Шығыста, Азияда, Еуропада, АҚШ, Жапония, Испания, Италия, Нидерланды, Ливан, Сирия, Израиль, Филиппин, Солтүстік Корея, Сингапур, Малайзия, Үндістан елдерінде көп жүрді. Бұл ұйымды әр түрлі кезендерде Такая Сиоми, Кодзо Окамота, Фисако Сигенобу басқарды. Жапонияның басты террорлық ұйымдары 1960 жылдың аяғында қалыптасты.

Жапонияның Қызыл Армиясы студенттердің негізінде құрылған «зенгекурэн» ұйымы, 1968 жылы Токиода жаппай студенттік орынсыздық ұйымдастыру барысында құрылған. Алғашқыда ұйым «Секигун-ха» деп аталса, кейін атын «Нихон секигун» деп өзгерткен. Ұйымның құрылып жетілуі барысында оның қатарындағы 300 боевик саны 2000-ға өскен, ал ұйым жақтаушылары бірнеше мыңдаған болды. Ұйым қатарын негізінен төмен және орта таптан шыққан адамдар толықтырып отырған. Алғашқыдағы ұйымның басты мақсаты таза сациолизм құруға байланысты Жапонияда жүрген революцияны құрықтау және бүкіл әлемде өздерінің революциялық соғыстарын жүргізу болатын.

Осыған орай Такая Сиоми «революция оған қатысушы адам санынан туындамайды, қатысушы адамдардың қарулануынан туындайды» деген.

Ұйым революцияның басты қарсыластары деп: әлемдік империализмді, Израиль және сионизмді, антиарабтық қозғалыстарды, советтік ревизионизмді санады. Жапон Қызыл Армиясының тағы бір мақсаты Африкада, Латын Америкасында, Кореяда Қызыл Армия құру және оларды Әлемдік Қызыл Армияға біріктіру. Олар көбінесе Жапонияның монархиясына шабуылдар жасауды көздеді. Осы орайда қонақ үйлер мен елшіліктерді кепілдікте ұстау, ұшақтарды басып алу, адам ұрлау, полиция қызметкерлеріне шабуыл жасау сияқты қозғалыстар жүргізді және бірнеше тонау шараларын жасады. Қызыл Армия өкілдері өздерінің Жапонияның премьер-министрі Сатоға қастандық жасайтындарын мәлімдеді, бірақ 1970 жылы қастандық ұйымдастырған террорларды полиция тоқтата алды.

Қызыл Армия өз қатарына көбінесе өмірден күдерін үзген адамдарды жинады. Террорлық ұйым өз шекарасын кеңейтуді тағы 3 түрлі сфераға бағыттады, ол – әскери, идеологиялық, ұйымдық. Бастапқы кезде террорлар штаб-пәтерін Ливанда құрған, кейін оны Парижге көшірді. Қызыл Армия Палестинаны азат ету фронтымен тығыз байланыста болды. Екі ұйым біріге отырып 1972 жылдың 30 мамырында Израильдің Лод әуежайында үлкен операция өткізді, нәтижесінде 26 адам өліп, 72 адам жарақат алды. Ал Еуропада айырбас жасау мақсатында жапондық бизнесмендерді ұрлады. 1973-1977 жылдары ұшақтарлы басып алу шараларын көп қолданды. Ақырғы басып алған ұшақ адамдарымен бірге 6 млн доллар ақша мен тұтқындалған 6 террористке айырбасталды. 1975 жылы Куала-Лумпурде АҚШ елшілеріне шабуыл жасалды. 1970 жылдардың аяғында ұйымды Францияның арнайы жасағы елден қуды, ұйым штабы Индонезияға, Малайзияға, Сингапурге көшірілді. Ол кезде террорлық әрекеттер мұнай өңдегіш орындарға бағытталды. Жапонияның Қызыл Армиясымен жүргізілген соңғы террорлық акт 1977 жылы жасалған.

1986 жылдың қаңтарында Жапон Қызыл Армиясы Хадзама және Тюокаку-ханы мемлекеттік аппарат пен император отбасына шабуылға шақырды. 1980 жылдардың ортасына қарай ұйым ішінде қайта құрылыс болды. Ұйым дәрежесі бұрынғыдан көтеріліп, қолдан жасалған ракеталарды қолданып Таяу Шығыс пен Грецияға теракт ұйымдастырылды, АҚШ елшілігіне қастандық жасалды. Жорамалдар бойынша «Халықаралық антиимпериалистік бригаданың» түпкі негізінде Жапон Қызыл Армиясы жатыр дейді.

- 1988 жылы АҚШ пен Италияда бір уақытта жарылыс жасау әрекеті болды, оны 1986 жылы америкалықтардың Ливияны бомбалауына байланысты жауап ретінде көрсетпек болды. Жаңа ішкі заңдары бойынша ұйым қатарындағы боевиктер саны 30-дан, жақтаушылар саны 100-ден аспауы керек деп шешілді. Ұзақ жылдар бойы палестиналық террорлармен жақын радикалдық қатынас ұстанып келді.

- Материалдық көмекті палестиналық террорлардан және Ливия мен Жапониядағы жақтастарынан алып келеді.

- Жапониядағы және жапон террорларымен жасалған теракттар хронологиясы:

- 1972 жылдың мамырында автоматпен және гранаталармен қаруланған 3 террористтің Лод әуежайындағы жолаушы тасымалдаушы ұшаққа жасалған шабуылы.(Израиль; 26 адам қаза тапты, солардың 15-і пуэртотрикалықтар);

- 1974 жылы қаңтар-ақпан айларында Сингапурдегі «Шелл» зауытына қарсы шара;

- 1975 жылы тамызда Жапонияның Қызыл Армиясының 10 террористі Куала-Лумпурде АҚШ-тың елшілігін тұтқынға алды (тұтқындар қамауда отырған 5 жапон террорына айырбасталды);

- 1977 жылы қыркүйек-қазан айларында Бомбейде ұшақ ішінде 159 адам кепілдікке алынып, оларды Жапонияда қамауда отырған 6 террор мен 6 млн доллар ақшаға айырбастады, кейін террористер Алжирде жасырынған;

- 1984 жылы қыркүйекте Гааг қаласында француз елшілігіне шабуыл жасалып, 11 адам тұтқынға алынды;

- 1986 жылы мамыр – Джакартадағы АҚШ және Жапония елшіліктерін минаметпен атқылау;

- 1987 жылы маусымда Римде бір уақытта АҚШ пен Британия елшіліктеріне шабуылдар жасалды. Онда ракеталар қолданылған;

- 1988 жылы сәуірде Нью-Джерси мен Неапольде бір уақытта шиеленіс туғызу жоспарланды; АҚШ-та Иу Кикумура тұтқынға түсті, ал Италиядағы террорлардың қозғалыстары сәтті аяқталды;

- 1988 жыл сәуір – Куба маңында жарылыс орын алып, нәтижесінде 5 американдық азамат қаза тапты;

- 1988 жылы шілдеде Мадридтегі америкалық елшілікке шабуыл жасалды;

- 1995 жылы 20 наурыз – Токиодағы газбен шабуылдау. 5 адамнан 2 топқа бөлінген 10 террорист зарин улы газынан 6 контейнер ауаға таратқан. Ұйымдастырушысы – Аум Синрике діни ұйымы, басшысы Секо Асахара. Нәтижесінде 12 адам қаза тапты, 5000 адам зардап шекті;

- 1996 жылы 22 сәуірде Перудегі Жапон елшілігіне қарсы ұйымдастырылған террорлық акт. Ұйымдастырушысы - Тупак Амару.

Ажар Кабдулинова

Халықаралық қатынастар факультеті

3 курс бакалавриат

Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ КУРИЛЬ АРАЛДАРЫ МӘСЕЛЕСІНЕ ҚАТЫСТЫ ЖАПОНИЯНЫҢ САЯСАТЫ

Жапония халықаралық қатынастар жүйесіндегі маңызды актор рөліне ие бола отыра, бірқатар мемлекеттермен территориялық дауларды әлі

күнге шеше алмай жатыр. Олардың ішінде Ресей Федерациясымен солтүстік территориялар жөніндегі келіспеушіліктер аса өткір мәселеге айналып, халықаралық қауымдастық тарапынан алаңдаушылық туғызуда. Бұл мәселе XX ғасырдың 50-жылдарынан басталып, шешімін табу нүктесінен әлі де болса алыс тұр. Жапония мемлекетінің ресми саясатына сүйенсек, де-факто Ресей құрамына кіретін оңтүстік Куриль аралдары Жапонияның солтүстік территориялық бөлігі болып табылады.

Жапония мұндай саясатты ұстанудың келесі тарихи себептерін ұсынады: 1855 жылы 7 ақпан күні сауда және шекара туралы екіжақты келісім – Симод трактаты жасалған-ды. Бұл келісім бойынша Куриль аралдарының оңтүстік бөлігі – Итуруп, Кунашир, Шикотан және Хабомаи аралының бірқатар аралдары Жапонияға тиесілі. Сондықтан да Жапония үкіметінің жыл сайын 7 ақпанда Итуруп, Кунашир, Шикотан және Хабомаи аралдарын қайтару туралы Ресейге талап қоюы – заңды нәрсе. 1875 ж Сахалиннің толығымен Ресейге тиесілі екендігін мойындату мақсатында, Ресей Жапонияға 18 Куриль аралдарын беруге мәжбүр болды. 1905 жылы орын алған орыс-жапон соғысының қорытындысы ретінде қабылданған Портсмут келісімі бойынша жеңілген Ресей тарапынан Жапонияға Сахалин аралдарының оңтүстігі берілді.

Осылайша, 1875 жылдан 1945 жылға дейін Куриль аралдары Жапонияға тиесілі болды. 1945 жылы Ялта конференциясы нәтижесінде КСРО Оңтүстік Сахалин мен Куриль аралдарын өзіне қосу шартын алға тарта отырып, Жапонияға қарсы соғыс ашуға келісті. Жапония қазіргі кезге дейін соғыстың нәтижелерімен келіспей, кеңестік әскердің солтүстік территорияларын басып алуы заңсыз деп бағалап, оған дәлел ретінде соғыс нәтижесіндегі территорияларды кеңейтпеу халықаралық-құқықтық принципін алға тартады. 1951 жылы 8 қыркүйек күні Сан-Францискода өткен конференция барысында Жапония мен антифашистік коалицияның 48 мүше-мемлекеттері арасында бейбіт келісім жасалып, ол бойынша Жапония Сахалинге деген барлық құқықтар мен талаптардан бас тартқан. Кеңес делегациясы бұл келісімді АҚШ пен Жапония арасындағы сепараттық келісім ретінде бағалап, оны қабылдаудан бас тартты.

Осыдан көретініміз, келісімдік құқық негізінде Оңтүстік Куриль аралдарының тиістілігі жөніндегі мәселе анықталмаған жағдайда қалды. Куриль аралдары жапон иелігінен шықса да, кеңес иелігіне толығымен айналған емес. Алайда Ресей аралдарды қайтаруға құштар емес. 2004 жылдан бастап Ресей 1956 жылғы кеңес-жапон Декларациясының негізінде Шикотан және Хабомаи аралдарын Жапонияға қайтару мәселесін қайта қарауға дайын екенін айтты (осы декларация бойынша, Жапония Куриль мен Сахалин аралдарының КСРОға тиесілі екендігі мойындаған болатын). Жапонияның Премьер-министрі Дзюньтиро Коидзуми өз елі атынан тек екі аралдың қайтарылуына келіспеушілігін білдірді: «барлық аралдардың тиесілілігі анықталмайынша, бейбіт бітімге қол қойылмайды». Жапония сонымен қатар 1993 жылғы Токио декларациясы, 2001 жылғы Иркутск

мәлімдемесі және 2003 жылғы жапон-ресей іс-әрекеттер жоспары негізінде солтүстік территорияларға иелігін дәлелдеуге тырысып, осы мәселе бойынша Ресеймен келіссөздерді жалғастыруға ниетті.

Ресейлік тараптың пікірінше, Жапония АҚШтың басты серіктесі болғандықтан, бұл мәселеге Құрама Штаттардың ықпалы зор. Мысалы, АҚШтың қысымымен Жапония 1956 жылғы кеңес-жапон декларациясын қайта қарап, даулы территорияларды талап ете бастады. Алайда Жапония бұл мәлімдемелерді жоққа шығарып, солтүстік территориялар жөніндегі дау – екіжақты мәселе және бұл мәселеде АҚШ Жапония ұстанымдарына қолдау көрсетуі заңды нәрсе деп жариялауда.

2010 жылдың қараша айында орын алған РФ Президенті Д. Медведевтің Кунашир аралына сапарына баға бере отырып, Жапония Премьер-министрі Наото Кан «аса үлкен өкінішін» айқын білдірді : «Солтүстіктегі төрт арал – біздің еліміздің территориясы, және біз бұл ұстанымнан кері қайтпаймыз, олардың толықтай қайтарылуын талап етеміз. Президенттің бұл жаққа сапары аса үлкен өкініш сезімін оятады». Жапония ұстанымдары бойынша мемлекет азаматтары территориялық дау шешілмейінше солтүстік аймақтарға сапар шегуден бас тартуға мәжбүр. Жапония Ресей «заңнамасына» бағыну ретінде қарастырыла алатын үшінші жақтан жүзеге асатын қандай да болсын іс-әрекетке, оның ішінде экономикалық сипаттағы іс-әрекеттерге жол бере алмайды.

Жапония территориялық мәселенің ресей-жапон қатынастарына, әсіресе сауда-экономикалық ынтымақтастыққа әсер етуі айтарлықтай азайғандығын атап көрсетіп, Ресеймен келіссөздер жүргізуге дайын екенін жария етеді. Осындай қадамдардың соңғы көрінісі – 2012 жылдың 2 наурызында жапон тарабы «заңсыз басып алынған» терминнің орнына аралдар статусы «заңдық негізсіз алынғандар» деп ауыстырылған. Ал биылғы жылдың 17 маусым күні Жапония Премьер-министрі Есихико Нода ресей басшылығымен сенімді қатынастар орнатуға деген ниетін білдіруі мәселені дипломатиялық жолмен шешуге ынтасын айқын көрсетеді.

Ботагөз Шакеева

Халықаралық қатынастар факультеті

4 курс бакалавриат

Ғылыми жетекші: Балаубаева Б.М.

2011 Ж. КӨКТЕМДЕГІ ФУКУСИМАДАҒЫ ЖАҒДАЙДАН КЕЙІНГІ ЖАПОНИЯНЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ САЯСАТЫ

Жапония – Шығыс Азияда орналасқан дамыған аралды мемлекеттердің бірі. Қазақстан үшін Жапония маңызды әрі ең ірі әріптестерінің бірі. Бүгінгі таңда Жапонияда технология мен

инфрақұрылымы қарқынды дамып келеді. Аралды мемлекет әлемдік өнеркәсіптік өнімінің 12% шығарады.

Мемлекет кеме, көлік, станок, электроника өндіруден әлемде бірінші орынды иеленеді. Ал электроэнергия мен мұнай, алюминия өнімдерін өндіруде АҚШ-тан кейін екінші орында. Сонымен қатар, Жапония басшылары дәстүрлі «3 ядролық емес қағидатын» берік ұстанғанына қарамастан, атом энергетикасын бейбіт жолда пайдаланып келеді. Бірақ 2011ж болған елеулі оқиғадан кейін тек Жапония ғана емес, бүкіл әлем атом энергетикасын әрі қарай дамыту қажеттігі жөнінде ойланып қалды. Бұл мақалада Фукусима апатының Жапония энергетикалық саясатына және әлемнің атом энергетикасын дамыту жөніндегі көзқарасына ықпалы сарапталған.

Жапонияда 2011ж 11-наурыз айында 9 балдық жер сілкінісі мен оның әсерінен болған цунами елеулі апаттарды алып келді: 16 мыңдай адамның өмірін алып кетті, Жапонияның экономикасына едәуір нұқсан келтірді, Мияги, Иватэ, және Фукусима префектуралары ауыр зардап шекті, ал қуаттылығы жағынан әлемдегі 25 ең ірі АЭС-ң бірі «Фукусима-1» атомдық электростанциядағы апаттың залалы INES шкаласы бойынша, Чернобыль апатымен теңестірілді, яғни 7 деңгейдегі апат деп есептелінеді [1]. Бірақ бұл көрсеткіш көптеген дауды туғызды. Расында, «Фукусима-1» АЭС апаты техникалық жағынан зардабы ЧАЭС-тен күрделірек, бірақ қоршаған орта мен халыққа тигізген залалы жағынан Чернобыльға жетпейді. Бұл жөнінде РФ Мемлекеттік Дума Төрағасының орынбасары және «Ресей газ қоғамдастығының» Президенті Валерий Афонасьевич Язев «Атом энергетика дәлелдері. Фукусимаға дейінгі және кейінгі жағдай» атты баспасөз конференциясында да айтқан болатын [2].

Фукусимадағы жағдай Жапониядағы әр түрлі саладағы мәселелердің және саяси жүйедегі дағдарыстың ушығуына алып келді. Әсіресе, премьер-министрдің Фукусима апатына байланысты шаралар мен қарарларды тым кеш қабылдауы – биліктің төтенше жағдайда шұғыл іс-әрекет ете алмайтынын көрсетті. Апаттан кейінгі қалпына келтіру жұмыстарына нұсқау тек 4 жарым айдан кейін қабылдағаны – соның айқын көрінісі. Сондықтан ел ішінде билікке деген сын айтушылар көбейді.

Фукусима префектурасының экономикалық әлеуетінің үлесі аз болғанына қарамастан, Жапониядағы 11-наурызда болған апатты жағдайы экономикаға үлкен зардаптар әкелді. Жалпы есептегенде, жер сілкінісі мен цунами зардабынан шығыны ЖІӨ-ң 3,5% құрады, ол шамамен 16-25 трлн. иен немесе 198-309 млрд. ақш долл. құрады. Танымал экономист Нуриэль Рубиннің пікірі бойынша, Жапониядағы жер сілкінісі «елдің ауыр экономикалық жағдайында» болды. Кейбір сарапшылар Жапониядағы мемлекеттік қарыздың ұлғаюын жорамалдап отыр [3].

Сонымен қатар, «Фукусима-1» АЭС-індегі радиоактивті заттардың ауаға, суға жайылуы салдарынан әлемдік нарықта жапон егін шаруашылық өнімдеріне сұранысы азайды. Тағы да айта кететін жәйт, 2011 жылынан

бастап Жапонияда жағымсыз экономикалық фактор – иеннің қымбаттауы болып табылады. Осындай жағымсыз салдардан кейін Жапонияда 30 жылдай болмаған сауда дефициті қайта пайда болды. Жапонияның Қаржы Министрлігінің мәліметтері бойынша, 2011ж сауда балансының дефициті 2,49 трлн. иен немесе шамамен 32 млрд.долл. құрады. Импорт көлемі 12 % өссе, экспорт 2,7% төмендеп кетті [4].

Сонымен қатар, Жапония 4 ядролық реакторларын жоғалтқаннан кейін, халықты энергиямен қамтамасыз ету үшін табиғи газ бен көмірсутек импортын жоғарлатуға мәжбір болды. Сондай-ақ, балама энергия көздерін одан әрі дамытуға бет бұрды.

Жапонияда жер сілкінісі, цунами және АЭС-ң істен шығуына байланысты көптеген мемлекеттер мен ұйымдар қомақты көмек көрсетті. Атап айтқанда, Жапония қаржылай көмек, құтқару-барлау командаларын, су және азық-түлік сияқты гуманитарлық көмек түрлерін қабылдады. Қазақстан тарапынан Жапонияға 1 млн ақш долл. және 33мыңнан аса консервленген ет жіберді. Сонымен қатар, қалаларда көптеген іс шаралар өткізіліп, соның ішінде ең табыстысы, қайырымдылық концерттер ұйымдастырылып, жиналған ақшаны зардап шеккен жапондықтарға жөнелтілді.

Жапонияның энергетикалық саясатына келетін болсақ, көктем апатына дейін Жапонияда АЭС үлесін 2030 жылға 30%-дан 50%-ға дейін жоғарлату жоспарланған еді.

Енді Фукусима апатынан кейін энергетикалық саясатқа біраз өзгерістер енгізілді. Қазіргі кезде 52 атомдық реакторлар жұмысын уақытша тоқтатты. Тек 2 реактор электроэнергияның 5% өндірді. 2012ж соңына қарай оның мөлшерін 2% төмендету жоспарлануда.

Тіпті 2012 жылдың сәуір мен мамыр айларында соңғы 2 атом реакторын жапты. Енді жаз бойы Жапония уақытша ядролық энергиясыз мемлекетке айналады. Индустрия министрі Юкио Эданоның жеке пікірі бойынша, Фукусима апаты орын алғаннан кейін Жапонияның атомдық энергетикадан кезең-кезеңмен бас тартуы қажет. Оның осы пікіріне жақтаушылар және қарсы шығушылар да аз емес. Жақтаушылардың қатарында әйгілі экологиялық ұйымдардың бірі Гринписс Жапония үшін 2020ж дейінгі атом электростанцияларын жабу жобасын ұсынып отыр[5]. Бірақ келіспеушілердің саны аз емес, олар да салмақты дәлелдемелер келтіруде. Жапонияның атомдық энергияның орнына мұнай мен газ толтыратын болса, оларды көп мөлшерде импорттауға мәжбүр болады, яғни мәселе қаржыға тіреліп келеді.

Екінші бір мәселе, Геосаяси жағдайдың күрделілігі, яғни дамып келе жатқан Қытай мен Оңтүстік Корея ірі энерготұтынушылар арасында бәсекелестік туындайды. Таяу Шығыстағы тұрақсыздық мұнай мен газдың бағасына өзінің келеңсіз ықпалын тигізіп жатыр. Сонымен бірге, балама энергия көздері әлі күнге дейін дұрыс дамымаған.

Оны дамытуда тағы да көп мөлшерде қаржы және уақытты қажет етеді. Сондықтан, Жапония ядролық энергетикадан әлі бас тартуға дайын емес. Оған дәлел ретінде 2012ж мамыр айында Қазақстан мен Жапония арасында мұнай мен уранды өндіру салаларында ынтымақтастығын нығайту жөнінде бірнеше құжаттарға қол қойылды.

Атап айтқанда, қазақстандық «Хорасан-1» уран кен орны 2014 жылға қарай жапондық ядролық энергетикасының 10%-ын қамтамасыз ету жоспарлануда.

Бұл келісім негізінде болашақта Қазақстанды Жапонияның уранмен қамтамасыз ететін негізгі серіктесі болып қабылданады. АҚ «Қазатомпромның» президенті Мухтар Джакишев бұл жобаны атомдық энергетика саласының дамуындағы маңызды қадам деп өз пікірімен бөлісті.

Фукусима оқиғасының әлемге әсерін қарастыратын болсақ, көптеген мемлекеттер атомдық энергетика саласын қайта қарастыруға жөн көрді. Төмендегі кестеде Фукусимадан кейін кейбір мемлекеттердің көзқарасы сипатталған [6]:

Дамуды қолдайды	Ойлануда	Тоқтатты
1. АҚШ	Германия	Венесуэла
2. Армения	Италия	Филиппины
3. Бангладеш	Швейцария	
4. Беларусь		
5. Болгария		
6. Венгрия		
7. Вьетнам		
8. Индонезия		
9. Испания		
10. Қазақстан		
11. Қытай		
12. Польша		
13. Ресей		
14. Тайвань		
15. Түркия		
16. Украина		
17. Үндістан		
18. Ұлыбритания		
19. Финляндия		
20. Франция		
21. Чехия		
22. Швейцария		

Кесте бойынша, көпшілік атомдық энергетиканы әрі қарай дамыту жолында. Оның да бірнеше себептері бар:

Біріншіден, атомдық энергетика мұнай-көмірді пайдаланумен салыстырғанда экологиялық таза энергия көзі. Себебі, жанғыш қазбаларды өртеу және басқа да өнеркәсіптік үдерістер әсерінен бөлініп, атмосферада жинақталатын көмір қышқыл газ (CO_2), көмірсутектер, яғни, метан (CH_4),

этан (C_2H_6) және т.б. газдары парникті эффектiнiң пайда болуына алып келедi.

Екiншiден, мұнай-газ және көмiр қазба байлықтарының өзектi мәселесi – қорлар мөлшерiнiң күннен-күнге азайып баруы. Ал халық саны болса, өсiп, тұтыну мөлшерi де көбеюде. Қазақстандық арнайы мамандардың болжауынша, халықтың қазiргi өсуi қарқыны және тұтыну мөлшерi 2050 жылға қарай пайдаланылатын минералды шикiзат қорының көлемi бүгiнге дейiн қолданылғанының кем дегенде 25 пайызынан, ал ең жоғары болжам бойынша 50 пайызынан асады.

Үшiншiден, пайдалы АЭС-ң орнына басқа энергия көзiн қолдану қымбатқа шығады. Мысалы, Францияда АЭС-тер 78% халықты энергиямен қамтамасыз етедi. Бұл француздық энергетикалық стратегия 50 жылдай iске асып келедi. Мұнай мен көмiр кен орындарына тапшы Франция үшiн бұл саясат ең тиiмдi жол болып табылады. Ядролық бағдарламаға француз басшылары 96 млрд. евро, ал осы салаға инвестиция көлемi 227,8 млрд. евроны құрады. Сарапшылардың жорамалы бойынша, бұл ең тиiмдi және арзан әрi тұрақты энергия көзi. Қазақстанға келетiн болсақ, елiмiз ядролық энергетиканы дамытып қоймай, басқа мемлекеттерге iрi уран жеткiзушi болуға талпынуда. Қазiргi кезде ҚР РФ-мен бiрiгiп АЭС салу жоспарланып отыр.

Ал Германия болса, Фукусимадағы жағдайдан кейiн, Бундестаг 2011ж 30-маусымда 2020ж дейiн атом энергиясынан кезең-кезеңмен бас тарту туралы шешiм қабылдады. Бiрақ Франциямен салыстырғанда, Германияда барлық энергия көздерiнiң 20% ғана атом электростанцияларына тиесiлi. Канцлер Ангела Меркель: «болашақта Германия жаңартылған энергия көздерiн пайдаланатын ең алғашқы индустриялды мемлекет болуға барлық мүмкiндiктерiмiз бар,» - деп мәлiмдеген болатын [7].

Қорытындылай келе, 2011ж 11-наурызда орын алған қайғылы оқиға әлемдiк энергетикалық жүйенiң тарихына мәңгiлiкке жазылды. Сол апаттан кейiн көптеген мемлекеттер атом энергетикасын дамытудың орнына, оның қажеттiлiгi қаншалықты маңызды екенiне жауап табуға тырысты. Бұл мәселе тек АҚШ, Франция және Жапония сияқты атом энергетикасындағы жетекшi елдердi ғана емес, бүкiл әлемдi толғандырды.

Үлкен зардаптарға қарамастан, Жапония атомдық энергетикасын әрi қарай дамыту жолында. Көктем апаты тек Жапония үшiн ғана емес, бүкiл әлемге сабақ болып, үлкен тәжiрибе жинақтауға мүмкiндiк бердi. Фукусима жағдайынан кейiн, мемлекеттер өз территориясында орналасқан АЭС қауiпсiздiгiн тексерiп, радиоактивтi заттардың жайылып кетпеу үшiн қосымша қорғаныс қабатымен қаптауға кiрiстi.

Тәжiрибе көрсеткендей, Жапониядан бастап, басқа мемлекеттер де ядролық энергиядан адамзат әлi де бiржолата бас тартуға дайын емес. Сондықтан оны әрi қарай дамытып, оның қауiпсiздiгiн қамтамасыз етудегi iс-шараларды орындауды дұрыс деп санайды.

Әдебиеттер

1. Международная шкала ядерных событий
ru.wikipedia.org/wiki/Международная_шкала_ядерных_событий
2. До и после Фукусимы. Аргументы атомной энергетики: <http://www.aif.ru/onlineconf/5396>
3. Эксперты: землетрясение в Японии обрушит экономику и повергнет страну в долги.
<http://rus.delfi.ee/daily/business/eksperty-zemletryasenie-v-yaponii-obrushit-ekonomiku-i-povergnet-stranu-v-dolgi.d?id=41944485>
4. Япония впервые за 30 лет столкнулась с дефицитом торгового баланса.
<http://www.csef.ru/actual/2592/>
5. В стране восходящего солнца не останется действующих АЭС.
<http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/04-05-2012-Yaponiya-otkazyvaetsya-ot-AES/>
6. Панченко С.В. Чернобыль и Фукусима: параллели и контрасты.
<http://www.scribd.com/doc/76501417/Чернобыль-и-Фукусима-параллели-и-контрасты>
7. Ядерная энергетика Германии: http://ru.wikipedia.org/wiki/Ядерная_энергетика_Германии

Для заметок

Подписано в печать 08.01.13 г. Тираж 500 экз.

Формат изд. 60x84/16. Объем 6 усл. печ. л.

*Отпечатано в типографии “ИП Волкова Н.А.”
Райымбека 212/1, оф. 319. Тел.: 330-03-12, 330-03-13*